

~~677 235~~ 061-1098

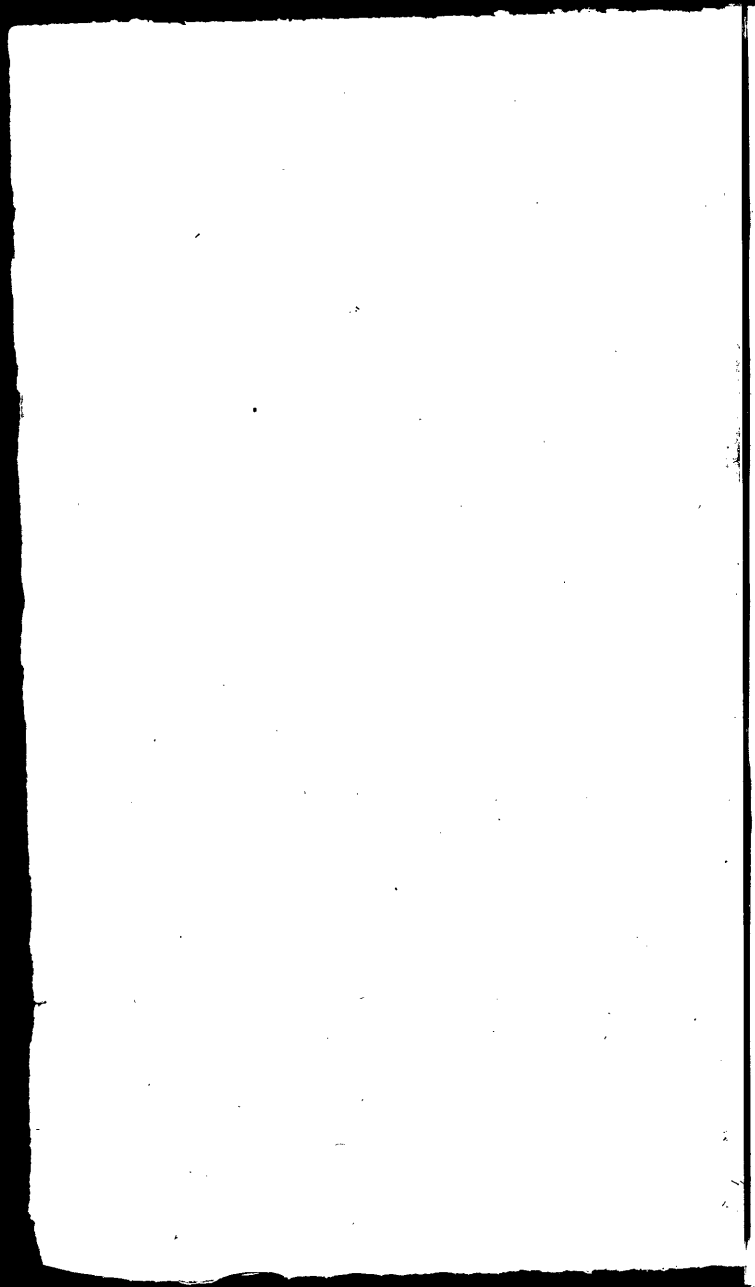

01 1093 5491 UB AMSTERDAM

0601028

~~677~~

126

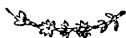

D E
O P V O E D I N G
V A N H E T
M E N S C H D O M
V O L G E N D S D E N B I J B E L.
I N E E N I G E
L E E R R E D E N E N

D O O R
E W A L D,
S U P E R I N T E N D E N T E N P R E D I K A N T
T E D E T M O L D.

Uit het Hoogduitsch.

T W E E D E D E E L.

T E U T R E C H T,
Bij de Wed. S. DE WAAL, EN ZOON.
M D C C X C I I.

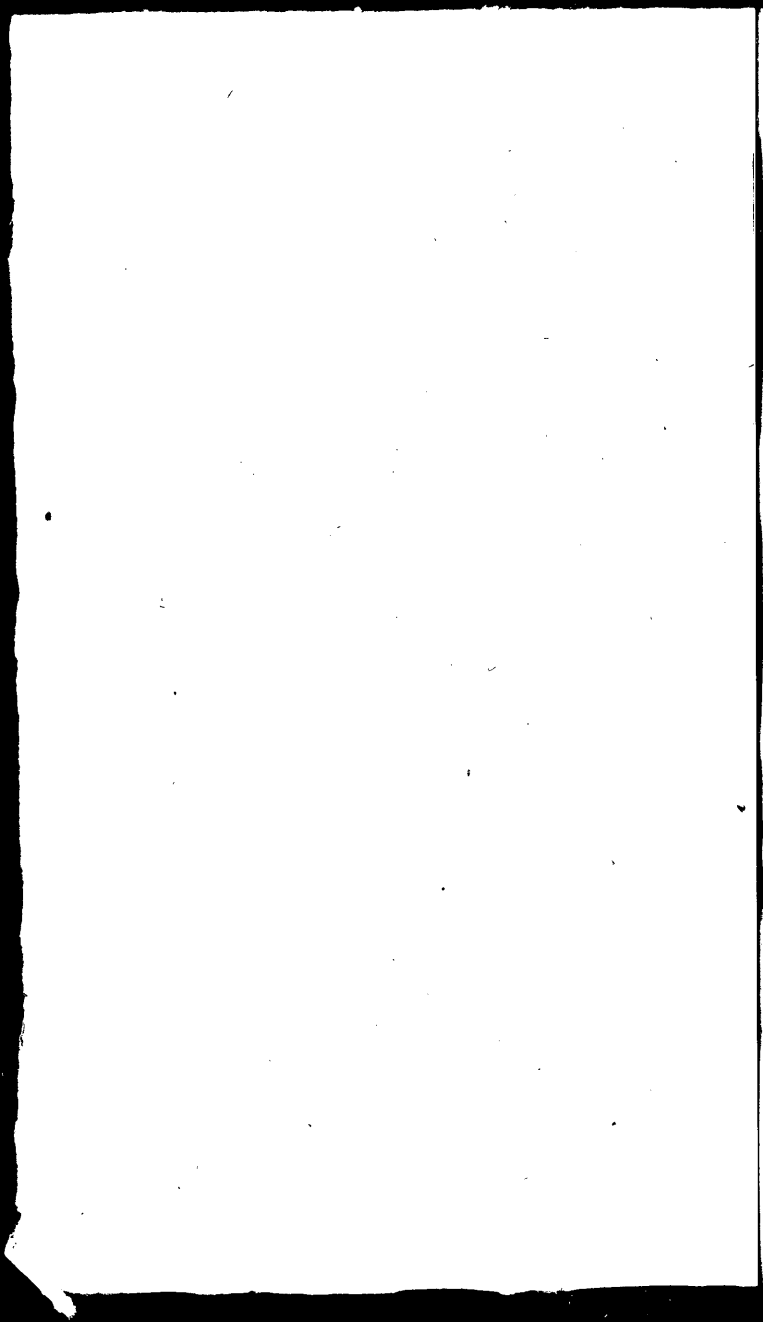
*Pædagogische bibliotheek
van het N. O. G.*

ELFDE
L E E R R E D E N

JESUS CHRISTUS VERLOST ONS
OOK VAN DE DOOD DOOR
ONZE OPWEKKING.

OVER

Johannes V: 25.

E L F D E

L E E R R E D E N

JESUS CHRISTUS VERLOST ONS
OOK VAN DE DOOD DOOR
ONZE OPSTANDING.

O V E R

Joh. V: 25.

Mijne aandachtige toehoorders; ik be-
vlijtigde mij in mijne laatste leerreden, om
u te toonen, hoe de eerste leerlingen van
Jesús reeds tot de gemeenschap met God
verhoogd, door Jesús verhoogd zijn ge-
worden, en hoe alle leerlingen van Jesús
ten allen tijde daartoe verhoogd zullen wor-
den. Wij beschouwden dit als de eerste
zichtbaar gevolgen van de ontzondigende,
met God verëenigende kracht van Jesús
dood en opstanding; en zoo was het
ook. — Veel, zeer veel heeft Jesús ze-
kerlijk daarmede reeds gedaan; de verwij-
dering tusfchen God en den mensch weg
genomen, de onbedwingbaare kracht der

zonde verzwakt; de waarde der menscheid in nieuwen glans hersteld. Maar mijne waardsten, dit was nog niet alles, het geen wij nodig hadden. Hij zelf stierf, zijne leerlingen stierven, en ook wij moeten sterven. Wij moeten verlaten de genen die ons beminnen, of onze geliefden verlaten ons — O! „ Indien wij alleen „ in dit leven op Christus hoopten; Wij „ waren evenwel de ongelukkigsten onder alle menschen. „ Jesus, die van zonde verlost, kon hij ook niet van de dood verlossen? Hij die ziekte genas, kon hij ook de gevolgen der ziekte niet wegnemen? — Ziet, daar staan wij! — Dat hij het gedaan heeft, en eens recht zichtbaar doen wil, dat hij zich vertoonen zal, als Heer over leven en dood; daar over zullen wij heden ter onzer geruststelling met elkanderen spreken. Mogt het ons zijn, als of wij heden voor het eerst dit troostlijk woord hoorden. Gij zult opstaan, en eeuwig leven. Geef, o Jesus! dat wij het met vreugde verkondigen, met blijdschap aannemen, en met vernieuwd gevoel u danken, dat gij ons in den eigenlijken zin verlost hebt van het lichaam dezes doods *Amen*

TEXT :

T E X T.

Joh. V: 25.

Voorwaar, voorwaar zeg ik u, de ure komt, en is nu, wanneer de dooden zullen hooren de stemme des Zoons Gods, en die ze gehoord hebben, zullen leven.

Een mensch, die altijd spreekt van het geen, hij reeds al gedaan heeft, doen *kon*, nog doen *zal*, — en nooit iet doet; die zich bij de zieken voor een' bekwaam geneeshcer uitgeefen nochtans geen zieken geneest; voor een' weldadigen rijken, en toch geen armen geeft, die wordt in het geheel als een snoever zeer verdacht. Hoe meer hij van zijn vermogen of bekwaamheid spreekt; des te minder vertrouwt men hem. Hoe belangrijker hij zich maaken wil, des te minder aanzien heeft hij in de oogen van hun, die zich niet geheel door den schijn bedriegen laten. Maar wanneer hij groote, verbaazende daaden verricht; helpt, waar geen ander hadt kunnen helpen, geneest, waar geen ander hadt kunnen genezen, en dan, wanneer allen

daarover verbaazen, zegt; ik kan u allen helpen, u allen genezen! ik wil en zal het doen! — dan verheft hij ons vertrouwen tot een vast geloof; wij hebben recht alles van hem te verwachten, van wien wij reeds zoo veel groote zaaken zagen. Dus was het met Jesus Christus. Ziekte, gevolgen der zonden nam hij weg, en nu zegt hij ook: „ U zijn uwe zonden vergeven! — ” Hij zegt; „ Ik ben de opstanding en het „ leven;” maar tevens wekt hij dooden op. Zijne daaden bevestigden zijne woorden; en zijne woorden toonden het oogmerk zijner daaden. In dezelfde betrekking staan ook de woorden, die ik u zoo voorgelezen heb. Jesus hadt eenen acht en dertig Jaarigen zieken genezen, dien niemand genezen kon. Hij wordt vervolgd van de Jooden, omdat hij dit op een' Sabbat gedaan hadt. Als hij hun zeide: dat hij steeds moest werken, gelijk zijn Vader ook steeds voort werkte, en nooit ledig was, zoo werden zij nog woedender, dewijl hij God zijnen Vader noemde. Jesus bekende hun, dat hij alles van den Vader hadt hetgeen hij hadt; maar dat hij veel hadt — magt om gericht te houden —
om

om dooden levendig te maaken. „ Voorwaar, voorwaar, ” zeide hij : — „ de „ ure komt, en is nu, wanneer de doo- „ den zullen hooren de stem des Zoons „ Gods, en die ze gehoord hebben, zul- „ len leven. ”

Jesus zegt, gelijk gij ziet, twee zaaken:

- 1) *De dooden zullen leven;*
- 2) *Zijne stem zal hen levendig maaken.*

Daarvan willen wij dan ook spreken, en

- 3) *Nog iet over de toedragt van deze opstanding zeggen.*

1) Dat het de hoop en behoefte van het menschlijke hart is, om te leven, ook na de dood, te leven, weder te zien, zijne geliefden weder te vinden, daaraan kan niemand twijfelen, die ernstig aan de dood denkt. Menschen mogen menigwerf de dood trotzeeren, hoe zij willen; de harts- togt mag bij hun tot dien graad klimmen, dat zij de vrees voor de dood overwinnen, de dood waarlijk wenschen — altijd is het echter iet vreeslijks, en verschriklijks te sterven, of menschen, die ons naa zijn, te zien sterven. De hoop van het eeuwig

leven, elkanderen weder te zien, is hier de eenige hoop, de eenige troost.

Maar hoe kunnen wij deze hoop voeden? hoe kunnen wij maaken, dat zij in ons tot zekerheid kome? Alle onze zinnen zijn er tegen. Overal waar leven was, waar zich leven openbaarde, is niets meer. Hand, en voet, tong en oog — alles is *dood*: — De ziel? ik kan niet meer merken, dat zij denkt. Het hart? ik kan niet meer ontdekken, dat het voelt. Het woord Gods, schijnt zoo geheel zonder eenige gevolgen vervuld te worden: „Gij moet tot de aarde wederkeeren, dewijl gij daaruit genomen zijt.” Daar is zeker veel in de Natuur, dat ons hoop geeft tot een nieuw leven. Het popjen, hetwelk in een kappelletjen veranderd. Een nieuw leven in de Lente, hetwelk op de dood des winters volgt. Wijzen der aarde hebben wel gronden gezocht en gronden gevonden, dat onze ziel, het denkende, gevoelende in ons, eeuwig leve, — gelijk zij zeggen: onsterfelijk is. Maar kan dit alleen in de dood troost geven? zekerheid geven aan hem, die zekerheid zoekt, en aan allen, ook den eenvoudigsten, die dezelve zochten? zijn al.

alle zoo in het denken geoefend, dat zij deze gevolgtrekking verstaan, zoo dat zij zich daarmede geruststellen konden *in het uur des doods*? Waren ook zelfs alle die genen daar door gerust gesteld, die een gedeelte van hun leven met daar over te peinzen doorgebracht hadden? Neen, mijne waardsten, zij waren het niet. Een der wijsten onder de Heidenen (*) zegt: „ dat hij in de onsterfelijkheid der ziel geloofde, wanneer hij daarover een boek van een' anderen Wijzen las, en dat hij weder twijfelde, als hij het boek neerlag. ” — En zekerheid is den menschen toch nodig. Alleen God, — dit toonde de ondervinding — die hun eens het leven gaf, kon het hun beloven, dat hij het hun nog eens naa de dood geven wilde. — En hij beloofde het, Hij gaf zekerheid! — God geeft altijd geern, hetgeen de menschen behoeven. Een verlosser van zonde en dood werdt van het begin af beloofd. Henoeh werdt opgenomen van de aarde tot God. (**) Abraham geloofde het reeds.

God

(*) CICERO.

(**) *Genes. V: 24. Rom. XI: 5.*

God kon ook uit de dooden „ opwekken (*).” David voorzag, dat „ de ziel „ des gezalfden Gods in de dood niet blij- „ ven, noch zijn lichaam de verdervinge „ zien zou (**).” Job hoopte en wist het dat „ zijn verlosser leefde, die hem „ uit het stof op zou wekken (***).” Elias wekte de dooden op door Godlijke kracht, en voer zelf ten Hemel (†). Ezechiël zag doodsbeenderen weder levendig worden. Alles wenken, alles, van God gegeven hoop voor het leven naa de dood, waaraan het Joodsche volk ook, behalven de weinige Sadduccën, niet twijfelde. En Jefus Christus, en zijne Apostelen hebben het op de duidlijkste wijze voor aller menschen ooren, en aller menschen harten gezegd: dat de dooden weder levendig zullen worden. „ De ure komt, en is nu, dat de dooden „ zullen hooren de stemme des zoons Gods, „ en die ze gehoord hebben zullen le- „ ven.” — „ Ik ben de opstanding en „ het

(*) *Hebr.* XI: 18.

(**) *Ps.* XVI: 10.

(***) *Job* XIX: 25-27.

(†) 1 *Kon.* XVII: 17-23. 2 *Kon.* II: 11.

„ het leven, die in mij gelooft, zal leven,
 „ al ware hij ook gestorven (*).” „ Want
 „ wij weten, dat zoo ons aardfche huis de-
 „ zes tabernakels gebroken wordt, wij een
 „ gebouw van God hebben, een huis niet
 „ met handen gemaakt, maar eeuwig in
 „ de hemelen. (**)” alles plaatsfen, die gij
 van buiten kent, die u van jongs af geleerd
 zijn! — Zij hebben het gezegd, dat alle doo-
 den zonder onderscheid weder leven zullen.
 „ De ure komt „ zegt Jesus terftond naa
 onzen text, „ in welke alle, die in de gra-
 „ ven zijn, zijne ftam zullen hooren: en
 „ zullen uitgaan die het goede gedaan heb-
 „ ben, tot de opftanding des levens; en die
 „ het kwaade gedaan hebben, tot de op-
 „ ftanding der verdoemenis,” „ Want ge-
 „ lijk zij alle in Adam fterven, alfoo zul-
 „ len zij ook in Christus alle levendig ge-
 „ maakt worden (***)” — Dit is zeker-
 heid! — Wij behoeven niet uit de na-
 tuur van onze ziel te befluiten, welke wij
 ver of na niet genoeg kennen; niet door
 lang

(*) *Joh.* XI: 25, 26.

(**) 2 *Ko.* V: 1.

(***) 1 *Kor.* XV: 22.

lang overweegen en peinzen het te vinden, hetgeen duizende niet doen, en niet doen kunnen. Alleen aan die klaare, duidelijke beloften Gods moeten wij ons houden; op zijn, zoo dikwijls, op zoo verschillende wijze herhaald woord moeten wij vertrouwen; alleen voor waarheid moeten wij houden, dat Christus, die gestorven was, weder opgestaan is, — als een eersteling der opstanding. Die ons eens het leven gaf, wil het ons nog ééns geven. „Wij zullen leven, offchoon wij ook sterven.”

2. En dit zal geschieden door Jesus Christus; „zijne stemme, de stem des zoons „Gods, zullen de dooden hooren, en zullen leven.” Ook een nieuw leven wil Hij ons geven, die ons alles gaf — dat Hij Heer over leven en dood is, dat hij den vriend zijn vriend, de ouders hunne kinderen, de zuster haaren broeder, wedergegeven kon, offchoon zij reeds gestorven waren, dit heeft hij op aarde reeds genoeg getoond. Als een hoofdman hem badt om de opwekking van zijn dochtertjen, ging hij met hem in zijn woning. Eene menigte menschen waren reeds zaamen gelo-

lopen; het treurmuzijk klonk; de huilsters zongen haare klaagliederen. Jesus geboodt stilzwijgen. Schreit niet, zeide hij: „het meisje is niet gestorven, maar zij slaapt.” Zij bespotten hem; want zij wisten wel, dat zij gestorven was. Maar Jesus verdreef de schare, nam alleen drie van zijne leerlingen mede, en ging naa het meisje. „Kind, sta op!” zeide hij; en het meisje stond op, en ging voor haare ouders op en neder (*). — Juist als hij de stad *Nain* wilde ingaan, werdt er een dooden uitgedragen; — Een Jongeling zou begraven worden — de eenige zoon van eene weduwe. De weduwe volgde weenende en kermende het Lijk, en geheel *Nain* volgde haar, en wende met haar. Jesus ging naa haar toe, en sprak haar liefderijk aan: „Ween niet!” geboodt de dragers, dat zij stil zouden staan: en zij stonden stil! — Hij ging naa het lijk toe, raakt den Jongeling aan en zeide: „Jongeling, „ik zeg u, sta op!” en de doode hoorde de stem des zoons Gods, opende zijne oogen, richtte zich op, herkent zijne moeder, zijn
vrin-

(*) *Matth. 9. Luk. 8.*

vrienden, en spreekt. — En nu neemt Jesus hem bij de hand, en gaf hem zijne moeder (*). Als zijn vriend Lazarus, gedurende zijn afwezendheid gestorven was, en Martha en Maria zijn twee zusters Hem te gemoet kwamen, en zoo gelovig en zoo ongelovig zeiden: „ Heere, waart gij hier „ geweest, zoo ware onze broeder niet „ gestorven;” toen vraagde Hij haar, waar zij hem gelegd hadden, en ging met haar naa het graf; Hij beval den steen weg te nemen; en zij begrepen niet waarom hij dit gebodt. „ Heere, hij riekt nu al, ” zeide zij, „ Want hij heeft vier dagen „ daar gelegen.” „ Heb ik u niet gezegd, „ hernam Jesus, dat, zo gij gelooft, „ gij de heerlijkheid Gods zien zult?” En nu namen zij den steen weg. Naa een kort gebed aan zijnen Vader, om het volk op Hem de bron van alle kracht en leven opmerkzaam te maaken, riep hij met grooter stem, „ Lazarus kom uit!” — Lazarus hoorde de stem des zoons Gods; en de gestorven en begraven kwam uit het graf, met grafdoeken omwonden — Hij leefde

(*) *Luk. 7.*

de (*). — Eindelijk als hij zelf werkelijk gestorven en begraven, en zijn graf met een' zwaaren steen bedekt en door soldaaten bewaakt was; toen ging hij uit op den derden dag, gelijk hij voorzegd hadt. Vrouwen, Petrus en Johannes, alle zijne twaalf leerlingen, en meer dan vijfhonderd broeders hebben Hem gezien. (**)

— — —

Wanneer een waarheid-minnend, deugdzaam man, die reeds zoo veele van ziekte verlost; wien het nooit, niet een eenige keer mislukt was — wanneer die mij beloofde; dat hij ook mij genezen wilde — moest en zou ik hem dan niet geloven? Moeten wij dan niet in Jesus geloven, die dooden opwekte, zelf van de dooden opstondt, op dien tijd, dien hij voorzegd hadt, wanneer hij zegt: dat Hij ook ons wil opwekken? — Ja, mijne waardsten, Laat ons in Hem geloven — Hem willen wij danken, wanneer wij namaals ééns weder leven; wanneer de man zijne vrouw, de vrouw haaren man, wanneer ouders hunne kinderen, en kinderen hunne ouders

(*) *Joh.* XI.

(**) I *Kor.* XV: 5-8.

ders wederzien. De dood zou over ons zijn en over ons blijven, indien hij niet gestorven en opgestaan was „, want dewijl „ de dood door eenen mensch is, zoo is „ ook de opstanding der dooden door een „ mensch” „, Hij heeft de dood de magt „ ontnomen, en leven en onvergankelijk- „ heid in het licht gebracht (*).” „, Hij „ is de opstanding en het leven, die in hem „ geloofd, die zal leven, al ware hij ook „ gestorven.”

3. „ Maar” — dus vraagt de menschelijke weetgierigheid of de menschelijke wijsbegeerte — „, *Hoe* zullen dan de dooden „ opstaan? *met welk lichaam* zullen zij komen? Wat zal vervallen, wat zal van „ ons tegenwoordig lichaam blijven!” — mijne waardsten; voordat ik tot de beantwoording van deze vraagen overgaa, zoo vergun mij eene herinnering. Langen tijd is de opstanding geloofd, bij het sterven heeft men zich daaraan gehouden, zonder dat men deze vraagen aangevoerd, of tot haare beantwoording iet gezegd

(*) 1 *Kor.* XV: 21.

zegd hadt. Men wist: dat Jesus ons opwekken wil; men liet het aan Hem over, hoe Hij ons wilde opwekken. Jesus zelf heeft weinig of niets daarvan gezegd; Hij en zijne Apostelen moesten door twijfelen en vraagen genoodzaakt worden, wanneer zij iet daar van zeggen zouden. *Voorwaar, Voorwaar, Het zal geschieden!* dit was de bevestiging, die Jesus gaf. Geen Christen zal dus zijn geloof in de opstanding gronden, op het geen van haare hoedanigheid gezegd wordt. Al wisten wij daar van geheel niets; de Opstanding zou daarom toch waar zijn. In zoo veele gevallen weten wij zeker, dat deze verandering volgen zal; en zoo dikwijls is het voor ons verborgen, hoe het daarmede zal toegaan. Gelukkig ook hier de eenvoudige, die zich als een kind aan het woord van zijnen Jesus houdt; de wederherstelling van zijne geheele menscheit met vertrouwen verwacht, dewijl Jesus, de dooden wekker, de waarachtige, zeide: „ die in mij gelooft, zal leven, al „ ware hij ook gestorven!” Doch laat ons hooren, wat Paulus op deze vraagen antwoord (*). „ Het lichaam wordt gezaaid „ in

(*) 1 Kor. XV: 35, enz.

„ in verderfelijkheid, het wordt opgewek
„ in onverderfelijkheid. Het wordt gezaaid
„ in oneere, het wordt opgewekt in heer-
„ lijkheid.” Hooge en diepe wijsheid in
dit beeld, in deze uitdrukking! — Zaad
is onze dood, en uitkiemen onze opstan-
ding. Gelijk de nieuwe halm zich door verrot-
ting en verderf uit het dorre koorn ontwik-
kelt; zoo zal het onverderflijke lichaam
door de dood zich uit het verderflijke ont-
wikkelen. Zoo wel, als in het gezaaide
koorn onzichtbaar het kiemtjen tot een nieu-
we, frische plant ligt; zoo ligt ook in ons
tegenwoordig lichaam het kiemtjen tot het
heerlijke lichaam, welk wij hierna eens
hebben zullen. De zelfde vruchtsoort,
kiemt op, die gezaaid wordt; en hetzelfde
lichaam zal opstaan, hetwelk begraven
wordt. Maar evenwel „ hetgeen gij zaait
„ daarvan zaait gij het lichaam niet dat
„ worden zal, maar een bloot graan, maar
„ God geeft hetzelfde een lichaam, gelijk
„ hij wil.” Dor en klein is het, dood en
krachtloos schijnt het graan, hetwelk op
goed geloof af in de aarde gezaaid wordt;
Het is aan hetzelfde niet zichtbaar, wat daar in
ligt, het kiemtjen voor den grooten, gol-
venden halm, die er uit voortgroeijen zal.

Dus

Dus ook de opstanding der dooden! Dood en verderf ligt reeds in het lichaam, hetwelk gij hier draagt; het is gemaakt, „ om „ weder tot aarde te worden, waaruit het „ genomen is.” Maar geheel anders zal uw aanstaand lichaam zijn. „ Gelijk gij hier „ het beeld des aardfchen draagt, zoo zult „ gij daar het beeld des Hemelfchen dragen „ Jesus zal ons vernederd lichaam veran- „ deren, opdat hetzelfde gelijkvormig wor- „ de zijn' heerlijk lichaam (*).” Het zal ons zoo niet meer aan de aarde kluisteren, nie' meer zoo dikwijls in „ het streeven naa „ het geen boven is” hinderen. Ook in dezen zin zullen wij „ verlost zijn van het „ lichaam dezès doods door Jesus Chris- „ tus” —

En deze opstanding zal, gelijk de Bijbel ons leert, *van tijd tot tijd* volgen. Ook hier zal orde zijn, gelijk in alle de werken van God orde is. Gelijk in de Lente de Son eerst klimt, die met haare warmte alles moet doen leven; en nu, wanneer zij doet leven, verwarmd bevrucht heeft, bloemen voortkomen, knopjens zich openen — De eene

(*) *Philip. III 21.*

eene naa de andere. Vroeger de jonge denne, en laater de oude eik — maar alles groent en bloeit eindlijk vol nieuw leven; zoo ook de opstanding uit de dooden, „ Maar een iegelijk ” zegt Paulus „ in „ zijne orde, de eersteling Christus, dan die „ tot Christus behooren; ” wanneer hij uitgevoerd heeft, hetgeen hij verrichten moest, wanneer alle zijne vijanden voor zijne voeten liggen, wanneer „ God weder alles in „ allen is ” ook „ de laatste vijand naam- „ lijk de dood overwonnen zal zijn ! ” Vol heerlijke boven alle verwachting heerlijke vervulling van het woord van Jêsus: „ De „ ure komt, dat de dooden de stemme des „ zoons Gods zullen hooren, en die ze zullen „ hooren, zullen leven. ” Dus vervult Jêsus!

Maar nu nog eene vraag, die geene weetgierigheid, maar een beminnend hart doet, die elk beminnend hart in zekere omstandigheden zeker reeds gedaan heeft: — „ Zal ik ook die kennen en beminnen, die „ ik hier kende en beminde? en zij mij? „ zal deze wederzijdsche liefde, de bron „ mijner beste aardfche vreugde, voortduuren? of houdt zij, gelijk alle aardfche „ betrekkingen, op? ” —

Er

Er zijn omstandigheden en uren, mijne waardsten, waarin ons deze vragen bijna gewigtiger dan alle anderen zijn; waarin een verzekeerend *Ja* ons alleen geruststellen, een volstrekt *neen* ons tot wanhoop beangstigen kan. — In het droevig uur des levens, waarin men afscheid nemen moet van de beminde van zijn hart — het kind van zijne ouders, de ouders van hun kind; de broeder van zijnen broeder; de vriend van zijnen vriend, zonder hoop, van hun ooit op deze aarde weder te zullen zien; of in het nog droeviger uur wanneer men afscheid nemen moet, van zijne beminde op het doodbed; wanneer men zoo levendig voelt; dat men haar niet *kan*, volstrekt niet *kan* verlaten, die men toch in het geheel — voor de geheele wereld verlaten moet — — Ach! hoe is ons dan de vraag gewigtig; zal ik hen wedervinden, mijne vrouw — mijne kinderen — mijne ouders? Zullen zij mij nog beminden, gelijk zij mij hier beminden? zullen onze harten nog zoo vereenigd zijn, gelijk zij hier waren? — Hoe onverdraaglijk zou het ons op zulk een oogenblik zijn, wanneer wij geloven moesten: dat thans alles ophieldt! — dat de

inwendigste, heiligste banden verbroken waren! dat mijn kind niets meer van mij zijnen vader wist — mijne vrouw niets meer van mij, haaren man — mijn vriend mij, zijnen vriend, niet meer kende! — — *Waarom? waarom* zou Christus dit gedaan hebben? Hij, die liefde kende en waardeerde, kende elke behoefte van het beminnend hart — waarom heeft hij deze behoefte niet vervuld? Hij, die liefde voor de zijnen medenam in het beter leven, waarom liet hij ze ons niet? dus klaagt, dus wensch het beminnend hart! — En Jesus Christus heeft ook dezen wensch vervuld. Ons hart voelt het, dat waare liefde eeuwig is; eeuwig, Gelijk God, van wien zij afstamt; dat ook van deze liefde noch dood noch leeven ons scheiden kan — — En dit zegt ons ook een dienaar van Jesus (*).

„Schoon voorzeggingen, taalen, kennisfe
 „ophouden, liefde houdt nimmermeer
 „op. — Geloof, hoop en liefde blijven:
 „doch de meeste van deze drie is liefde.”
 Maakt uzelf vrienden „zegt Jesus tot
 „de rijke tollenaars, die zijne leerlingen zou-
 „den

(*) *Paulus 1 Kor. XIII: 13.*

„ den worden (*). — Maakt uzelfven
„ vrienden, uit den onrechtvaardigen Mam-
„ mon; opdat wanneer u ontbreken zal,
„ zij u mogen ontvangen in de eeuwige
„ tabernakelen.” uit dankbaarheid zullen
zij u helpen in het aanstaand leven, dewijl
gij hun geholpen hebt in dit leven. —
Dus dankbaarheid blijft voortduuren, ook
in de toekomstige wereld voortduuren: en
de veel innerlijke, dieper, nog in ons we-
zen gevlochten gewaarwordingen, vriend-
schap, kinder- — ouder- — en huwlijks-
liefde zou niet voortduuren? — De ver-
binding zou blijven, tusschen hem, die
weldaden bewees, en hem, die dezelve ont-
vong — en de verbinding zou niet blij-
ven tusschen menschen, die voor elkande-
ren meer waren, dan de rijkste, weldadig-
ste mensch hun zijn kon? — Ik zou mij
met liefde aan hem herinneren, die mij geld
gaf, en niet aan hem, die mij het leven
gaf, die mijn hart vervulde, die het geluk
van mijn leven was! Ja; mijne waardste,
de verbintenisfen tusschen harten en harten
zullen blijven. „ Daar zal men wel niet ten
„ huw-

(*) *Luk. XVI: 9.*

„huwlijk nemen of ten huwlijk geven;” het uitwendige, aardfche, zinlijke van deze verbintenis zal ophouden; rein en geestlijk zal zij worden, gelijk zij „bij „de Engelen Gods is.” Maar Hij, Jefus, die ons het leven weder gaf, zal ons ook de liefde wedergeven, waardoor wij ons alleen in het leven verheugen kunnen.

Welkom zij dan dit woord der opftanding, u allen, die reeds eens de beminde van uw hart begraven moest — U weduwen en weezen; u ouders, die uwe kinderen door de dood verloor! — dat gij kunt hoopen, hen eens weder te zullen vinden, en hen altijd te zullen behouden, hen eeuwig te zullen beminnen, en eeuwig van hun bemind te worden, — — Dankt daarvoor Jefus Christus, die zijn leven gaf, om ons een nieuw leven te kunnen geven. Zonder hem zouden wij hen niet meer zien, onze kinderen, onze ouders, onze beminde, die de dood van ons wegrukte. Af-fcheid zouden wij van hun moeten nemen, in het uur des doods voor eeuwig! Maar nu komt ook voor hun het uur, waarin zij-

zij „ de stem des zoons Gods hooren, en „ leven zullen.”

Welkom zij dit woord, u ouden, zwakken, zieken in dit huis; u, die het voelt, dat „ dit aardfche huis, deze zwakke hut „ haast breken zal.” Met alle hulp en geneesmiddelen waart gij niet geheel te helpen; waren u geene jeugdige krachten weder te geven. Maar Hij wil u helpen, die zich „ de opstanding, en het leven” noemt. Dankt Hem er voor! — O! besteedt de overige dagen van uw leven daaraan, om hem te danken, dat „ gij hebben „ zult een huis van God gebouwd, een „ huis dat niet door menschen handen ge „ maakt is, maar eeuwig duurend is in den „ Hemel.”

Welkom ook voor u, sterken, gezonden, u bloejende Jongelingen, en maagden, zij dit woord der opstanding. — Gij gevoelt het wel nog niet zoo, hoe zeer het eene behoefte van den mensch is: — Maar — ach! gij zult het schielijk genoeg voelen. Deze kracht zal ook u verlaten; ook op uwe wangen zullen de roozen verwelken; ook over u zullen de dagen komen, van welke men zegt: ik heb geen

lust in dezelve. — En wie weet, of niet eene ziekte u voor den tijd het graf te gemeet voert. — Gedenkt met dankbaarheid en liefde aan Jesus Christus, die u schooner en heerlijker weder opwekken zal dan gij ooit op aarde waart; Elk ontwaaken uit den slaap zij u een voorbeeld van het ontwaaken uit het graf waar uit Christus u roepen zal. — Vereenigt u ook met ons — wij allen willen ons vereenigen tot het zegelied:

Dood waar is uw prikkel?

Hel, waar is uwe overwinning?

Gedankt zij God, die ons de overwinning gaf,

Door Jesus Christus. *Amen.*

T W A A L F D E
L E E R R E D E N

JESUS WIL GELOOF EN LIEF-
DE, WANNEER MEN DEEL
AAN HEM EN ZIJNE HULP
HEBBEN ZAL.

O V E R

Galaten. V: 6.

T W A A L F D E

L E E R R E D E N

JESUS WIL GELOOF EN LIEF-
DE, WANNEER MEN DEEL
AAN HEM EN ZIJNE HULP
HEBBEN ZAL.

O V E R

Gal. V: 6.

Mijne Christlijke broeders en zusters,
Gij hebt nu in de laatste drie of vier leer-
redenen gehoord, hoe veel Jesus voor de
menschen gedaan heeft; hoe hij alle hunne
behoefden bevredigde; hen uit elke nood
verloste, uit welke hen niemand hadt kun-
nen verlossen. — Stondt het aan hem —
dit hebt gij wel kunnen merken — dan
zou het menschdom weder volkomen her-
steld, dan zou alles worden hetgeen het oor-
spronglijk zijn en worden moest — maar
nu: wie der menschen heeft deel aan deze
genade? — slechts eenigen, *een* volk, al-
leen

leen de menfchen van *een'* eeuw? of slechts de wijzen en deugdzaamen van alle landen en tijden? Wat eischt Jefus van dengeen, welken hij van zonde en dood verlossen, tot de gemeenfchap met God verhoogen wil? waardoor zullen zij tot de genezing, ontzondiging, de gemeenfchap met God weder bekwaam worden, voor welke zij niet meer bekwaam zijn? — Dit is het geen wij heden uit den Bijbel hooren willen.

T E X T:

Gal. V: 6.

Want in Christus Jefus, heeft noch befnijd-nisfe enige kracht, noch voorhuid; maar het geloof door de liefde werkende.

Toen Paulus nodig oordeelde dezen brief te fchrijven, ging het in de gemeente van Galatien, gelijk het zoo dikwijls gegaan is; dat men het oude lichaam aankleefde, en den nieuwen geest niet wilde; dat men het uitwendige van den godsdienst voor noodzaaklijker dan het inwendige hieldt. — Schielijk waren er Pharizeeschgezinde Jooden

den onder de vereerers van Jefus in Galatie ngeflopen, die de lieden wilden overreden, dat zij zich eerst moesten laten befnijden, eerst Jooden worden, voordat zij recht Christenen konden worden. Dit moest voor de Heidenen onverdraaglijk zijn, en hen van het Christendom affchrikken. Het was ook volkomen ftrijdig met het vrije, alleen op het inwendige werkende, blijde en vrolijk maakende Euangelie van Jefus Christus. Paulus fpreekt er daarom uit grooten ijver tegen. „ Staat dan in de „ vrijheid” — zegt hij „ en wordt niet „ wederom met het Juk der dienstbaarheid „ bevangen. Ziet, ik Paulus zeg u, zoo „ gij u laat befnijden, dat Christus u niet „ nut zal zijn, en ik betuige wederom ie- „ der mensch, die hem laat befnijden, dat „ hij een fchuldenaar is om de geheele wet „ te doen. Christus is u ijdel geworden, „ die door de wet gerechtvaardigd wilt wor- „ den, gij zijt van de genade vervallen. „ Langs een' geheelen anderen weg verwach- „ ten wij gerechtigheid; langs welken men „ ze alleen verwachten moet; langs den weg „ des Geloofs. Want bij Jefus den Mes- „ fias, fcheelt het niet, of het een besne- „ den,

„den, of onbefneden, een Jood of een heiden is, *maar bij hem komt het aan op geloof, door de liefde werkende.*” — En zeker, *om de wijsteredenen, eischt God niets dan geloof en liefde van den mensch, wanneer hij deel aan Hem, aan de van hem beloofde hulp wil hebben.*

Laat ons toonen:

- 1) Dat Jesus geloof en Liefde als voorwaarden eischt.
- 2) Dat hij dezelve niet alleen eischt maar ook verwekt.
- 3) Dat hij wijze redenen heeft, om daarop zoo sterk aan te dringen.

1) Niet op Jooden- of Heidendom, zegt Paulus in onze text, niet op de waarneming van uitwendige plechtigheden, offchoon zij ook van God bevolen zijn, op niets uitwendigs komt het bij Christus aan, maar op *Geloof en liefde*, op *Geloof, door de Liefde werkende*. Heeft iemand letterlijk de Mozaïsche wet van de jeugd af gehouden; en er is geen geloof, geene liefde in hem — hij is voor Jesus niets! En heeft iemand nooit iet van de Mozaïsche wet gehoord, of nooit de eene of andere plechtigheid medegedaan, en hij gelooft van harte, *zoo*
van

van harte, dat zijn geloof liefde werkt — Hij is bij Jesus welkom! Jesus vordert niets dan geloof. Wie in hem gelooft, dien helpt hij, hij mag anders wezen, wie hij wil; wie niet in Hem gelooft, dien helpt hij niet, hoe veel goeds ook voor het overige in dien mensch zijn moge. *Geloof* — Het geen de Bijbel doorgaans geloven noemt, hetgeen in het gemeene leven geloof heet, is niet deze of gene leer voor waar houden, dewijl men dezelve met zijn verstand, als goed erkent, de redenen daarvoor en daar tegen overwogen heeft. Dit is *eigen kunde*, *eigen overtuiging*, en niet *geloof*. Het is ook niet deze of gene daad van gehoorzaamheid; — te laten, hetgeen Jesus verboodt, te doen, hetgeen Jesus gebodt. Dit is en moet het gevolg van het geloof zijn; maar het is het geloof zelf niet. Men kan het zoo niet wel noemen, indien men niet alle denkbeelden verwarren wil. *Geloof* is voor waar houden, hetgeen Jesus zegt, *dewijl* hij het zegt; voor goed houden hetgeen Jesus, gebiedt, *dewijl* hij het gebiedt, voor schadelijk houden, hetgeen Jesus verbiedt, *om dat* hij het verbiedt. Op *zijne woorden*, op *zijne beloften* zich zoo vast verlaten, als of men reeds

de waarheid aan zichzelf *ondervonden* hadt; als of zij reeds in ons *vervuld* waren; zich buiten *Hem* zeer *ellendig* voelen, en *gelukkig door Hem*; gevoelen, dat men *niets* wete, maar overtuigd zijn, dat hij ons *alles* leeren; voelen dat men niets vermag, maar overtuigd zijn, dat Hij ons tot *alles* bekwaam maaken zal. Zijn geheel vertrouwen — in het *lichaamlijke*, zoo wel als in het *geestelijke* — voor *deze* en de *aanstaande wereld* — voor *zich* en voor de *zijnen* alleen op *hem* stellen; van Hem in kinderlijke rust alles verwachten, het geen iemand ontbreekt, en het geen men zichzelf niet bezorgen kan. „Niet twifelen” zoodra men zijn woord heeft — „niet twifelen „aan het geen men niet ziet, nooit gezien, „nooit vernomen heeft” — Dit is geloof! — — Het is verscheiden, doch alleen gelijk de woorden van Jesus verschillend zijn. Ik geloof aan zijne geboden, wanneer ik het voor nodig houde, om dezelve te vervullen; Ik geloof aan zijne beloften; wanneer ik geen oogenblik twijfel, dat Hij ze vervullen zal. Geloof in hem bevat dit alles in zich; Het één kan zonder het ander niet bestaan. Wie de beloften van
God

God niet gelooft, die gelooft ook zijne geboden niet; en wie zijne geboden niet gelooft, die kan zich op zijne beloften ook niet verlaten. Wanneer ik vertrouwen in iemand heb; dan moet ik *alles* van *Hem* geloven, of ik geloof hem in het geheel *niet*.

En dat zulk een geloof aan Jesus alleen geëischt wordt, als eene volstrekt noodzaaklijke voorwaarde, wanneer Hij ons in het een of ander helpen zal.... Lieve broeders, ik zou een uittrekzel uit het geheele Nieuwe Testament dienen te maaken; wanneer ik alle de bewijzen daarvoor zou bijbrengen. Het staat niet in tien, niet in vijftien plaatzen, maar in elk boek, in elken brief, bijna in elk hoofdstuk van elk boek. Indien Jesus zou helpen, toen hij nog op aarde was, het kwam niet op waardigheid, op het voorige leven, niet op staat of volk, niet op Godsdienst-kunde, maar alleen op het geloof aan. Het was niet: „uw goed „hart, uw tot nu toe gehouden gedrag, „maar, uw geloof heeft u behouden (*)” Er werdt niet gevraagd. Hoe hebt gij dus ver-

(*) *Matth. IX: 22.*

verre geleeft? waarvoor houdt gij mij?
 wat denkt gij van het oude Testament?
 maar — „Gelooft gij, dat ik dat doen
 „kan?” en toen zij Ja zeiden, werden
 zij geholpen. (*) Tien melaatschen kwamen
 eens tot Jesus, grootendeels slechte men-
 schen, die Jesus heel wel kende!! — maar
 zij verwachtten hulp, en Jesus hielp hen. (**)
 Eene Heidensche vrouw kwam, en smeekte
 om hulp; Jesus wees haar af. Hij hielp
 haar „toen hij haar geloof zag(***)”. —
 Er was eene bekende zondaares, die kwam
 tot Jesus, toen hij bij den Phariseër Simon
 aan tafel zat; maar hij vergaf haare zonden,
 dewijl zij geloofde. Ook haar „hadt
 „haar geloof behouden. (†)” De geheele
 brief aan de Romeinen moest immers toonen
 „dat de mensch door het geloof gerechtvaardigd
 wordt, zonder de werken der wet. (††)” — „allen,
 die in Christus geloven” — zegt hij zelf — „zullen
 „len

(*) *Matth.* IX: 28, 29.

(**) *Luk.* XVII: 11. enz.

(***) *Matth.* XV: 21. enz.

(†) *Luk.* VII: 36.

(††) *Rom.* III: 28. *Joh.* III: 15, 16, VI: 40.
Mark. XVI: 15, 16.

„len niet verloren gaan, maar het eeuwi-
 „ge leven hebben” — „En dit is de
 „wille des genen, die mij gezonden heeft,
 „dat een ieder, die den zoon aanschouwt,
 „en in Hem gelooft, het eeuwige leven
 „hebbe;” Zijne laatste woorden aan zijne
 leerlingen waren: „gaat heenen in de ge-
 „heele wereld, predikt het Euangelie allen
 „kreaturen. Die gelooft zal hebben, en
 „gedoopt zal zijn, zal zalig worden maar
 „die niet gelooft zal hebben, zal verdoemd
 „worden.”

Maar waarlijk — het moet *Geloof* zijn,
 door *Liefde werkende*, dat zich door liefde
 openbaart; want Liefde wordt ook geëischt;
 zoo noodzakelijk, gelijk geloof geëischt
 wordt. „Hier aan zullen zij alle bekennen,
 „dat gij mijne leerlingen zijt, zo gij lief-
 „de hebt onder malkanderen (*).” Jesus
 kende alleen twee geboden: „Gij zult God
 „beminnen van gantscher harten, en uwen
 „naasten als u zelve.” Zijne Apostelen
 zeggen: „De liefde is de vervulling der
 „wet” — „In de liefde moeten alle on-
 „ze zaaken geschieden.” — „God is de
 „lief-

(*) Joh. XIII: 35.

„ liefde; en die in de liefde blijft, die blijft
 „ in God, en God in hem” — „ Alware
 „ het dat iemand de taal der menschen en
 „ der Engelen sprak; al ware het dat hij
 „ de gave der prophetie hadt, en wist alle
 „ de verborgendheden, en alle de weten-
 „ schap; en al ware het, dat hij al het
 „ geloof hadde; zoo dat hij bergen verzet-
 „ ten kon; — Ja, al ware het, dat
 „ hij alle zijne goederen tot onderhoud
 „ der armen uitdeelde, en hadt de liefde
 „ niet, zoo en was hij niets (*).” — En
 hoe deze liefde met het geloof zamenhangt,
 hoe geloof aan liefde, liefde moet werken,
 en niets is wanneer het dit niet werkt; hoe
 gevoelloos de mensch moet zijn, die zich
 vergiffenis hoort aankondigen, en anderen
 niet vergeeft, onverdiend liefde hoort ver-
 kondigen, en anderen niet beminnen wil,
 en hoe het hem zal gaan, dit heeft Jesus
 in eene gelijkenis zeer levendig, voorge-
 steld (**)! — Een zeker Koning, zegt
 hij, nam eens zijne knechten hunne
 rekeningen af, en bevondt, dat iemand

hem

(*) *Rom.* XIII: 10. XVI: 14. I *Joann.* IV: 16.
 I *Kor.* XVI: 13

(**) *Luc.* XVIII: 23.

hem een verbaazende zom, van vijftien millioenen daalders schuldig was. De koning gebodt, dat men met hem naar de wetten zou handelen, zijne goederen verbeurd verklaaren, en hem en de zijnen tot slaaven zou verkoopen. De dienstknecht wist geen anderen raad, dan te smeeken. Hij wierp zich voor den Koning neder, badt hem om uitstel; dat hij zou zien, hoe hij het best zou betaalen. De Koning hadt medelijden met den man; trok zijn vonnis in, en schonk hem de geheele schuld kwijt. — Nauwlijks is hij de deur uit, of een zijner mededienstknechten ontmoet hem, die hem eene kleinigheid, omtrent twaalf of dertien daalders schuldig was. Hij spreekt hem hard aan, eischt zijn geld, en wil geen uur langer wachten. De schuldenaar verschrikt, weet zich niet te redden, valt voor hem op de knieën, bidt om uitstel, en belooft alles te zullen betaalen — Juist zoo, gelijk hij zelf even te vooren den Koning gebeden hadt, — Vergeefs! geen genade! — Hij maakt zich reeds gereed, om hem in de gevangenis te laten werpen, tot zoo lang hij hem den laatsten penning zou voldaan hebben. — Dit verneemt de Koning; an-

dere knechten hadden het hem gezegd. — Hij laat den booswicht voor zich komen. — „Booswicht” — zegt hij, „zoo even heb ik u alle uwe schuld kwijt gescholden, die gij nooit kondt betaalen, en gij wilt uwen mededienstknecht niet eens tijd geven, om u te betaalen? Ik ben zoo barmhartig omtrent u, en gij wilt dus onbarmhartig omtrent uwen mededienstknecht zijn? — Thans *zal ik met u handelen, gelijk gij met hem zoudt gehandeld hebben*” — Terstond geboodt hij, om hem in de gevangenis te brengen, en hem niet los te laten, voordat hij den laatsten penning betaald zou hebben „Al- dus”, voegt Jesus er bij „zal ook mijn Hemelsche vader u doen, indien gij niet van harten vergeeft, een ieder zijnen broeder zijne misdaden.” — Daar ziet gij, dat slechts het „geloof geldt, door de Liefde werkende.”

En daaruit ziet gij dan ook, waarom geloof en liefde, elk zoo dikwijls alleen geplaatst wordt, als of elk eene uitfluitende voorwaarde was, waarom er ééns voor al gezegd wordt: zo gij uwen broeder zijne misdaden niet vergeeft, dan zal de Hemelsche vader „ook

„ ook de uwe niet vergeven” en dan weder : „ wie niet gelooft, zal verdoemd „ worden.” Dan schijnt het, als of *niets dan geloof*, en dan weder, als of *niets dan liefde* tot de vergeving der zonde geëischt werdt? waarom dit? dewijl het een zonder het andere niet zijn kan; dewijl elk waar geloof in Jesus liefde werkt, en omdat niemand zoo beminnen kan, gelijk Jesus wil, wie de liefde Gods in Jesus niet eerst gekend, en geloofd heeft. Ja, er is nog wel, ook zonder geloof aan Jesus, een soort van liefde onder de menschen — Huwlijks- kinder- vrienden- liefde. Veele menschen hebben ook wel iet van hetgeen algemeene liefde heet, zij geven of vergeven geern iet; zij zijn genegen, om alles ten beste aan te wenden stichten geern vrede enz. Maar (behalven dat er geen liefde tot God, tot Christus bij is, dus niet de hoogste liefde) menschenliefde, gelijk Jesus dezelve door woorden en voorbeeld leert; Liefde jegens allen, ook jegens booze menschen, vijanden; Liefde, die zoo wel vergeeft, als geeft, zoo wel verbetert als verdraagt, — geheel onbaatzuchtig, zich opofferende, zonder op dankbaar-

heid of loon te rekenen, zich opofferende liefde — Liefde die alleen s'menschen welzijn voor oogen heeft, *daarom* alles doet hetgeen zij doet, *daarom* alles verdraagt hetgeen zij verdraagt — deze is nergens, dan waar het geloof in Jesus zich bevindt. — En dus is dan „ het einde des gebods lief- „ de uit een rein harte, en uit een goed „ geweten, en uit een ongeveinsd ge- „ loof (*);” Dus is, het geen God vordert, in deze twee stukken gelegen, „ dat „ wij geloven in de naam van zijnen zoon „ Jesus Christus, en elkanderen beminnen, „ gelijk hij ons geboden heeft (**),” dus „ gelt dan in Christus niets anders, dan „ het geloof, door de liefde werkende.”

2. „ Maar heeft Jesus dan dit geloof en „ deze liefde *alleen bevolen*? en niets gedaan, „ om dezelve te *verwekken*? — Hij, die „ het menschlijke hart zoo wel kende; wist „ hij niet, dat men nog geen vertrouwen „ op iemand stelt, omdat hij zegt; ver- „ trouwt op mij! — dat men daarom ie- „ mand

(*) 1 *Timoth.* 1: 5.

(**) 1 *Joh.* 3.

„ mand nog niet beminnen kan , omdat hij
„ zegt, *gij moet* mij beminnen? Hij die mij
„ dit zegt, kan alle geloof, alle liefde, ver-
„ dienen, maar hij heeft zich mijn vertrou-
„ wen, mijne liefde nog niet verworven.
„ Wist hij' dit niet, die zelfs mensch was,
„ die niet nodig hadt, dat iemand hem iet
„ zeide, daar hij de harten der menschen
„ kende?” — Ja, mijne waardsten, dit
wist hij, dit wist ook zijne en onze vader,
en daarnaar heeft hij gehandeld. — Jefus,
als ook zijn vader — — Ach! zij dee-
den zoo veel, om ons vertrouwen, onze
liefde te verwerven, 'als of hun geluk op
onze liefde rustte, als of — niet zij ons,
maar wij hen zalig zouden maaken. Ik zeg
thans niets van het geen God aan elk mensch
in het bijzonder doet; hoe Hij door zijne
leidingen van hem zich zijn vertrouwen
zoekt te verwerven; offchoon ik vast over-
tuigd ben, dat de levensgeschiedenis van
elk mensch een Bijbel voor hem is, wan-
neer hij die met een oog op God nadenkt.
Ik spreek thans alleen daarvan, hoe hij zich
in den Bijbel geopenbaard heeft, hoe hij
door verhaalen in den Bijbel ons vertrou-
wen zoekt op te wekken. —

En

En waar zal ik hier beginnen, waar zal ik eindigen? wat zal ik aannemen, wat zal ik uit de geschiedenisfen weglaten, die God aan ons voor oogen stellen, als den altijd tegenwoordigen, almachtigen, goedertierenen, en albeminnenden — die voor de kleinste zoo wel als voor de grootste behoefte zorge, uit de kleinste nood zoo wel als uit de grootste verlost — die overal raadt, waar menschen raadeloos zijn, overal helpt, waar menschen zich niet helpen kunnen, die overal een levendig, alziende, hoorende, kragtdadig God is, waar menschen eenen God behoeven! Herinnert u, hoe hij Adam spijze, vreugde en gezelschap bezorgde, zijne behoeften bevredigde, voordat *Adam* zelfs dezelve nog recht kende; hoe God hem klederen maakte, Noach in den scheepsbouw onderrichte, Lot uit Sodom leidde; Hoe hij voor zijnen Abraham alleen schein te leven, — hem leidde, waar heen Hij hem hebben wilde — hem gaf, hetgeen hij nodig hadt, — hem tegen magtigen bijstond, waar hij zijnen bijstand van noden hadt; hoe hij Isaak eene vrouw bezorgde, en Jakob naa Haran verzelde, en Josoph uit de handen zijner broede-

deren verlost. Herinnert u, hoe God het Joodsche volk geleidde, hen spijsde, beschermde, beschaafde, en opvoede, die het toch waarlijk! niet van God verdienen; hoe hij was bij allen, die zich aan Hem hielden, met brood tot spijs, en met vuur ter straffe; hoe hij uit water, vuur, en leeuwen- klauwen hen redde, die op Hem vertrouwden — waarom? *waarom* liet hij dit alles aan ons verhaalen? Waarom bezorgde zijne voorzienigheid, dat deze oudste aller geschiedenissen nog bestaat daar zoo veele duizend boeken niet meer zijn? Waarom schijnt God in den Bijbel om het lot van enkele, geringe, zondige menschen zoo bekommerd, — zoo menschlijk — den allerwijsten dikwijls tot ergeris? Waarom anders, dan om geloof te verwekken in Hem, als den Almagtigen, helpenden, albeminnenden? waarom anders, dan om God voor te stellen, als een^o God, gelijk de menschen van noden hebben? In elke van deze geschiedenissen roept God ons toe; „Zalig is de man, die zich „op den Heere verlaat; wiens toeverlaat „God is.” —

En Jesus Christus, het uitgedrukte beeld
van

van zijnen Vader — wat deedt hij niet al , om ons vertrouwen te verwekken ? — Hij was immers bereid , te helpen dengenen , die hulp , te troosten hem , die troost , te geneezen hem , die genezing van Hem begeerde ! Hij was immers bereid te gaan , waar men wilde ! Hij sloeg het immers nooit af , wanneer iemand hulp van Hem begeerde , — ook zelf den zondigsten , verworpenen niet , — ook hem niet , die zijn lijden zelf verdiend hadt ! — Hij kwam immers dikwijls de gebeden , de wenschen des ellendigen voor ! deedt meer , dan men bidden durfde ! — Hij wees immers geen kind van zich af , als het in zijne kinderlijke onnozelheid wilde , dat Hij het de handen opleggen en zegenen zou ! — En in dezen Jefus zouden wij geen vertrouwen stellen ? Indien hij hier omstreeks , drie of vier uren ver van hier was , en wij wisten , zoo goed als wij het thans weten , dat hij alle lieden hielp , die hem om hulp smeekten — wat hun ook scheelen mogte — zouden wij vertoeven , om heen te gaan , en hem om zijne hulp te bidden ? — Hem een ziek , gebreklijk kind te brengen , opdat hij het genezen zou ? Zouden wij geen moed
vat-

vatten, omdat wij dit van Hem in den Bijbel gelezen hebben? — Ziet, dus weet hij ons vertrouwen te wekken! Niet alleen zijn gebod, zijn wil, maar ook de geheele geschiedenis van Hem, die ons de Euangelisten verhaald hebben, leert ons geloof. Elk zegt ons stilzwijgend, en toch — hoe sprekend! „komt alle tot mij, gij die ver-, moeid en beladen zijt, en ik zal u hul-, pe geve.”

Behoef ik nu iet verder te zeggen, hoe Hij onze liefde wekt? — Hij die voor ons leedt, die voor ons stierf — Hij die ons liefhadt, voordat wij Hem liefhadden, voordat wij Hem kenden, mischien, toen wij Hem nog niet achten. Kan men meer doen, dan Hij deedt, om zich onze liefde te verwerven? — Gesteld, mijne broeders, gij laagt ziek, aan eene doodlijke, besmettelijke ziekte, gij hadt alles aan geneesmiddelen uitgegeven, waart arm, en vol schulden — uw huis, eene ellendige hutte, dreigde in te storten — gij moest elk oogenblik vreezen, van door uwe schuldeischers op straat gezet te zullen worden, — en nu kwam een man van hoogen adel, bij u in uwe hut, schuwde uwe besmettende
ziek-

ziekte niet, maar bleef bij u, gaf u geneesmiddelen, voedzel, verkwikking, koesterde u op het best, betaalde uwe schulden, liet het zijne verkopen, om voor u te betalen, — Gij laast op zijn gezicht, gij voeldet aan uw hart, dat hij dit uit liefde tot u deedt, — — wat zou hij meer kunnen doen, om uwe wederliefde te verwerven? Wie zoudt gij zijn, indien gij u tot dankbaarheid en wederliefde nog vermaanen liet? — En wat is dit alles, in tegenoverstelling van het geen Jesus voor u gedaan heeft? — Zoo groot kan geene aardfche ellende zijn, dan die, waaruit Jesus u verlostte — zoo groot geen aardfch geluk, dan dat, waartoe Jesus u verhief — een kind en erfgenaam van God, en zijn mede erfgenaam, te worden. Zoo bitter kan het geen mensch vallen, om uit ellende te redden; dan het Jesus viel, welke in eene omftandigheid, bij welks voorftel ieder menfchen hart rilt, uitriep: „ Mijn God! mijn „ God! waarom hebt gij mij verlaten”? — Ja waarlijk! Jesus heeft de liefde niet alleen bevolen, maar ook verwekt. Van het kruis, waar aan hij om onzen wil vrijwillig hing, riep hij: „ Hebt mij lief, gelijk ik u liefge-
„ had

„ had heb !” — Hebt de broeders lief,
 „ voorwelke ik mijn leven gaf !”

3. „ Maar welke redenen hadt Jefus, om
 „ juist zoo op geloof en liefde aan te drin-
 „ gen ? Juist geloof en liefde zoo boven
 „ alles te verwekken ? Waarom staat hij
 „ niet op zelf verloochening, of dienstvaar-
 „ digheid, of gehoorzaamheid, maar juist
 „ daarop ?” — Het zou genoeg zijn, in-
 dien wij alleen wisten : dat Jefus dit wil, —
 wij zouden hem wel kunnen vertrouwen,
 dat hij daartoe zijne goede redenen gehad
 heeft. Maar mijns bedunkens, kunnen wij
 er ook veelen zien, en de diepe wijsheid
 daar in bewonderen.

Voor eerst, door geloof en liefde was
 Adam in het Paradijs met God vereenigd;
 hij liet zich niet alles eerst vooraf bewijzen,
 hij kende geen vrees. Hij geloofde God,
 hetgeen hij zeide; Hij beminde hem, die
 hem zoo veel goeds gegeven hadt; Hij ver-
 wachte gerust, hetgeen hij nodig hadt, van
 Hem. Met een woord: God was vader, en
 Adam het gehoorzaame wel opgevoedde
 kind. — Zoo was het, en zoo moest het
 weder worden! — Het is niet goed, als

D

God

God den mensch den grond van alles toonen, hem alles vooraf bewijzen moet. Onverdraaglijk zou immers het kind zijn, hetgeen altijd van zijn vader zoo iet eischte — De mensch moet God *geloven*. Het is niet goed, als de mensch God alleen als zijnen Heer vreest, Hem alleen als knecht gehoorzaamt. Hij wil immers — niet onze Heer alleen, maar ook onze *Vader*. — wij moeten niet alleen zijne *knechten*, maar ook zijne *kinderen* zijn. En dit kunnen wij niet anders, dan door Geloof en liefde worden. De vader is geen vader, wien het kind niet gelooft; het kind is geen kind, hetwelk zijnen vader niet lief heeft. Geloof en liefde moet het dus zijn, indien de mensch weder in de betrekking met God komen zal, waartoe hij bestemd is.

Ten anderen: De mensch kan nooit zoo veel doen, als hij door geloof en liefde kan; door niets kan men dieper werken, dan door geloof en liefde. Vrees werkt alleen op het uitwendige. Men doet voor het uiterlijke, hetgeen een ander wil; men laat voor het uiterlijke, hetgeen hij verboden heeft, indien men hem alleen vreest. Maar stelt men vertrouwen op hem; houdt men

men werkelijk voor goed, hetgeen hij zegt, voor naideelig, hetgeen hij afraadt; bemint men hem recht hartlijk — o! wat zou hij ons kunnen zeggen, hetgeen wij niet doen, wat zou hij ons kunnen opleggen, hetgeen wij niet dragen, — geern met vreugde uit liefde dragen zouden! — Man, die uwe vrouw, Moeder, die uw kind liefhebt, — de vrouw, het kind, dat ziek is — — wilde de overigheid u dwingen, om voor den zieken te zorgen, het op te passen, en gij deelt het *alleen daarom*, hetgeen gij deelt, hoe weinig zou het zijn! Hoe oneindig meer doet gij uit liefde, dan één eenige wet u bevelen kan? — Deze zorg bij elke beweging, deze onvermoeidheid in het waaken, dit verdragen van alle ongemak, deze scherpzinnigheid, om middelen te bedenken, om zijn lijden te verligten — wie kon ze u boezemen, wat kon u daartoe bewegen, dan Liefde? — En wat kon de leerlingen van Jesus bewegen, om zoo gewillig Jesus te gehoorzaamen, te lijden, zich voor hem te verloochenen, dan liefde? — Ach! wanneer hij ons eens recht dierbaar is; wanneer ons hart aan *Hem* hangt; wanneer wij ons in

Hem eens recht verblijden; naa *Hem* haaken, die ons beminde, en zijn leven voor ons gaf — — hoe geern zouden wij doen hetgeen hij wil! welk een vermaak zou het ons zijn, als wij voor hem strijden, voor hem werken, voor hem iet lijden konden! — Wanneer wij onze broeders beminnen, hoe zouden wij hen ooit beledigen! hoe zouden wij raaden, helpen, dienen, geven — gelijk geen ander raaden, helpen, dienen, geven kan! zeker, mijne waardsten; geloof, en liefde, is het zaad, waaruit al het goed van zelf voortspuit.

— En tevens het edelste zaad! de edelste, of laat ik liever zeggen, de eenige edele grond, waar uit het goed komen kan. — Reeds een edel mensch, hoe weinig is hij daarmede gediend, als men hem alleen uit dwang, uit vrees, zonder vertrouwen en liefde volgt! welk een afkeer heeft hij van elk vriendelijkheid, die niet uit liefde voortkomt — van elke gedienschtigheid, die hem niet uit liefde bewezen — van elk geschenk, hetgeen hem niet uit liefde gegeven wordt! — Hij voelt het onedele — zoo wil hij niet gevolgd, niet gediend zijn! — En God, de hartenkenner,
en

en nierenbeproefer — kan hij vreugde in een gebed, in een kerkgang, in een aalmoes — kan hij aan iet, nog zoo goed, en vroom fchijnende vreugde hebben, hetgeen niet uit vertrouwen, en liefde, niet uit eene vrije zoete hartendrift, gefchiedt? berispte hij het niet, dat Israël, met „ zij, „ ne lippen, tot hem naderde, en met het „ hart verre van Hem was?” — Ook daarom *geldt dus in Christus niet anders dan geloof, door de liefde werksaam*, dewijl zonder geloof en liefde niets zuiver goed kan zijn.

Laat mij dan, mijne geliefden aan het einde mijner leerrede nog een verzoek aan u doen. Er wordt wel in veele huisgezinnen — iet des zondags, of elken dag op zekere uren, in den bijbel gèlezen — en dit is zeker goed, en kan nooit geheel zonder nut voor zulk een huisgezin zijn. Maar het gefchiedt meestal op eene geheele andere manier, dan men elk ander boek leest, — Men ziet het menschlijke over het hoofd, en zoekt naa het Godlijke, men let slechts op eenige enkele plaatfen, op zekere kern- of troostspreuken, en ziet de gefchiedenisen over het hoofd, of flaat er weinig acht op. En

evenwel *zijn* zij het juist, die het meest geloof en liefde wekken, die ons God en Jesus bij ons in huis, op het veld, bij het ziekbed brengen. *Het menschlijke in den bijbel is juist het Godlijkste!* — Leest dus dikwijls, bijzonder het nieuwe testament, de geschiedenis van Jesus, en zijne daaglijkse verrichtingen, opdat hij u daaglijks dierbaarer worde; die zoo veel deed uit liefde voor u, opdat gij vertrouwen op hem krijgt, die uw licht, in duisternis, uw hulp en nood, uw troost in treurigheid zijn wil, — thans u hier in *Detmold*, zoo goed als hij het voor zeventienhonderd en vijfveenvijftig Jaaren in Judea was. Amen.

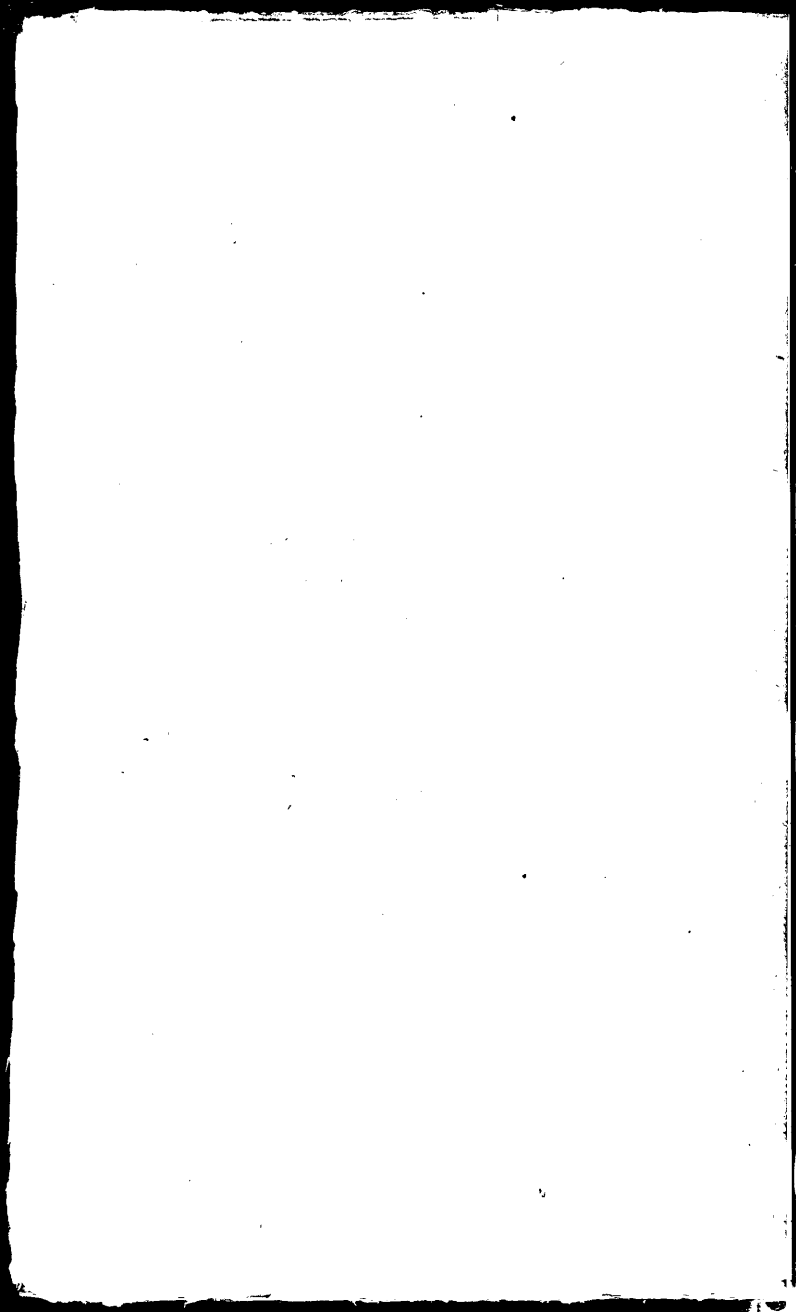
D E R T I E N D E

L E E R R E D E N

WAT ZAL VAN DEN MENSCH DOOR
CHRISTUS WORDEN?

O V E R

I *Johannes*. III: 2.

DE R T I E N D E

L E E R R E D E N

WAT ZAL VAN DEN MENSCH DOOR CHRISTUS WORDEN ?

O V E R

I *Joh.* III: 2.

Mijne waardste toehoorders, ik hoop, door mijne reeds gehouden Leerredenen veelen overtuigd, en veelen, die reeds overtuigd waren, weder herinnerd te hebben; dat God veel tot genezing en wederherstelling der menschen gedaan heeft. Meer kon hij niet doen, daar hij zijnen eenig geboren Zoon niet spaarde, maar hem voor ons overgaf. — Maar wat is dan het doel en het oogmerk van deze inrichting? — Indien de mensch nu op JESUS vertrouwt, en JESUS bemint, en God lief heeft als zijnen vader, en de menschen als zijne broeders. — Indien hij nu deel heeft, aan dezen JESUS, en in gemeenschap

D 5

met

met hem staat door den Geest, dien hij zondt, en opgewekt is uit het graf. — —
Wat moet, wat zal van hem worden? — —
Heeft God zijn eerste oogmerk, laten vaaren dat de mensch het beeld van hem zou zijn? of zal de mensch weder beginnen, daar ADAM begon — een aardsch *Paradijs* bewonen, over de dieren des velds heerschen? Is ADAM's eenvoudigheid, ADAM's kindsheid zijn doel? of wat dan? — Vinden wij dan menschen, die reeds alles zijn, wat de mensch door JESUS worden moet? — Welken tot hunne volle rijpheid niets dan een verheerlijkt lichaam ontbreekt? Deze vragen vallen ieder zeker in, die over zijne bestemming nadenkt; zij zouden menig een ongerust maaken, indien de bijbel ze hem niet beantwoorde. — Ach! daaglijks wordt gij mij waardiger, en onontbeerlijker, o woord van JESUS en zijne vrienden! — Welke stoutheid zou het zijn, om over de bestemming des menschen over het laatste oogmerk van God met ons geslacht, te oordeelen, zonder u! En hoe verkeerd, en onzeker zou men oordeelen, — hoe zou men twijfelen, in het duister omtasten? — aan een zoo gemeng-

mengden hoop menschen, zoo als in de Kerk nogthans bij een is — lieden van zulke verschillende verstandsvermogens, en graden van beschaving te zeggen, wat God met de menschen voorheeft — hen te overtuigen, gerust te stellen — den eenvoudigen landman, zoo wel, als den diepdenkenden wijzen, [dat hij nu zou weten: *dit* zal ik worden — *daartoe* zal ik komen, en langs *dien* weg — — wie kan dat, zonder dit *boek*? — O! Laat het ons, o God, steeds dierbaarer, steeds onontbeerlijker worden! — Laat ons ook thans licht daar in vinden, en licht daar uit mededeelen aan alle de genen, die voor het licht vatbaar zijn. *Amen.*

T E X T.

I Joh. III: 2.

Geliefde, nu zijn wij kinderen Gods, en het is nog niet geopenbaard, wat wij zijn zullen. Maar wij weten, dat als hij zal geopenbaard zijn, wij hem zullen gelijk wezen; want wij zullen hen zien gelijk hij is.

Reeds

Reeds was er niet meer die eerste zuiverheid onder de vereerers van JESUS, toen JOHANNES dezen brief schreef. Er hadt zich reeds veel gekibbel onder het geloof gemengd, en de liefde leedt dikwijls, onder de menigvuldige twisten, die onder de aanhangers van JESUS plaats vonden. Het was ligt voor uit te zien, dat dit steeds verder gaan zou, als men het niet zocht te beperken, en de woorden en zin van JESUS weder in het geheugen te brengen. — Een treurig vooruitzicht voor een' man, als JOHANNES, bij wien liefde het middenpunt van alle Christendom was! Nog treuriger zou het geweest zijn indien hij niet — *geloofd* — hadt. — Maar dus stondt, de grijsaard aan het graf, als tusfchen het tegenwoordige en toekomstige tusfchen beiden. Het trof hem, dat de aanhangers van JESUS, die eerste liefde, die eerste zuiverheid, verlaten wilden; en toch wisten, dat JESUS gezegd hadt: „ daar aan „ zou men erkennen, of iemand zijn rechte „ leerling was, indien hij liefde voor de „ broeders hadt.” Maar dan stondt weder levendig voor zijne ziel, hetgeen CHRISTUS toch van zijne *Christenen* maaken wilde,

de, en ook zeker maaken zoude. Dit magtigde zijne treurigheid. Hij zag het onzichtbaare, als of het zichtbaar, hij hieldt zich aan het toekomende, als of het tegenwoordig was. En in dezen geest, is het begin van dit hoofdstuk, waar uit ik u eene plaats voorgelezen heb. „ Ziet, welk eene „ liefde heeft ons de vader getoond, dat „ wij — *zijne kinderen* zouden heeten. „ Dit zijn wij ook thans reeds, hoe weinig men het ook zien kan, hoe zwak „ en verachtlijk de *Christenen* thans schijnen. Ook weten wij, wanneer het openbaar wordt, wat *Christenen* zijn, dat wij „ JESUS CHRISTUS gelijk zullen wezen, dien „ wij dan zullen zien, gelijk hij is.” Gij ziet, mijne geliefden, JOHANNES heeft hier *het doel* voor oogen, *waartoe de menschen door JESUS komen zullen.*

Hij zegt 1) *Christenen zijn reeds kinderen Gods.*

2) *Maar nog is hunne grootheid niet zichtbaar.*

3) *Maar zij zal zichtbaar worden, en dan zullen de Christenen CHRISTUS gelijk zijn.*

Wij zullen thans de twee eerste stukken be-

behandelen, en de volgende keer, indien het God behaagt, het derde beschouwen.

1) „Mijne geliefden; wij zijn nu kinderen, deren van God!” — Welk een woord! welk een Euangelie — de vrolijkste, heerlijkste bootschap, die menschen en engelen gebracht kon worden! — God het verhevenst Wezen, de Koning aller Koningen, Heer aller Heeren — de Heer van Hemel en aarde — de bezitter van allen rijkdom, de Schepper aller vreugde — Hij, die alles weet, en alles vermag, door wien alles is, hetgeen is; zonder wien geen wezen ongelukkig of gelukkig worden kan — — deze God „onze vader” — wij „zijne kinderen!” Op het naauwste, tederste met hem verbonden, vereenigd door JESUS, den MESSIAS! — Deelgenooten zijner natuur, van zijne magt, wijsheid en liefde, erfgenaamen van zijne goederen! — Erkend, en geëerd op zijn' tijd als de zulken, als kinderen van het huis, uwer Heeren, als godlijke erfprinsfen! — O mijne waardsten! Welk een woord: welk een Euangelie! — en dit woord, Helaas! zoo onteerd, misbruikt,

bruikt, als een gemeene naam, aan elken ver-
 waanden, en huichelaar prijs gegeven, die
 den naam: „ lieve Heiland” steeds in den
 mond heeft, — of, ontbloot van alle
 kracht, van allen nadruk, die daar in ligt,
 tot dat alleen een ijdele klank van het wel-
 behagen Gods in ons overig blijft!! —
 kon ik dit u mijne Christelijke toehoorders,
 toch heden, als voor de eerste maal zeg-
 gen! — Voeldet gij uwe verwijdering
 van God, wiens oogen zoo rein zijn, dat
 zij geen kwaad zien kunnen; voeldet gij
 zijne magt in onweder, en storm; dat gij
 u voor *Hem* verbergen — en evenwel
 zijne liefde voor beemden en velden, dat
 gij *Hem* naderen wildet; voeldet gij u zelven
 zoo geheel nederig, zoo geheel niets bij
 hem, die Hemel en aarde vervult, maar
 wildet gij evenwel zoo geern „ in hem
 „ leven u bewegen, en zijn:” — En nu
 wordt het u gezegd van eenen gezant van
 God: „ geliefden, nu zijn wij kinderen
 Gods!” „ u, onreinen, heeft het reinste, u
 „ laage, niets beduidende wezens heeft de
 „ magtigste tot kinderen aangenomen, met
 „ alle rechten en voorrechten van een’
 „ kind. — Hetgeen hij heeft, zult gij heb-
 „ ben,

„ben, hetgeen hij kan, zult gij kunnen!
„zijnen naam zult gij dragen, zijne goe-
„deren zult gij erven!” — dan zoudt
gij misfchien iet voelen, van hetgeen in de
woorden van JOHANNES ligt; „mijne ge-
liefden; nu zijn wij kinderen Gods!” —
Indien ik last van den Keizer had, óm deze
of gene familie in deze stad aan te zeg-
gen, dat hij ze als kind hadt aangenomen!
Indien ik den brief en het zegel van den
Keizer kon toonen, dat hij dit wilde, dat
hij mij dien last opgedragen hadt, en ik
volvoerde denzelven heden. — — Hoe
zoude deze familie over dit, alle haare ver-
wachtingen te bovengaande, geluk verbaasd
zijn! Hoe zoude dit alle haare gedachten
bezig houden; hoe alle derzelve wenschen
en pogingen zich heen strekken, dat dit schie-
lijk volkomen ten uitvoer mogt gebracht
worden! Hoe weinigen zouden er uitgezon-
derd wezen, die misfchien met den last van
alle aardfche grootheid bekend zijn: En
wat is een Keizerskind met een kind van
God vergeleken! wat is lastige aardfche
grootheid, in tegenoverftelling van deel-
neming aan de magt, en de natuur van den
al-verblijdenden, zaligenden God! —

wan-

Wat is een geluk, hetgeen men slechts zestig, of zeventig Jaaren genieten kan, tegen een, het welk eeuwig duurt! wat is het woord van eenen Keizer, van een' veranderlijk, sterflijk mensch, bij het woort van den onveranderlijken, eeuwigen God! — „Hij is geen mensch, dat hij liegen, geen „'s menschen kind, dat Hem iet berouwen zou: zou hij iet beloven, en niet „houden, iet zeggen, en niet doen?“ — „zijn woord is waarachtig, en hetgeen „hij zegt, zal hij ook zeker houden.“

Kinderen Gods! — Dit wil niet alleen zeggen: dat God liefde voor ons, welbehagen in ons, heeft, kan men denken, dat God zoo onbedacht zou spreken! zou men het in eenen Vorst niet misprijzen, indien hij iemand zeggen wilde, dat hij met hem te vreden was, en hij zeide — ik wil u als kind aannemen! gij zult mijn zoon zijn! was het de gewoonte van God, dat hij zoo veel beloofde, en zoo weinig daar mede beloven wilde? en dwaalden de menschen ooit, daar in, dat zij *te veel* in de beloften van God zochten? — PAULUS ten minsten zou in deze belofte te veel gezocht; zou een verkeerd besluit getrokken hebben:

E

ben:

ben: „Indien wij kinderen zijn, zoo zijn
 „wij ook erfgenamen; erfgenamen Gods,
 „en mede erfgenamen van CHRISTUS (*);”
 want dit volgt toch niet: indien God een
 welbehagen in ons heeft; dan zijn wij ook
 zijne erfgenamen! —

Nog minder geeft het te kennen: „wij
 „behooren tot het Christendom, tot eenen
 „Godsdienst, die den vrijen toegang tot
 „den Vader vergunt” — „wie een kind
 „is, zegt PAULUS, zal een erfgenaam van
 „God zijn;” — En zullen dan alle die
 erfgenamen van God, mede- erfgenamen
 van Christus zijn, die tot het Christendom
 behooren. Zullen zij allen in het He-
 melrijk ingaan, „die *Heere Heere zeg-*
 „gen?” — Neen, mijne waardsten,
 laat ons van de beloften van God niets
 aftrekken; wij kunnen zeer ligt te weinig,
 maar niet ligt te veel daarin vinden. God
 doet nooit minder, maar dikwijls meer,
 dan hij beloofd heeft. Laat ons het woord
 van JOHANNES in den volsten zin nemen.
 Laat ons alle liefde, die slechts een Va-
 der voor zijn kind koesteren kan, en groot-
 ter

(*) Rom. VIII: 17

ter liefde dan een menschlijk Vader kan koesteren, van God verwachten. Laat ons al het vertrouwen, hetwelk een kind op zijn' vader stelt, op God stellen, zelfs sterker, dan men ooit op een' zwak mensch stellen kan. Laat ons alle zorg in de opvoeding en koestering, en in de inrichting van ons aanstaand geluk, die de rijkste, magtigste, wijste, aardfche Vader voor zijn' kind hebben kan, en nog oneindig meer, dan dit, van hem verwachten, wien alles ten dienst staat, die al het goede wil, hetgeen hij kan, en alles kan hetgeen hij wil. Laat ons zoo zeker, als een bemind kind zijn kan, dat het zijns vaders erfgenaam zal wezen, ook zoo zeker zijn, dat wij Gods erfgenamen, en medeerfgenamen van onzen oudsten broeder Jesus zijn, die zijn erfdeel reeds aanvaard heeft. Wij zijn naar lichaam en ziel, voor tijd en eeuwigheid, in de beste handen, waarin ooit een wezen zijn kan; wij hebben de grondste heerlijkste aanspraken, die ooit een zeten kan hebben — wij zijn *kinderen Gods!*

Waarijk niet de uiterlijke belijder van Jesus, niet de enkele Kerkganger Avond-

maalganger, noch hij, die alleen *Heere Heere* zegt, is een kind Gods; men wordt het daardoor nog niet, als men zich doopen laat. Maar wie zich zelven *niets*, en JESUS alles toevertrouwt; wie gevoelt, dat hij zich zelven niet genezen, ontzondigen, helpen kan, maar dat JESUS hem kan, wil, en zal helpen; wie op JESUS vertrouwt, dewijl hij ontzondiging beloofde, wie JESUS bemint — *bemint*, zeg ik, zoo als men eigenlijk *liefde* noemt; hem aanhangt, van hem geern hoort spreken, niets vuuriger wenscht dan *Hem* nader te kennen, wien het de hoogste vreugde was, toen hij *Hem* op den berg hoorde, of hem onder zieken zag, als hij eene waarfchouwing, of een belofte — ook slechts een enkele uit zijnen mond hoorde, en zijnen naam van hem kon hooren noemen; die, maar ook die alleen — wordt niet eerst na maals een kind Gods, hij heeft er niet alleen hoop op, maar hij is het wezenlijk. JESUS werdt, hetgeen wij zijn — eens menschen zoon, op dat wij worden zouden, hetgeen hij is — Gods zonen. Vleesch is hij van ons vleesch, been van ons been. Hij het hooft, wij de leden, — hij de wijnstok, wij

wij de ranken in hem! de naauwste tederste verbinding tusfchen hem en ons! hij nam deel aan onze nederigheid, opdat wij deel aan zijne grootheid zouden hebben; hij nam deel aan onzen dood, opdat wij deel zouden hebben aan zijne opftanding. Hij ftondt op; wij ook! Hij voer ten Hemel! wij ook! — Hij werdt de zoon van God, met het vermogen over Hemel en aarde; wij kinderen en erfgenamen van God, en zijne medeerfgenamen! — „ maar zoo „ veelen hem als Zaligmaker aangenomen „ hebben” nog aannemen, en eens aanne- men zullen, „ die heeft hij macht gegeven „ kinderen Gods te worden, naamlijk, die „ in zijnen naam geloven (*).”

2. Niemand zal en kan dit grootfte voorrecht van den Christen kennen; niemand kan het in de gedachten komen om te zeggen — het is van weinig belang, een kind Gods te zijn — daar ligge hem weinig aan gelegen of hij van de zonden bevrijd worde, of hij in de gemeenfchap met God fta of hij naa den dood voortleve, en geluk-

(*) Joh. I: 12.

lukkig leve. Dus spreekt en denkt niemand met ernst. Maar wanneer het hart vol is van de beloften des Bijbels, die zoo bepaald, zoo zeker gegeven zijn, dat ons geheele wezen verlangt, om derzelve vervulling te onderwinden. Wanneer het rond ziet naa zulke Christenen, als de Bijbel ze beschrijft, van welke de Bijbel verhaalt — en ziet, en zoekt, en — wel oprechte vereerers van Jesus, beste liefderijke, werkzaame, ijverig naa zuiverheid strevende menschen vindt, maar geenen, die zoo goed, zoo liefderijk zijn, als zij volgens de uitspraak van Jesus zijn moesten, geenen die *zuiverheid verkregen hebben*, — dan komen de vragen op: „ zijn de leerlingen van Jesus beter dan andere menschen? vermogen zij meer, dan andere deugdzaamen vermogen? — de Bijbel zegt: *dat zij van zonden verlost zijn* — zijn zij dit? — dat zij met den Heiligen Geest vervuld, tot de gemeenschap met God verhoogd zijn — zijn zij dit? — kunnen zij toonen, dat zij in gemeenschap met den Almachtigen, Algoeden, Heiligsten staan? wie met den rijksten man in verbond staat, zou die zoo dood-arm?

„ arm? — Die met den Almagtigen in
„ verbond staat, zou die zoo onmagtig
„ zijn gelijk toch openlijk de tegenwoordi-
„ ge vereerers van Jesus zijn? — wat
„ hebben de tegenwoordige Christenen,
„ dat geen deugdzaam man onder andere
„ volken en Godsdiensten gehad heeft? —
„ Waar is het geloof, dat de wereld over-
„ wint? waar de liefde, gelijk JESUS CHRIS-
„ tus heeft lief gehad? — Kan men he-
„ den ten dage eenen leerling van JESUS
„ vinden, die men voorstellen, en zeggen
„ kan: Ziet, deze is er *een*, gelijk de Bij-
„ bel hem beschrijft! — deze heeft alle
„ kenmerken, welke Jesus, en zijne ge-
„ zanten als kenmerken van een' Christen
„ prijzen? Waar onder duizend is er een
„ zulke?”

Zeker, mijne waardsten, deze vragen hebben reeds de besten der tegenwoordige vereerers van JESUS ontrust. Elk, die vol is van de waarde, zuiverheid, en verhevenheid van een Christen, gelijk het nieuwe Testament hen beschrijft, en nu de onzuiverheid, de onmagt van allen om zich ziet, die wordt verlegen. Hij weet niet, wat hij zeggen, hoe hij beide met elkan-

deren vereenigen zal. In 't eerst is de eerlijke man wel genegen, om deze onmagt in zich zelve te zoeken; hij denkt — dat anderen geheel anders zijn — dat *hij* alleen het nog niet gegrepen heeft, hetgeen zij reeds gegrepen hebben, en hij poogt steeds ijveriger, om het te grijpen. Hij zoekt menschen te vinden, die in den volsten zin van den Bijbel *Christenen* zijn; maar over kort of lang vindt hij — wel beter, verlichter — maar welken het juist ook scheidt, waar het hem scheidt, aan kracht om *alle* zonden te overwinnen, om *alles* goeds in *alle* omstandigheden te doen, — aan de waare, geen ingebeeelde, maar wezenlijk zichtbaare, bewijsbaare gemeenschap met Jesus, waar van de Bijbel spreekt. — En nu — wat doet die mensch dan meestal? — *of*, hij ontzenuwt de Bijbelbeschrijving; hij verzwakt, draait, verklaart, pluist de woorden van Jesus en zijne gezanten zoo lang uit, tot dat zij op het tegenwoordige Christendom passen, tot dat er niets meer in beloofd wordt, dan hetgeen ook wij reeds hebben, *of* hij vergroot het goede in anderen, en eindelijk ook in zich zelve; neemt natuur-

tuurlijke krachten voor krachten van den geest, natuurlijke kundigheden voor ingevingen van den Geest, natuurlijk goede gewaarwordingen voor onmiddellbare werkingen van den Heiligen Geest — — en in beide gevallen is hij op den dwaalweg, en benadeelt zich zelve. Hij geloofst alles reeds gegrepen te hebben, reeds verzadigd te zijn, en dorst, en streeven verminderen geef oogenzelf, o JESUS, aan ieder, opdat hij moge zien, hoe ellendig, en Jammerlijk, arm, blind, en naakt hij nog is; op dat hij zien moge, hoe waar het is, hetgeen JOHANNES zegt, hoe alleen daar door die vraagen kunnen beantwoord worden: „het is nog niet geopenbaard, „wat wij zijn zullen.”

JOHANNES zegt dit wel op eenen geheel anderen tijd, dan de onze is. Een tegenwoordige JOHANNES zoude veel eer zeggen: „het is weder verdwenen, hetgeen wij „zijn zullen” maar was het toen waar, hetgeen hij zegt — hoe veel meer thans! — Altijd is de echte vereerer van JESUS wel een kind van God en blijft het bij alle zijne zwakheid. Hij heeft alle rechten, alle aanspraken van een kind, — het begin

tot Christus zin, ook Christus liefde, Christus zuiverheid is in hem. Daaglijks wordt zijn geloof sterker, en kinderlijker, daaglijks zijne liefde onbaatzuchtiger, en uitgestrekter. Zijn streven gaat steeds meer naar Jesus, en *alleen* naar hem — maar het is ook thans weder: „zoo langen tijd „als de erfgenaam een kind is, zoo „verschilt hij niets van een dienstknecht, „hoewel hij een Heer is van alles. Maar „hij is onder voogden en verzorgers, tot „den tijd van den vader te voren gesteld.” (*) Het gaat, des schijnt het, de Christlijke Kerk, gelijk het haar hoofd Christus ging. Zoo lang leefde hij in stilte, diende zijne ouderen, als andere kinderen, hielp zijnen pleegvader als timmerman, zijne moeder in huislijke bezigheden — en dit, wel het grootste gedeelte van zijn leven. Toen zou niemand hebben kunnen denken, toen zou niemand het hem hebben kunnen aanzien, dat hij de grootste wonderdoener, de lang verwachte Koning was, waarvan men zich zoo veel voorgesteld hadt, — alleen bij zijne geboor-

(*) Gal. IV: 1.

boorte gaf het eenigen schijn, en eenige weinige jaaren voor zijnen dood. Geduurende het grootste gedeelte van zijn leven scheen het, als of er geene voorzegging van hem zou vervuld worden, en zij werden alle — op de heerlijkste wijze vervuld — laat ons aan Hem denken, als wij verlangen naar het geen JESUS belooft, en hetgeen hij aan zijne eerste leerlingen ten deel gaf. — Laat ons getrouw zijn in het geringe, tot dat wij over meer gesteld worden. Geruststelling en oplossing ligt er in die woorden van JOHANNES: „ Het is nog „ niet geopenbaard, wat wij zijn zullen.”

Maar, dus ziet gij zelf, mijne geliefden, hoe kwalijk men doet, als men het Christendom naar de thans levende vereerers van CHRISTUS, ook de besten, beoordeelt; indien men denkt, slechts zoo ver kon CHRISTUS hen brengen, als zij zijn; *dit is* die zoo hoog geprezen volheid des Geestes, hetgeen zij hebben. Niet de menschen om ons, maar de menschen in den Bijbel; niet LAVATER, HES, ZOLLIKOFER, HAHN, niet KASAMIRE VAN DEN LIPPE, of

SOFIA

SOFIA VAN ISENBURG, (*) welke voortreffelijke menschen zij ook zijn mogen, maar JOHANNES, PAULUS en PETRUS toonen, wat CHRISTUS kan, en CHRISTUS geeft — wat gemeenschap met God, wat vrede Gods, wat volheid des geestes is. — En ook zij hadden het nog niet gegrepen; ook zij zeiden: „ Het is nog niet geopenbaard, „ wat wij zijn zullen.” Laat het dus wezen, dat de beste vereerers van JESUS ook zwak, ook ligt te verleiden, ook onvolmaakt, als andere deugdzaame menschen zijn; dat zij even zoo min als anderen, in de eigenlijke, bewijsbaare gemeenschap met JESUS staan. — Laat er zelfs geen een wezen, die daar in staat. Zoo min als het volgt — dat de beloften van den MESSIAS in JESUS *geheel niet* vervuld werden, dewijl in het *zes en twintigste jaar* van zijnen ouderdom de meesten nog onvervuld waren; zoo min kan men besluiten,

(*) Men ziet wel dat alleen zulke menschen genoemd worden, die het Vaderland van den schrijver, gelijk hij weet of vermoedt, voor de beste Christenen houdt. Dit is de eenige reden, waarom zij, en geen anderen hier staan.

ten, dat de beloften, aan de Christenen gegeven, *onvervuld* blijven, omdat zij *thans* nog niet vervuld zijn. Niet alles geschiedt in elke eeuw, hetgeen geschieden kan en geschieden zal. Dat knopjen onzer bestemming is nog niet open: „Het is nog „niet geopenbaard, wat wij zijn zullen.”

Nog minder denke iemand — omdat hij mischien lust in den Bijbel heeft, dien hij te vooren niet hadt; omdat hij met een gevoeliger hart aan JESUS denkt, dan hij te vooren deedt; omdat hij meer op zich zelve let, omdat er hem aan gelegen ligt, om goed en dagelijks beter te worden. — Niemand denke daarom, dat hij reeds gegrepen heeft! — zoo iet kan bekeering heeten, en is het ook; want de mensch is toch *omgekeerd*, is anders dan hij was..... Maar mijn broeder, leg u niet gerust neder, laat u door anderen niet in slaap wiegen, o! u ontbreekt nog zeer veel. Indien uw geloof *altijd*, in alle gevallen, de wereld overwint, in dien gij liefhebt, gelijk JESUS liefhadt, verlochent, gelijk JESUS verlochende, *altijd* zoo geern den wil van God doet, gelijk hij dezelve deedt;

deedt; — Indien u het onzichtbaare *steeds* gewigtiger dan het zichtbaare, JESUS *werklijk* en *steeds* liever is, dan het liefste op aarde; indien gij bidt, en *steeds* ontvangt, en vooraf zeker weet, dat gij ontvangen zult; indien JESUS u zoo naa is, met al zijn licht, en zijne kracht, en zijne liefde, gelijk Hem de vader was; — dan behoeft gij niet meer „naa te jaagen, of gij het „doel bereiken moogt,“ maar gij hebt het bereikt, dan behoeft gij niet meer te groejen, want gij zijt tot rijpste gekomen doch daar gij dit zeker niet zeggen kunt, en niemand zelf de beste het niet zeggen kan — zoo moeten wij allen streven, kampen, waaken en bidden, naajaagen, of wij het grijpen kunnen. Bij de leerlingen van JESUS is geen stilstaan — die niet verder komt, gaat te rug „groejen moeten wij „steeds, in alle deelen aan het hoofd „CHRISTUS;“ want in geen opzichte „is „het nog geopenbaard, wat wij zijn zullen,“

Maar laat ons wachten en hoopen, tot het zal geopenbaard zijn — wat wij alleen — ach! zoo sterk! behoeven, waar alle vereerers van JESUS dikwijls met heete
traa-

traanen naa verlangen. Laat ons hoopen op het licht, de kracht, de volheid des geestes, die ons beloofd is, als de Heere komt. Laat ons niet twifelen, als het ons lang duurt — niet met onstuimigheid tijd en maat voor Hem bepaalen, die tot alles den besten tijd kent. JESUS heeft immers zelf ons door zoo menige gelijkenis voorbereid, dat het lang — zelf den geloovigsten te lang duuren zou. Laat ons niet de dwaaze, maar de wijze maagden gelijk zijn; ons uit zijn woord met licht en kracht om te wachten en te geloven voorzien, opdat onze lampen niet uit gebluscht zijn, voor dat hij komt. Maar laat ons ook niet zorgeloos worden, en Hem en zijne komst geheel vergeten. Laat ons, hoe lang het ook duuren mag, — nooit zeggen: „waar „ is de belofte zijner toekomst?” — Laaten wij ons steeds aan zijn woord houden, aan zijne belofte, dat hij dezelve zeker vervullen zal, trouw en verftandig zijn in het geen, hij ons toevertrouwde, opdat hij ons zalig maake, als hij ons dus werkende vindt. Laat ons dit niet in de war brengen, als men zegt: „Hier is de CHRIS- „ TUS, of daar is hij.” — „ Hij is reeds; „ ge-

„gekomen!” — Wij weten toch, dat zijne komst onverwacht, en zichtbaar, als de bliksem aan den Hemel zijn zal.

JA JESUS, dat wij u wachten, aan u ons houden, offchoon wij u niet zien. — Geef ons Heere, op wien wij hoopen! alleen zoo veel, opdat ons geloof niet valle, opdat wij niet vergaan onder veel kampen, en de nooden van dit leven, ach geef ons geloof, zonder het welk wij nooit uwe heerlijkheid zien kunnen. Wij weten wel — dat wij niet eer verzadigd zullen worden, voor dat gij komt. — Maar dan! dan is het geopenbaard, wat wij zijn zullen, — dan heffen wij onze hoofden op, ten teken, dat onze verlossing nadert — dan worden wij verzadigd, als wij ontwaken naar uw beeld *Amen*. Ja, kom Heere JESUS!
Amen.

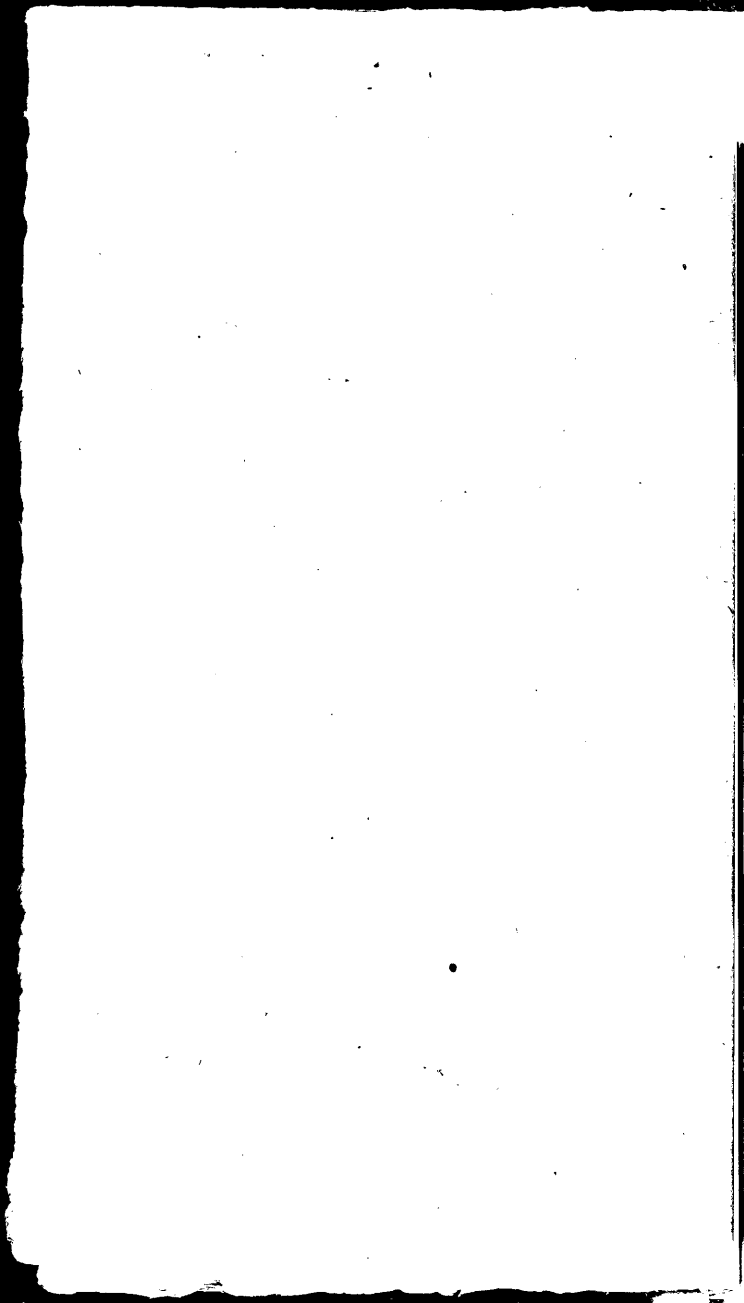

VEERTIENDE
LEERREDEN

WAT ZAL VAN DEN CHRISTEN
DOOR CHRISTUS WORDEN.

OVER

I *Joh.* III: 2.

VEERTIENDE
LEERREDEN

WAT ZAL VAN DEN CHRISTEN
DOOR CHRISTUS WORDEN.

O V E R

I *Joh.* III: 2.

Wij begonnen voorleden zondag, mijne Christelijke toehoorders, eene zeer gewigtige stof te beschouwen; naamlijk wat van den waaren Christen volgens den wil van God eens worden zal. Wij hoorden van JOHANNES, dat hij thans reeds een kind Gods, maar nog lang niet alles is, hetgeen hij worden zal. Daarbij bleven wij staan, en stelden de verdere beschouwing tot heden uit. Laat ons dus de woorden van JOHANNES nog eens voorlezen. — En gij, JESUS, onze Heer, geef licht en kracht, opene ooren, en opene harten, opdat er zoo over gesproken, en opdat het gesprokene zoo gehoord worde, als gij wilt,

F 2

dat

dat gesproken en gehoord zal worden.
Amen.

T E X T.

I Joh. III: 2.

Geliefden, nu zijn wij kinderen Gods, en het is nog niet geopenbaard, wat wij zijn zullen, maar wij weten, dat als hij zal geopenbaard zijn, wij hem zullen gelijk wezen: want wij zullen hem zien, gelijk hij is.

Het laatste gedeelte van deze woorden, het oogmerk van alle voorbereidingen, door JESUS den MESSIAS, bleef ons, gelijk gij weet, ter beschouwing overig. En daarvan zegt JOHANNES.

Wanneer de Christen alles is, hetgeen hij naar den wil van God door CHRISTUS zijn zal, dan hij CHRISTUS gelijk zijn.

Het natuurlijke is, dat wij deze twee vragen beantwoorden.

(2 *Waar in zal deze gelijkheid met CHRISTUS bestaan?*

(2 *Zal zij ook zeker zijn? En kan ze het zijn?*

En

En nu nog een oog op u, JESUS, dien wij gelijk, met wien wij vereenigd zullen zijn. Gij weet, wat wij nodig hebben, wat u knecht behoeft, die spreken zal: Geef ons heden een vonkjen van uw licht, een straal van uwen geest, welken wij toch ook hebben moeten, opdat wij weten, wat het zij, deel aan u te hebben. *Amen.*

I. Gij ziet, mijne waardsten, dat de waarheid, dat de Christen aan CHRISTUS gelijk zal worden, alleen op den Bijbel rust, alleen it denzelven erkend wordt en erkend worden kan. God heeft het ons gezegd, hij heeft het ons laten openbaaren; *van daar* weten wij het! — Het is waar, wij moeten dus deze gelijkheid niet te ver, dat is te zeggen, niet zonder den Bijbel uittrekken; niets er bij voegen, hetgeen een ieder van ons, naar de grootte van zijne verbeeldingskracht of zijne verwachtingen, daarbij kon denken, maar zien, hetgeen JESUS en zijne Apostelen daarbij gedacht hebben. Het zou vermetenheid zijn, om deze gelijkheid met CHRISTUS naar zijn genoegen te schikken, naar *zijne*, dikwijls zeldzaame verwachtingen uit te leg-

gen. Maar het zou ook eene verfmading van den Bijbel zijn, om ze meer te bepalen, dan de Bijbel ze bepaalt. Het komt er hier niet op aan, wat wij voor mogelijk of voor onmogelijk, voor te veel of te groot houden; maar daar op, wat *God beloofd* heeft. Het komt hier niet aan, wat wij verdienen, wat de beste vermeer van *JESUS* verdienen kan, maar waartoe *God* ons zonder verdiensten, uit genade, maaken wil. De beloften van *God* verminderen, daarvan aftrekken, omdat zij ons te groot voorkomen is geen demoedigheid, maar ongeloof, of heeft *ABRAHAM*, toen *God* hem beloofde, dat zijne nakomelingen zoo talrijk als de starren aan den Hemel zouden zijn, toen hij nog geen kind hadt — toen hem *God* beloofde, dat zijne nakomelingen het land *Kanaän* zouden bezitten, daar hij nog geen voet breedte daar van bezat. — — Heeft *ABRAHAM* dit met de houding van demoedigheid van zich moeten affchuiven, anders verklaren, en slechts eene gewoone nakomelingschap, of een weiland in het land *Kanaän* verwachten omdat hij dacht dat het anders te veel voor hem zou zijn?

Neen;

Neen; het behaagt God, als wij geloven, dat hij ook boven onze gedachten en verwachting en verstand doen kan; God is grooter, dan ons hart. De mensch mishaagt God zoo wel, die hem te weinig, als die hem te veel toevertrouwt. Daarom worden immers beloften gegeven, opdat het geloof zich daaraan houden, niet daaraan twifelen zou, offchoon het de mogelijkheid van haare vervulling niet ziet. Nog eens! Het komt alleen daarop aan, wat de schrijvers des Bijbels onder deze gelijkheid met CHRISTUS verstaan.

Dus vinden wij *voor eerst*, dat zij alles, hetgeen de Christen worden zal, in eene zekere *gemeenschap met CHRISTUS* plaatsen, uit deze gemeenschap alles afleiden, de welke zij niet overvloedig en volkomen genoeg weten te beschrijven. JESUS zegt van zijne leerlingen „ dat hij in hun ” en „ zij „ in Hem zijn. ” Hij vergelijkt zich zelve bij een wijnstok, zijn leerlingen bij de ranken; al het goede, dat zij deden, alle kracht, die zij hadden, schrijft hij aan deze vereeniging toe. (*) Hij bidt voor alle
ge-

(*) *Joh.* XIII: 15.

gelovigen, dat zij toch „ allen een ” zijn, gelijk de Vader in hem, en hij in den Vader „ dat ook zij in Hem en in den Vader „ der een zijn; ” (*) Dit is zijn oogmerk voor al! — JOHANNES zoekt ook in mijn tekst de oorzaak van deze gelijkheid met CHRISTUS daar in, „ dewijl wij hem zien „ zullen, gelijk hij is.” Dit kan vast niets anders betekenen, dan : wij zullen hem zeer naauwkeurig, zeer beschouwlijk erkennen, wij zullen alle zijne wijsheid, en kracht en liefde in ons ondervinden, en hoe anders dan door mededeeling? ondervinden. Dus door *de gemeenschap met Christus en door Hem met den Vader, zal de Christen alles verkrijgen, alles worden, het geen God van hem maaken wil.*

Nu vinden wij verder in den Bijbel menschen, die in gemeenschap met Christus stonden, op welke de geest Gods nederge daald was. Eenige hunner gesprekken en daaden zijn ook opgetekend, waaruit die gemeenschap blijkt. Duidlijk waren deze lieden nader bij het doel van een' Christen, dan cenig ander. — Laat ons dus

voor

(*) Joh. 17.

voor eerst in hun zien, waar in deze gemeenschap bestondt, waartoe deze gemeenschap hen bracht. Wij vinden, dat zij reeds niet alleen eene zedelijke gelijkheid met Christus; niet alleen iet van zijne dienstvaardigheid, weldadigheid, van zijnen ijver voor waarheid en deugd, van zijne liefde en geduld aangenomen hadden. — Dit hadden zij ook wel, en namen daaglijks meer toe, maar hunne gelijkheid strekte zich verder uit. Zij waren Christus gelijk in *kennis*, in *kracht*, en in *liefde*. En dit alles is ook aan andere Christenen beloofd, in veel grooter maat beloofd, als het zal geopenbaard zijn, wat zij zijn zullen. De eerste leerlingen waren Christus gelijk, die op aarde wandelde in de gedaante van eenen dienstknecht; de Christenen zullen hem eens gelijk worden, die komen zal in groote kracht en heerlijkheid. Het was toen nog niet geopenbaard, wat Christus, en nog niet, wat de Christen zijn zou; als het openbaar is, wat hij zal zijn, dan zal het eerst openbaar worden, wat zijne leerlingen zullen wezen.

De eerste leerlingen van Jesus waren hunnen Heer gelijk in *licht* en *kennis*. Zij

wisten zaaken, die niemand anders wist; zij hadden kennis van het plan van God met de menschen, het welk niemand anders ook de verstandigste niet hebben kon. Jesus beloofde het hun: „Wanneer de geest, der waarheid zal gekoomen zijn, die zal u in alle waarheid leiden; wat hij zal gehoord hebben, zal hij spreken, en de toekomende dingen zal hij u verkondigen; Ten dien dage zullen zij geen reden meer hebben, om hem iet te vragen (*);” en hij heeft dit ook gehouden. Alle die diepe kennis, die Paulus bezat, hadt hij niet van menschen, maar van God (**). Gelijk Jesus voorafspelde het lot van het Joodsche volk, dus Paulus het lot der Kerk (***). Gelijk Jesus wist, wat in de menschen was, zich aan geene valschen vertrouwde, omdat zij ze allen kende; dus wist Petrus, wat in Ananias was, die de Apostelen beliegen wilde. — En toch noemt Paulus, deze kennis, dit voorzeggen „stukwerk” in tegenoverstelling van het „volwerk”, maak-

(*) *Joh.* 14.

(**) *Gal.* 1.

(***) *1 Tim.* 4. *2 Tim.* 3.

„maakte” waarop zij wachten; hem was het slechts; „zien als door een’ spiegel” slechts een, duister „raadzelachtig woord” hetwelk zij zelf nog niet in zijne geheele klaarheid en omtrek kenden. Maar als het geopenbaard zal zijn, wat zij zijn zullen; dan zullen zij zien „van aangezicht tot „aangezicht” dan zullen zij „kennen, „gelijk zij kend waren” van God en Christus. — Ziet, welk licht Paulus daar verwacht! Ziet, dat de Christen zijnen Christus in kennis gelijk zal zijn!

Daar over moogt gij u dus zeker verblijden, wijsgerige, gij die in de schrift zoekt, om in kennis aan te nemen. — Gij voelt zoo dikwijls de grenzen van uwe aardfche kundigheid, gij dorst naar meer licht en uitfluit, dan u hier een boek of mensch geven kan. Hier kunt gij geene verzadiging verwachten. — Onze aardfche kundigheid blijft stukwerk, maar er komt een tijd, waar alle uwe begeerte naar licht, uwe wijsbegeerte bevredigd zal worden. Vervuld door den Geest, die den zoon des menschen Jesus op aarde vervulde, — in de nauwste verkeerung met Paulus en Petrus en Johannes, ja zelf met *Hem*, die alle din-

gen

gen weet, zult gij kennen, gelijk Christus u kent, — uw licht zal het zijne gelijk zijn.

Daarover moogt gij u zeker verblijden, gij die door zonderbaare onbegrijpelijke wegen geleid wordt, en thans vragen moogt: o God, waarom doet gij dit? — Verwacht hier niet, geheel in de oogmerken van God te zullen zien. Maar er komt een tijd, waar in het boek des noodlots voor u open als voor Christus, zal liggen „ waar gij Hem niet meer vragen zult.”

De eerste leerlingen waren Christus ook gelijk in *kracht*. Zij hadden deel, als hun Heer, aan de Godlijke magt, die men slechts door geloof verkrijgen kan. Reeds voor de dood van Jefus hadden zij menigmaal zieken genezen, booze geesten uitgedreven in zijn' naam. Maar dit was nog niets in vergelijking van dien tijd, toen de volheid des Geests over hen gekomen was: Jefus heeft gezegd: „ wien gij de zonden „ vergeeft, dien zijn ze vergeven, wien gij „ ze niet vergeeft, die zal ze behouden. „ Die in mij gelooft, de werken die ik „ doe, zal hij ook doen, en zal meer doen „ dan deze. Want ik gaa henen tot mijnen

„ va

„ vader (*).” — En hij heeft dit gehouden. Zij gaven den lammen hunne krachten, den zieken gezondheid, den dooden het leven weder. De gaven des geests deelden zij, door oplegging der handen, mede. Door een woord maakten zij, ziende blind, en door een woord blinden ziende. Door een woord doodden zij, en door een woord maakten zij levendig. Zij straften de zonden op stond, en namen op stond de straffen der zonden weg. Openlijk waren zij reeds op aarde aan Christus gelijk. — — Maar evenwel zegt Johannes: „ Het is nog „ niet geopenbaard, wat wij zijn zullen.” Zoo veel grooter de magt en het aanzien van Christus eens wezen zal, dan het hier op aarde was; zoo veel grooter ook de magt en het aanzien van den Christen. „ Wanneer de zoon des menschen „ zal gezeten zijn op den troon zijner „ heerlijkheid, dan zullen ook zijne leer- „ lingen zitten op twaalf troonen, oor- „ deelende de twaalf geslachten Israëls (**). „ Weet gij, niet, vraagt Paulus, dat de „ Chris-

(*) *Joh.* 14.

(**) *Matth.* 19.

„ Christenen de wereld zullen oordeelen (*)? ” — En Jesus zelf: „ die overwint, ik zal hem geven, met mij te zitten op mijnen troon, gelijk als ik overwonnen heb, en ben gezeten met mijnen vader op zijn troon (**). Zij zullen dus deel hebben in het gericht, in de daad van Christus, die hem het meest in zijne grootheid, in zijn aanzien, vertoont. Niet alleen *tegenwoordig* zullen zij zijn, maar ook *werkzaam*, niet alleen *getuigen*, maar ook *richters*; — dit verwachtte ik niet; maar dit zegt Jesus en Paulus duidelijk. En zij zeggen nog meer! — „ maakt u vrienden ” was Jesus raad aan onrechtvaardig geweest zijnde tollenaars, die zijne leerlingen wilden worden (***) — „ maakt u zelve vrienden uit den onrechtvaardigen Mammon; opdat wanneer u ontbreken zal, zij u mogen ontvangen in de eeuwige tabernakelen.” Hij zegt niet alleen zeer duidelijk, dat zij zich zelve daar mede *menschen* tot vrienden moeten

(*) I Kor. 6.

(**) Openb. Joh. 3.

(***) Luk. 16.

ten maaken, dat zij deze menschen in de zaligheid zouden aannemen; maar de geheele gelijkenis komt daar op neder, dat iemand van den Heere *verlaten* was, dat hij moest gebrek hebben, dat hij niet van *den Heere*, maar van anderen aangenomen zou worden in hunne huizen. Het duldt geen toepassing, indien Christus niet zeggen wilde, dat Christenen, — menschen, als wij — anderen kunnen opnemen in de zaligheid. O mijne geliefden, welke zaligheid voor het minnende hart, ook dan, in deze gewigtigste zaak te kunnen helpen, zoo dra het helpen wil! — Welke zaligheid; de gedachten: ook daar zal het vermogen om wel te doen, nog duuren, het zal boven alle gedachten en verwachting verhoogd worden! Hier kan ik slechts iemand in mijn bouwvallig huis opnemen, daar in de eeuwige tabernakelen; — hier kan ik iemand slechts brood of geld geven — daar de zaligheid. Welke wellust — als ouders hun onbezonnen en te laat berouw hebbend kind, of de man zijne vrouw, de vrouw haaren man, de vriend zijnen vriend, — kan opnemen in de plaats der zaligen! die beminden, die anders hadden
moe-

moeten omkomen! — Welke wellust in de gedachten: ik ben het middel! mij verwaardigt God, om uitdeeler van zijne hoogste genade, de zaligheid te worden! — Nog eens: welke hoop voor het minnende hart, ook in deze groote stukken „Christus „gelijk te zijn!”

Ik zeg: *voor het minnende hart!* want dit is wel de hoofdzaak, zonder welke al het andere niets zou zijn, niets kon zijn, dat wij „Christus gelijk worden” in *Liefde*. Al hadden wij alle kennis, en alle krachten des geloofs, en wij hadden de liefde niet; zoo waren wij niets. Eer zouden wij alles *licht* en kracht kunnen misfen, dan liefde — hem, die uit liefde sprak, hetgeen hij sprak, — deedt, hetgeen hij deedt — die uit liefde leedt, hetgeen hij leedt, en uit liefde stierf, toen hij stierf — niets voor zich zelve, en alles voor anderen — — hoe zouden wij Hem slechts van verre kunnen gelijk zijn, zonder liefde? Alleen, „die in de liefde blijft, die „blijft in God, en God in hem.” — En als God niet in ons is, hoe kunnen wij Christus gelijk zijn, in wien de volheid der Godheid levendig woont? — Alleen naar liefde.

de daaden van liefde wordt gevraagd, wanneer het beflist zal worden, wie het rijk van Christus zullen erven. Het begin dezer liefde is wel reeds hier in den Christen. Ach! hij streeft en streeft, om hartlijker en aanhoudender Christus en zijne broeders te kunnen beminnen, omdat hij zoo dikwijls dat laauwe, doode, onbestendige van zijne liefde voelt; maar hij kan het niet bereiken, dat hij geheel vervuld worde van den geliefsten, en om zijnenwille van menschen. — Doch ook de wensch van dezen zal vervuld worden. Verblijdt u, naar Liefde strevende broeder „ geloof, liefde, „ en hoop blijven, en liefde is de grootste van dezen;” gij zult Hem gelijk worden, die zijn leven voor ons uit liefde gaf.

2. En dit alles behoeven wij niet te gissen, uit deze of geene waarschijnlijkheid te besluiten; — wie zou ook zoo iet durven gissen? — maar *wij weten het* met ontwijfelbaare zekerheid, waarmede men iet geschiedkundig weten kan, dewijl Jesus het gezegd heeft. Het behoeft dus geene diepzinnige bepeinzing, geene beproeving der redenen, die ons verstand daar voor of daar tegen zou kunnen vinden. Wij be-

G

hoe.

hoeven slechts te geloven, dat Jesus de waarheid gesproken heeft, dat hij houden zal, hetgeen hij beloofde — en er blijft geen twijfel meer over. — En al bleven er ook honderd twijfelingen, die men niet zou kunnen oplossen, tegen welke men geen woord zou kunnen inbrengen; het blijft daarom even waar; want altijd heeft het toch — *Jesus gezegd!* — Doch wij willen er eenige hooren, en ten minsten onze gedachten daarover zeggen.

„Indien alle Christenen Christus gelijk zullen zijn” zegt men — „indien zij alle licht en kracht en liefde zullen hebben als hij; alle oordeelen en heerschen zullen gelijk hij oordeelt en heerscht — wien zullen zij dan oordeelen: *over wien* zullen zij heerschen? Wie kan zich een rijk voorstellen, waar alleen regenten” en geene onderdaanen zijn?” — waarlijk mijne toehoorders, dit laat zich hooren: maar het is ook niemand in de gedachten gekomen, om zoo iet te beweeran. De Geest van God kwam over alle leerlingen: maar ontvongen zij eenerlei gaven, allen in gelijke maate? Hadt de een niet meer dan de ander! — Spreekt Christus zelf niet van „eerste en laatste” in zijn rijk? Geeft hij

hij het niet zelf toe, dat er een „ zitten „ aan zijne rechte en aan zijne linkehand” dat er dus menschen zijn, die de naasten aan Hem zijn zullen? Kan Christus niet op deze naasten aan Hem, deze weder op anderen, trapswijze tot de laagsten in zijn rijk, werken, gelijk immers thans reeds in elk rijk gewerkt en geregeerd wordt? — En dit nog veel eer in een rijk, waar niet door geweld, maar alleen door Geloof en liefde, gewerkt en geregeerd zal worden? zeker het woord van Johannes: „ wij zullen Christus gelijk zijn” zal die voorstelling van Jesus niet omver stooten, dat hij die vijf ponden ontvangen heeft, over vijf, en die tien ontvangen heeft, over tien steden zal gesteld worden.

„ Maar is het niet ongelooflijk, dat een „ mensch zoo hoog verheven zal worden, „ dat het lot van zoo veel wezens, dat de „ zaligheid of verdoemenis van zoo veel „ duizenden, — menschen gelijk hij — „ van hem zal afhangen?” En is het niet ongelooflijk, dat een mensch, welke geen voorrecht boven eenen anderen heeft, die menigmaal slechter is dan de meesten, — dat die anderen regeeren, hunne vrijheid bepaalen, het geluk of ongeluk van zoo

veel duizenden van hem afhangen zou? — Maar zijn er daarom geen Vorsten, geen Koningen? Het is de gang van God in de natuur en in den Bijbel, dat hij geern van het geringste het grootste, van het zwakste het sterkste doet geboren worden. De paddestoel schiet schielijk voort, en is — een paddestoel; de Eikplant groeit zoo langzaam, en wordt — een eikenboom; het jonggeboren dier kan zich terstond helpen, en is een dier, de mensch is het hulpe looste van alle levendige wezens, en is mensch, het evenbeeld van God. Het volk van God was het verachtste volk, uit dit verachte volk kwam JESUS, de verlosfer der menschen. Hij stamde uit een verachtelijk landschap af, werd onder de verachtlijkste omstandigheden geboren. Geringe, verachte lieden waren meest zijne leerlingen. — En God heeft het duidlijk geopenbaard, waarom hij dit doet. „ Niet „ veele wijzen nam er het vleesch, niet veele „ magtige, niet veele edelen zijn geroepen; maar het dwaaze der wereld heeft „ God uitverkozen, opdat hij de wijzen „ beschamen zou, en het zwakke der wereld heeft God uitverkozen, opdat hij „ het sterke zou beschamen, opdat geen „ vleesch

„vleesch en zoude roemen voor hem (*).”
 Misschien juist om zijne zwakheid en nederigheid werdt het menschdom tot gelijkheid met den Heere van Hemel en aarde bepaald, „opdat geen vleesch zoude roemen voor hem.”

„Maar — zegt men — dus zoude, den zij als 't ware onafhankelijk van CHRISTUS zijn, omdat zij oordeelen, en in den Hemel kunnen opnemen?” — En zijn dan de Koningen dezer aarde van God onafhankelijk, omdat zij geluk of ongeluk naar welgevallen in hunne landen kunnen uitdeelen? Kunnen zij bij slot iet doen zonder den wil van God? — Zij, die toch dikwijls zoo weinig van God weten, zoo weinig naar zijnen wil willen oordeelen? — Maar de Christenen, die op hunnen CHRISTUS steunen, in Hem geloven, Hem en niets zoo sterk dan Hem beminnen, — die zouden onafhankelijk zijn, onafhankelijk van Hem kunnen worden, die hun geheele wezen vervult? Zij, die, door den Geest van God beziel, door wien zij alles doen, wat zij doen, alles kunnen wat zij kunnen — vol van denzelfden Geest, die ook in CHRISTUS is, zij zouden

op-

(*) 1 *Kor.* 1.

opnemen, die Christus niet opnemen, ver-
stoten, die Christus niet verstiten zou? —
Wie dit kan denken, die heeft vergeten,
dat het geheele oogmerk van JESUS en zijne
navolgers daarheen strekke, opdat „ zij
„ in Hen zijn, gelijk Hij in den Vader is.”

Het is zoo zeer geene tegenwerping en
wleene vraag: *wanneer* dan dit eens alles ge-
schiedien, *wanneer* dan de gelijkheid der
Christenen met CHRISTUS openbaar zal wor-
den? JOHANNES in onzen tekst zegt daar
niets stelligs van, en het kan ook kwalijk
bepaald worden. Dit weten wij alleen,
dat het openbaar zal worden met de komst
van JESUS ten oordeele. Dit geeft het
zeggen van JESUS te kennen: „ dat zijne
„ leerlingen zullen zitten op twaalf troo-
„ nen — als de zoon des menschen ver-
„ schijnen zal (*);” daarop moeten de
Christenen hoopen, als op „ het teken,
„ dat hunne verlossing nabij is (*).” Dit
vordert de betrekking, waarin CHRISTUS
met zijne Christenen staat. In alles moet
hij het hoofd, het begin, de eerste zijn.
Hij was dit in de Opstanding en Hemelvaart;
hij moet het zijn in de volle openbaaring
van

(*) *Matth.* 19.

(**) *Luk.* 21.

van zijne heerlijkheid. Gelijk hij *eerst* leedt, en zijne Christenen eerst na en met Hem slechts leden; dus moet Hij *eerst* heerschen, voor dat zij tot de heerschappije komen. Eerst moet het geopenbaard worden, wat CHRISTUS is, voor dat het kan geopenbaard worden, wat de Christen is.

En dus ziet gij, mijne waardste toehoorders, dat God zijne oogmerken met de menschen toch bereikt, met allen, die in JESUS CHRISTUS gelooven; dat Hij nog iet veel heerlijker van hun zal maaken, dan men zelf eerst hadt kunnen verwachten. God schiep den mensch naar zijn evenbeeld op aarde; en nu zal hij zijn evenbeeld in den Hemel zijn. Om te heerschen over de dieren des velds werdt hij geschapen; en nu zal hij hem gelijk worden, wien gegeven is' alle magt in Hemel en op aarde.

Ik zeg thans niets daar over — en welke menschen tong zou daar overiet voldoende kunnen zeggen? — Maar met PAULUS wil ik bidden voor ons allen, „ dat de God van onzen Heere JESUS CHRISTUS, de Vader der heerlijkheid „ ons geven wil den Geest der wijsheid „ en der openbaring tot zijne kennis, en

„ verlichtte oogen des verstands, opdat
 „ wij mogen erkennen, welke de hoop
 „ van onze roeping is, en de rijkdom van
 „ zijne heerlijke erfenis voor zijne Hei-
 „ ligen.”

Ik zeg niets meer, maar bidden wil ik
 u mijne toehoorders, zoo sterk als ik maar
 bidden kan.

— Dat ieder getrouw met zijne kennis
 met zijn week hart, weet zijne waarheids
 min, met elk goed, dat God hen gaf,
 of in hem werkte. Hij alleen, die het
 weinige goed besteedt, verkrijgt meer. —

— Dat ieder deze woorden van JOHAN-
 NES boven zijne deur, boven zijne werk-
 tafel, of lezenaar, of op eene plaats, waar
 het hem dikwijls in het oog valt, schrij-
 ve, — nog liever, indien men zich wil-
 de laten raaden — dat men het als goud
 in zijn hart bewaare.

— Dat elk alle week slechts een half
 uurtjen voor zich neme, om naa te den-
 ken, wat het is, waartoe God door CHRIS-
 TUS hem leiden wil.

Wan. dit weet ik: *wie zulke hoop heeft,
 die reinigt zich, gelijk CHRISTUS rein is!*

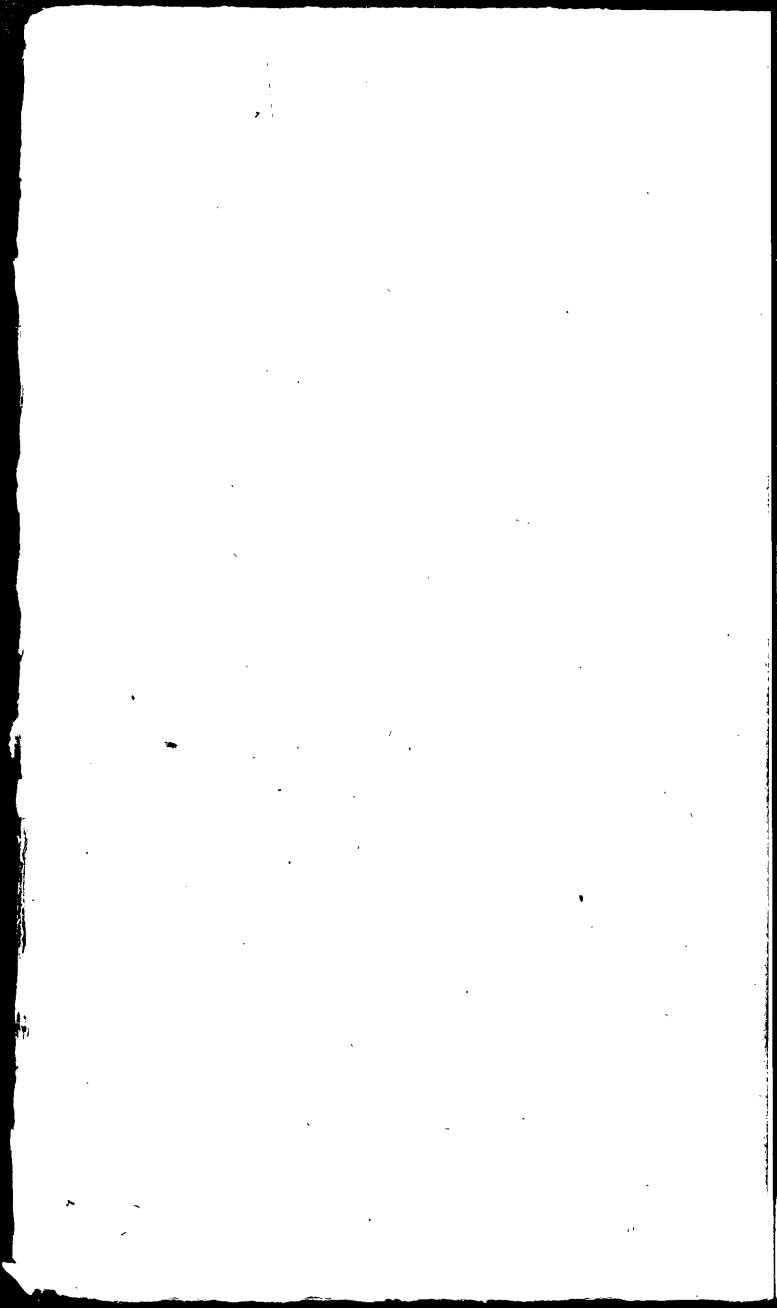
Wie ooren heeft, om te hooren, die
 hoore. Amen.

V I J F T I E N D E
L E E R R E D E N

AANMERKINGEN OVER HET
PLAN VAN GOD MET DE
MENSCHEN.

O V E R

Rom. XI: 33-36.

V I J F T I E N D E

L E E R R E D E N

AANMERKINGEN OVER HET PLAN VAN GOD MET DE MENSCHEN.

O V E R

Rom. XI: 33—36.

Dus hebben wij mijne geliefde toehoorders, het plan van God met het mensdom volgens den Bijbel beschouwd. Wij hebben den mensch betracht in alle de verschillende omstandigheden, waar in God hem stelde, door alle de graaden, waardoor God hem leidde, en nog leiden wil — tot dat hij wordt, dat hij worden moet, *dien* gelijk, die het uitgedrukte evenbeeld der Godheid is. Ik wilde met u heden daar nog eens van spreken. Ik niet kan denken, dat het u vervelen zal; was dit waar, dan moest ik in het geheel niet meer prediken, want ik weet voor u nooit
van

van iet gewigtiger te prediken, dan waar van ik u geduurende dezen tijd gepredikt heb. Dit is mij het gewigtigste hoe ik u alles weder recht levendig maaken, en voor oogen stellen zal, wat God met de menschen gedaan, hoe hij hen geleid heeft. Van ADAM, hoe hij geschapen werdt naar Gods beeld, zoo goed, zoo gelukkig in het Paradijs; hoe hij door den duivel verleid, God ongehoorzaam werdt, en at hetgeen hij niet eeten mogt; hoe elende en dood over hem kwam. Hoe hij zonde en dood bracht op alle zijne nakomelingen, van welke zij zich nimmer verlossen kunnen; Hoe God hun hulp beloofde, en deze belofte zoo dikwijls weder herhaalen liet aan de genen, die in Hem geloofden. Hoe hij het afvallige Joodsche volk wetten gaf, die zij niet houden konden; opdat zij hunne onmagt zouden leeren gevoelen; maar hoe sterk daar op evenwel aangestaan werdt, dat zij ze houden moesten. Hoe toen de menschen in het gevoel van hunne zonden naar eenen Verlosfer verlangden; en eindelijk de Verlosfer kwam, JESUS de MESSIAS. Hoe hij nieuwen moed, geloof en liefde voor God verwekte, de menschen van zonden

den en dood bevrijdde, belooft hen tot de gemeenschap met God te zullen verheffen, en ook aan eenigen zijne belofte vervulde, toen zijne eerste vereerers, met den Geest vervuld, licht van zijn licht, kracht van zijne kracht, en liefde van zijne liefde ontvingen. Maar hoe zij altijd nog iet verhevener verwachtten, voor zich zelve en voor allen, die zich op CHRISTUS verlieten — niets minder, dan dat zij Hen in licht, kracht en liefde gelijk zijn zouden. — Ik wenschte, dat gij u zelve dit alles duidelijk kondt, voor den Geest herhaalen; wij willen heden eens het geheel van deze leiding beschouwen. Mijns bedunkens, waren het onze gelukkigste uren, als wij bij onszelve nadachten, over de wijsheid en liefde van God, die zich hier openbaart. Niets verwekt meer vertrouwen op God, en niets bevredigt en verzadigt meer ons hart, niets trekt meer tot Hem en tot JESUS onzen Heer, dan de beschouwing van zijne wegen met ons. Staa dan ook heden uwen knecht bij, o God, die hem reeds zoo menigmaal bijgestaan hebt; open hem de oogen, opdat hij zie de wonderen in uwe wegen, en zich ook daardoor over

u verheugen, en op u vertrouwen leere, en wek tot vreugde, en tot vertrouwen op uwe vaderlijke, allen, die hem hooren. *Amen.*

T E X T.

Rom. XI: 33-36.

O! diepte des rijkdoms beide der wijsheid en der kennisfe Gods, Hoe ondoorzoeklijk zijn zijne oordeelen, en onnaspeurlijk zijne wegen; want wie heeft den zin des Heeren gekend? of wie is zijn raadsman geweest? of wie heeft hem eerst gegeven, en het zal hem weder vergelden worden? want uit hem, en door hem, en tot hem zijn alle dingen. Hem zij de heerlijkheid in der eeuwigheid. Amen.

PAULUS hadt te vooren van de verwerping der Jooden, en de verkiezing der Heidenen gesproken, hetwelk voor de meeste vereerers van JESUS, zelf voor de Apostelen, in het eerst zeer onbegrijpelijk was. „ Zou God zijn volk verftoten, dat „ hij zoo wonderbaar geleid, zoo kracht- „ dadig beschermd, hetwelk hij altijd voor „ zijn

„zijn eigen volk gehouden hadt?“ —
 Neen, zegt PAULUS. Thans reeds zijn er
 gelovigen onder hen, en deze zullen door
 JESUS den MESSIAS gered worden. Het is
 waar, dat gelovige Heidenen ongelovige Jo-
 den zullen voorgaan; maar deze zullen
 volgen. De Joden zullen de Heidenen na-
 volgen, en zullen hen naijveren. Zij zul-
 len aangezet worden, om niet zoo ver
 achter te blijven, als zij zien, hoe ver
 de Heidenen komen. „De volheid der
 „Heidenen moet alleen eerst ingaan, en
 „dan zal geheel Israël zich bekeeren.”
 Want nooit kan het God berouwen, ooit
 een volk verkozen, een volk bijzonder be-
 genadigd te hebben. Ook gij Heidenen
 geloofdet eens niet, en wordt thans even-
 wel begenadigd, dus geloven de Jooden
 thans niet, maar zij zullen geloven; en
 gelijk gij, met genade beschonken worden.
 Kortom — dus besluit hij. — „God
 heeft allen onder de ongehoorzaamheid be-
 sloten, opdat hij ze allen barmhartig zou
 zijn.” — En nu, — door een diep ge-
 voel der wijsheid en liefde van God, die
 zich in zijne leidingen openbaart, getrof-
 fen roept hij uit: „o diepte des rijkdoms,
 „bei-

„ beide der wijsheid en der kennisfe Gods!
 „ Hoe ondoorzoeklijk zijn zijne oordee-
 „ len, en onnafpeurlijk zijne wegen! Want
 „ wie heeft den zin des Heeren gekend,
 „ of wie is zijn raadsman geweest? Of wie
 „ heeft hem eerst gegeven, en het zal
 „ hem weder vergolden worden? want uit
 „ hem, door hem, en tot hem zijn alle
 „ dingen, Hem zij de heerlijkheid in der
 „ eeuwigheid. *Amen.*”

Het is hier de tijd of de plaats niet, om te toonen, hoe *eigenlijk* deze woorden op de leiding van God met het geheele menschdom zien. Genoeg is het, dat zij den hoofdinhoud der *beschouwing* in zich bevatten, welke wij nog *over deze leiding* denken voortedragen.

Wij zien daar uit.

- (1 *God bereikt zijn oogmerk zeker.*
- (2 *Het middel, waardoor hij het bereikt, is geheel overeenkomstig de behoeften van den mensch.*
- (3 *Het geen hinderen zou, en ook werkelijk schijnt te hinderen, dat moet hetzelve het meest bevorderen.*
- (4 *Geloof aan deze leiding verwekt ootmoed en vertrouwen op God in dezelve*
de

den graad. Al het vertrouwen, alle de liefde moet daarbij op God vallen, alle dank aan God toegebracht worden.

Op deze vier stukken bid ik u, uwe aandacht te vestigen. Het was het oogmerk van God, dat de mensch zijn beeld zou zijn, dat hij bij andere wezens zijne plaats zou bekleden, Stadhouder, onder-regent van God zou zijn! — Daar toe was hij geschapen! Daartoe zoo menige kracht in hem; daartoe het vermogen, om iet te begrijpen, te leeren, volkomener te worden. Langen tijd scheen het, als of dit oogmerk verijdeld was. De menschen tot ondeugden en afgoderij gezonken, overgegeven in een' verkeerden zin om te doen, hetgeen niet goed was; verachters van God in plaats van Gods vereerers, menschen-dwinglanden in plaats van menschenvrienden, dierlijke slaaven der wellust in plaats van onschuldige kinderen der natuur te zijn. — Hoe ver waren zij van het oogmerk afgeweken! hoe was alle kennis van God verloren; toen zij, in afschuwlijke beelden van hen zelf gemaakt, toen zij in dieren en wormen, den Schepper van Hemel en aarde vereerden. — En het volk

H

van

van God, de Jooden — ook zoo verkeerd, zoo hard van harten! met oogen zien, en toch blind: met ooren hooren, en toch doof! met zoo veel openbaaringen van den levendigen, almachtigen, helpende God omgaan, en toch ongelovig, wederftrevig, tot den eerften den besten afgodendienst geneigd! — Dit volk, hetwelk steeds dieper zonk; bij hetwelk de Schriftgeleerden en Pharifeën de plaats van MOSES bekleeden, KAJAPAS een ambt bediende, hetwelk AÄRON te voren bekleed hadt; — dit volk, welks fchriftgeleerden, „anderen „leerden, en zich zelve niet; predikten, „men moest niet fteelen, en zelf diefftal „pleegden, tegen echtfcheiding ijverden, „en zelfs echtbrekers waren!“ ..... Scheen alle hoop niet verloren te zijn, dat die menfchen ooit worden zouden, hetgeen zij worden moesten? Hoe moest dan het gevoel van elken Gods-vereerer wezen — „alle Propheten, en Godlijke „menfchen zijn gedood; ik ben alleen „overgebleven; en ook met mij zal het „niet lang duuren!“ — En *toen juist* was het de tijd, waarin God het hoofdmiddel tot bereiking van zijn oogmerk zou aan-

aanwenden. Uit dit onreine geslacht werdte JESUS, de reinste menschen- en Gods zoon geboren. Hij vindt aanhangers, die, gelijk hij, in gemeenschap met God stonden, gelijk hij, Gods wil verkondigden en dedden, gelijk hij, beminden, leeden en stierven, met een vast vertrouwen op het onzichtbare. Een JOHANNES, een PETRUS, een PAULUS! zulke uitverkorenen Gods waren er onder het uitschot van het menschedom, onder de toenmaals levende Jooden. Zij toonden ook, wat menschen zijn moeten; vertoonen zich als beelden van CHRISTUS, als beelden van God. *God heeft zijn oogmerk niet opgegeven.* Allen, die zich op JESUS verlaten, Hem volgen, Hem aankleeven, zullen — niet alleen den eersten ADAM, die evenwel ook naar Gods beeld geschapen was, maar, zij zullen JESUS gelijk worden, die het uitgedrukte beeld van het Godlijke wezen is.

Geeft dus den moed niet op, oprechte vereerers van JESUS, als gij daaglijks en alle oogenblikken uwe onreinheid dieper gevoelt, als gij steeds meer ontdekt, hoe weinig gij u zelve in alle opzichten met de eerste Christenen vergelijken kunt; hoe

zwak uw geloof tegen hun geloof, hoe flauw uwe liefde voor JESUS tegen hunne liefde is. Denkt niet, dat gij nooit JESUS gelijk kunt worden, dewijl gij u zelve thans nog gevoelt, Hem zoo ongelijk te zijn; Heilig zij u — ook het kiemtjen van geloof, ook het vonkjen van liefde, het welk in u is. Weest getrouw, met hetgeen gij ontvangen hebt, en wacht, tot dat gij meer ontvangt. Wordt niet moede met bidden, om de reiniging van uw hart, om versterking van het geloof. Dit zegt de geheele leiding van God met de menschen; „ Gods gave en roeping „ kunnen Hem niet berouwen;” hij bereikt zijn oogmerk zeker.

Geeft den moed niet op, als gij ziet, hoe het ongeloof daaglijks de overhand neemt, hoe men steeds minder van JESUS als den Heer en bestuurder der wereld weten wil, en schoon men Hem ook Heere Heere noemt, hoe weinig men Hem als den Opperheer volgt. PAULUS heeft gezegd: „ In den naam van JESUS zullen „ zich alle Knieën buigen van de genen, „ die in den Hemel, op aarde, en onder „ de aarde zijn, en alle tongen zullen be- „ lij-

„lijden, dat hij de Heere is.” Geloofst zeker — hoe weinig het er naa staat — dat dit gebeuren zal! Eer kunnen Hemel en aarde vergaan, voor dat er een Jota van dit woord zal voorbijgaan. Altijd was *dan* de vervulling der woorden van God nabij, als zij geheel onmooglijk scheen. Vreest niet — *God bereikt zijn oogmerk zeker.*

2. *En het middel, waardoor hij hetzelfde bereikt, is volmaakt overeenkomstig de natuur en zwakheid van den mensch.* Zoo iemand, als Jesus moest het zijn, indien wij tot God zullen genaken. Dit was de tweede aanmerking, die wij over de leiding van God met de menschen wilden maaken. En ik wenschte slechts, dat ik elk duidelijk genoeg op zijne eigen zwakheid kon wijzen, om dat geheel te gevoelen — God, geheel geest, zonder plaats en ruimte, is te ver boven de menschen verheven, dan dat zij Hem recht kennen kunnen. Wij hebben geen oog, om Hem te zien, geen oor om zijnen zachten tred te hooren, geen vermogen om hem te begrijpen. Een God, die niet in het vleesch geopenbaard was,

is voor ons geen God. Wij kunnen ons zelve wel, als wij de noodzaaklijkheid van eenen God niet voelen, wel vergenoegen met woordenkennis; met een Almagtigen, die *overal* magtig is, alleen voor ons niet; met eenen Alömtegenwoordigen, die *overal* is, slechts *bij ons* niet; met eenen alhelpenden, die *flechts ons* niet helpen wil. Maar wanneer wij Hem *van noden* hebben, als God hem van doen hebben, als wij tot Hem roepen, Hem om iet vraagen, Hem om iet bidden willen; dan is Hij ver van ons, wij kunnen Hem nergens vinden, wij gevoelen het, dat wij „zonder God „in de wereld leven!” Wat was de eerste oorsprong van alle afgodendienst, alle vereering van Godlijke, of voor Godlijk gehouden menschen, dan het gevoel van deze behoefte? — Het gevoel, dat de mensch een *nabij zijnd, zichtbaar, menschlijk beeld* der Godheid van noden hadt? — Maar hoe was alle moeite der menschen, om zich zelve zulk een beeld te bezorgen, te vergeefs, dewijl het wel naa, en zichtbaar genoeg, maar niet magtig, niet helpend — dewijl het een *afgod*, niet *Gods beeld* was. De mensch, als hij zich zelve

zelve recht kent, heeft eenen vriend van doen, die zoo magtig moest zijn, als God, of een God, die hem zoo naa was, als zijn vriend — en indien God ons verhoogen, ons verheffen wil, kan dit geschieden, zonder dat hij zich tot ons vernedere? — kunnen wij door eigen kracht tot Hem opklimmen, die zoo oneindig boven ons verheven is? — Kunnen wij wel weten, *hoe hij is*, en *wat hij is*, indien hij zich aan ons niet *openbaart*, niet in onzen kring komt, opdat wij Hem zien, Hem hooren, dat ons wezen hem begrijpen kan?... Maar hoe heeft God voor deze behoefte gezorgd? — „God is geopenbaard in het vleesch.” — Jesus verscheen, zoo magtig als een God, ons zoo naa als een' vriend. Als Gods zoon openbaarde hij zich, opdat wij hem vertrouwen; als den zoon des menschen, opdat wij hem zouden beminnen kunnen. Niemand heeft God ooit gezien, „de eenig „gebooren zoon van God heeft hem ons „geopenbaard, die hem kent, die kent „den vader, wie hem gezien heeft, die „heeft den vader gezien;” — Hij was vleesch van ons vleesch, hadt aandoenin-

gen, gelijk de menschen hebben, verblijdde zich, gelijk menschen zich verblijden, weende, gelijk menschen weenen. Zwak en vernederd werdt hij, gelijk wij, opdat wij sterk en verhoogd zouden worden gelijk Hij. Hij werdt als één onzer, opdat ons hart Hem als zijns gelijken bevatten, hem beminnen zou kunnen, opdat liefde ons in zijne natuur verandere. Want — het is stout en verwaand, gelijk elk ziet, maar daar is waarheid in hetgeen een zeker Kerkvader (*) zegt: „ de mensch is, hetgeen zijne liefde is. Bemint gij aarde, zoo zijt gij aarde; maar bemint gij God — wat zal ik zeggen? — dan zijt gij God.”

3. *Het geen Gods oogmerk kon verhinderen, ook naa den uiterlijken schijn verhinderde, dat moest juist hetzelfde bevorderen.* Dit was de derde aanmerking, die wij over Gods leiding met de menschen in overweging wilden nemen. Zeer dikwijls vinden wij in de geschiedenissen des Bijbels, dat God er als 't ware tusfchen beiden kwam, dat hij niet voorafgezien, waar op hij niet gerekend

(*) *Augustinus.*

kend scheen te hebben, en hetwelk alle zijne oogmerken met de menschen dreigde te verijdelen. Van eersten af werdt de eerste mensch verleid tot ongeloof en ongehoorzaamheid jegens God; hij werdt uit het Paradijs verdreven, van den boom des levens. Het beeld van God moest tot stof worden, waaruit het genomen was; het kon, naa het scheen, niet meer Gods beeld zijn. En *juist deze ongehoorzaamheid* moest de eerste oorzaak zijn, dat hij het in een verhevener zin werdt. Hij onderging wel de straf van zijne ongehoorzaamheid, hij moest sterven. Maar de verlosfer van den dood kon hem nu verkondigd worden, welke hem tot een hooger leven louteren zou, benevens zijn geslacht. De arme, onervarene, verleide zondaar werd geholpen; de ervarenen, en niet verleide zouden mischien niet geholpen zijn. Het lichaam, uit stof gemaakt, werdt weder tot stof; en een nieuw verheerlijkt, een voor de onsterfelijkheid, en tot het aanschouwen van God geschapen lichaam zou daar voor gegeven worden. De Satan, de eerste verleider, moest zoo geheel tegen zijn wil en oogmerk gelegenheid geven,

dat wij eens „ dragen zouden , niet het beeld „ des aardfchen , maar het beeld des Hemel- „ fchen , dat wij oneindig meer , dan Adam „ in het Paradijs was , hem gelijk zouden wor- „ den , dien alle magt in Hemel en op aarde „ gegeven is ” — — Jefus , Gods zoon kwam op aarde , werdt van veelen erkend voor den beloofden verlosfer der menfchen. Hij leerde ontzachlijk en geheel verfchillend van de fchriftgeleerde en Fariſeën. Het oprechte hert voelde het , dat hij woorden des eeuwigen leven hadt. Hij hielp waar men hulp , Hij trooste , waar men troost , Hij waarfchuwde , waar men waarfchuwing nodig hadt. Meer en meer werdt hij van zijne aanhangers geloofd en erkend , meer en meer van anderen dat hij de beloofde. Mesfias , de zoon des levendigen God was. Elken dag verwachtte men , dat hij zich openlijk als Heer en Koning vertoonen , der Heidenen Stadhouder van den troon ftooten , en Israël weder in zijnen ouden luister herftellen zou. Onder gejuichen en Hofanna trok hij *Jeruzalem* in. Reeds werdt hij van het volk als een Koning ontvangen , en nu nam Hem de groote Raad gevangen , en Pilatus liet hem Kruifigen..... Alle hoop was

was verijeld.... De moed van alle zijne aanhangers ter nedergeslagen, want.... daar hong nu hun Heer, als een misdadiger, aan het kruis!.... En juist deze dood moest er wezen, als God zijn oogmerk bereiken wilde. En zonder deze dood zouden de menschen geenszins van zonden en dood verlost, geenszins tot evenbeelden van God kunnen verhoogd zijn geworden. Gelijk Josef's broederen eertijds, dus hier de schaar der Fariseën! „Zij dachten kwaad, maar „God heeft het ten goede gedacht, dat hij „deed, gelijk het ten dezen dage is, om een „groot volk in het leven te behouden.” — Hetgeen zij deden, om de leer van Christus op eens den boden in te slaan, dit was juist het eenige middel, om dezelve vast te gronden, en uit te breiden. Met alle hunne duivelsche boosheid konden zij niets anders doen, dan „hetgeen de raad en voor- „zienigheid van God al voor lang beslo- „ten hadt.” Ik zeg: „met alle hunne „boosheid!” Want het booze houdt daar om niet op boos te zijn, omdat God het als een middel ten goede gebruikt, gelijk vergift daarom niet ophoudt, vergift te zijn, omdat het in de handen van eenen verstandigen geneesheer het sterkste genees-
mid-

middel wordt. Geheel tegen hun wil en oogmerk geschiedde het dus wezenlijk; maar zoo veel hadt Paulus en Petrus niet ten voordeele van het Christendom gedaan, als Kajaphas en zijne moordgezellen deden. Zoo veel kan Michaël, en Gabriël niet doen ter verhooging van het menschedom, als de Satan gedaan heeft! — *Fuist hetgeen het oogmerk van God verhinderen, geheel onmogelijk maaken moest, dit moest hetzelfde het meest bevorderen.* Troost is het voor u, verdruk- te, vervolgde, met bezoeken omringde, en daar over dikwijls bekommerde, die mis- schien hier tegenwoordig zijt; Troost- rijk is de gedachten: „ Alles is een middel „ in Gods hand. Niet alleen de vriend, „ die mij met liefde bejegt; maar ook „ de vijand, die mij mijn leven bitter „ maakt. Niet alleen de goede, die het „ oprecht, maar ook de booze, die het „ kwaad met mij meent. Niet alleen de „ vroomen, die mij tot vroomheid bewegen, „ maar ook de Godloozen, die mij tot boos- „ heid verleiden wil. Deze menschen heb- „ ben wil kwaad tegen mij gedacht, en „ zoeken de oogmerken van God met mij „ te verijdelen. God wil, dat ik dagelijks „ beter, en zij willen, dat ik dagelijks „ slech-

„ flechter zal worden. God wil mijn ge-
 „ luk, zij willen mijn ongeluk. Maar de
 „ gantsche Bijbel zegt mij tevens: hetgeen
 „ het oogmerk van God verhinderen zal,
 „ moet hetzelfde het meest bevorderen.
 „ Deze vijanden, die mij drukken, zullen
 „ mij deugden leeren, welken mij geen
 „ vriend leeren zou. Hunne lasteringen
 „ zullen mij mijne gebreken door vergroot-
 „ glazen doen zien, opdat ik ze des te be-
 „ ter zie. Hunne vervolgingen zullen lus-
 „ ten in mij dooden, die mij tot het ge-
 „ not van zuivere vreugde volkomen on-
 „ bekwaam zouden maken. Deze verlei-
 „ dingen tot het booze zullen het gevoel
 „ mijner zwakheid in mij onderhouden,
 „ zullen voor mijn hart den bijstand van
 „ God allernoodzaaklijkst maaken, zullen
 „ mij tot waakzaamheid, en tot gebed
 „ aanspooren; zelfs de gramfchap, waartoe
 „ zij mij dikwijls vervoeren, zal mij eene
 „ herinnering aan zachtmoedigheid; zelfs
 „ het ongeduld, waartoe zij mij brachten,
 „ zal mij eene aanmoediging tot geduld;
 „ zelfs de strik, waarin zij mij lokten, zal
 „ mij een middel ter opstanding zijn; dit
 „ wil ik uit de gefchiedenis des Bijbels lee-

„ ren

„ren, dat hun, die zich aan God houden,
„alle dingen ten beste dienen moeten.”

4. Eindelijk nog eene aanmerking, die wij over de leiding van God wilden maaken, is deze: dat ootmoed en vertrouwen op God in een gelijken graad daardoor bewerkt wordt; dat een mensch, die dezelfde gelooft, even zoo sterk gevoelen moet dat hij *niets* kan — maar dat God *alles* kan; even zoo sterk door zijne ellende gefchokt, als aangedaan moet worden door de liefde, en barmhartigheid van God. — En men behoeft dit bijna maar te zeggen, daaraan slechts te denken, en ieder zullen bewijzen genoeg voor den geest komen. — *Adam*, en *Noach*, *Abraham*, *Isaäk*, en *Jacob* — hoe weinig hadden zij verdiend! en hoe veel deedt God aan hen! — Hoe weinig was iemand, zelf de beste onder hen, in staat, om zichzelve van zonde en dood te verlossen! — En hoe liefdevol verlostte God hen! Wat deden menschen ooit, en wat liet God onbeproefd, om ze tot zijn beeld te verhoogen! — Waar zien wij het menschedom in den bijbel werken, dan tot hun verderf? En waar God
an-

anders, dat tot hun geluk? — Waarlijk die in den Bijbel God met de menschen ziet handelen, en de menschen met God, wie gelooft, dat God wezenlijk zoo gehandeld heeft, dien kan het niet meer in de gedachten komen, dat menschen zich zelve zouden verbeterd, zich zelve verlost hebben, dat menschen in het één of ander zouden kunnen iet zijn in tegen overstelling van God: maar geenzins zal hij ook denken, dat God ooit iet nagelaten heeft, hetgeen menschen verbeteren en gelukkig zou kunnen maken. — „Ik ben de genade, niet waardig, die gij aan mij bewijst.” — Dit zegt zeker ons geheele hart; maar het zegt ook tevens: „die zijnen eeniggebooren zoon niet gespaard heeft, maar hem voor ons gaf, zou die ons met hem niet alles schenken”? . . . . O mensch, als gij dit alles zoo naadenkt, wat gij zijt, en hoe gij handelt, hoe vervuld van Ongodsdienstigheid en vleeschlijke lusten; hoe zwak uw poogen, hoe flauw uwe liefde, hoe onrein de beste uwer daaden is; hoe dikwijls gij niet kunt, hetgeen gij moest doen, en hoe dikwijls niet doet, hetgeen gij wel kunt — — En gij hoort en gelooft
aan

aan de belofte : „ als het zal geopenbaard
„ zijn, dan zullen wij Jesus gelijk zijn” ;
Hij wil ons „ die heerlijkheid geven, die
„ de vader hem gaf!” — hoe wordt dan
elk vonkjen van ootmoed en bescheiden-
heid angevuurd! hoe veel minder zult gij
u niet voelen tegen dezen verhevenen !
hoe weinig zult gij u zelven aanmatigen,
daar u onverdiend zoo veel gegeven is !
hoe klein zult gij u zelven voorkomen, in-
dien gij bedenkt, hoe ontzachlijk groot God
u door Jesus wil maaken ! — En hoe barmhar-
tig, hoe onuitspreeklijk liefderijk uw God ! —
die alles schiep, alles bestuurde — het lief-
ste, en kostbaarste gaf, om u onreinen te
zuiveren, om u van hem, den gezegenden,
weder aan s'vadershart te rug te laten bren-
gen, u zwakken aardworm gelijk te ma-
ken aan den Koning aller Koningen, en Heer
aller Heeren. — Ja, mijne waardsten, in-
dien het ooit zal gebeuren, dat God ons
alles in allen worde; het voorwerp van alle
onze gedachten en gewaarwordingen; van
al ons vertrouwen, dankbaarheid, en lief-
de, — dat wij *Alles in Hem*, en *Hem in*
Alles zien, — *God* in het *plantjen*, en *God* in
den *Cherub*, *God* in den *fatan*, en *God* in Chris-
tus;

tus; alles zien en geloven, als werktuigen in *zijne* hand, als waarschuwing, onderwijs, vermaning, kastijding, troost van *Hem* geschikt, om uit te voeren, hetgeen *Hij* wil; zoo is dat de eenige weg, dat wij de hoofdzaak van den bijbel geloven — geloven, dat „ God allen onder de onge- „ hoorzaamheid besloten heeft, opdat hij „ over allen zich ontfermen zou.”

Nu — laat dit boek ons dan steeds waarder zijn, hetgeen ons leert, dat geen verstandig man kon leeren, openbaart, hetgeen geen mensch op aarde kon openbaaren, en hetgeen van ons toch tot onze rust nodig moest geweten worden. Geen pligt, of gewoonte, maar genot moet het voor ons wezen, om daar in te lezen, waartoe wij bestemd zijn, en hoe wij deze bestemming bereiken zullen. Kristus als onzen verlosser, en onzen Heer, God als onzen vader, te beminnen, en de menschen als onze broeders, dit moeten wij er daaglijks meer en meer uit leeren. Leeren moet het ons, dat wij alleen op God vertrouwen, Hem *alleen* en voor *alles*

danken moeten. De Bijbel moet ons tot dien graad van geloven brengen, dat wij voor lijden als voor vreugde, voor vallen, als voor opstaan, voor de dood als voor het leven danken; dewijl elk lijden tot vreugde, elke val tot opstaan, elke dood ten leven leidt. Daaglijks bevestig ons onpartijdig Bijbel-lezen ons in de gedachten: „ dat dit alles geschreven is, op dat „ wij geloven, dat Jesus de Mesias is, „ en wij door dit geloof het leven hebben.”

En — o mijne waardsten; indien ik slechts iet van dit oogmerk bereikt heb — slechts bij tien, slechts bij vijf bereikt hebbe; indien slechts voor vijf door mijne tegenwoordige leerreden de Bijbel waardere, gewigtiger, lezenswaardiger geworden is, indien slechts eenigen uit deze bron putten, waaruit alle leerredenen moeten geschept worden, of geschept zullen worden — ach! laat deze dan, dan moeten zij in Gods naam tot op het laatste woord vergeten zijn. Ik wil God danken, als zij om den wil des Bijbels vergeten worden. — Hebt gij misfehien in menige leerreden eene opkla-

klaring voor uw verstand, of eene geruststelling, voor uw hart gevonden; heeft u mischien menig voorstel, menige bevestiging eener waarheid goed gedaan — o! hoe zal het u dan eens zijn, als gij aan de redenen van Paulus, Johannes, en Jesus komt, die in elk woord, in ieder verhaal, opklaaren en gerust stellen, die woorden van het eeuwige leven hebben! indien gij ze eens als elk ander geschiedenis boek leest, en u zelve verbeeldt, als of het voor uwe oogen gebeurde, hetgeen daar verhaald wordt! welke schat van wijsheid, troost, en geruststelling zult gij daarin vinden! —

Hemel! als ik het hier nog eens beleefde, dat verstandige, diepdenkende, veel lezende met ijver en lust den Bijbel lazen; dat de loop der daar in verhaald wordende geschiedenissen, der daarin gegeven wordende oplossingen hun gewigtiger wierdet, dan dezelve helaas! thans nog voor de meesten zijn; dat het onzalige vooroordeel verdween — dat men reeds weet, hetgeen er in den Bijbel staat, daar evenwel iemand, die reeds tien Jaaren in den Bij-

bel gelezen heeft, daaglijks, meer en nieuw licht daaruit verkrijgt; als ik het nog beleefde, dat de Bijbel eens ook onder ons niet alleen het *heiligste*, maar ook het *ontbeerlijkste* boek ware, dat men hetzelfde overal medenam, steeds bij de hand hadt, waarin men zich, boven alle boeken het meest, genoot, zich verkwikte, en verzadigde.... O Hemel! met welke andere moed en vreugde zou ik dan den predikstoel beklimmen, en een stuk van dit boek met u overwegen!

Doch, deze zaak blijve u aanbevolen, God onze Vader, naar wiens wil deze boeken geschreven werden. Gij wilt toch, dat alle menschen tot kennis der waarheid komen, dus ook wij allen, die u in deze Kerk aanbidden. Wek den ijver op, om uw woord te lezen, met een bekwaam hart en eenvoudigen zin, gelijk het moet gelezen worden. O! hoe moeten wij u reeds daarvoor danken; dat gij den openbaaren Godsdienst onder ons behouden hebt; dat gij gelegendheid geeft, om den hoofd inhoud van uwe openbaringen voorstellen, tot het lezen van den bijbel te
ver-

vermaanen, u openlijk om ijver daartoe, aan te bidden. Hoe veel gebrek ook ons Kerkgaan heeft — hoe veel zou er toch niet gezegd en gehoord worden, hetgeen thans gezegd en gehoord werdt! hoe veel hoofden en harten zouden er komen — hoe veelen niet, die thans door uwe schikking binnenkomen. — O God! doe ons Leer-aars; dezen tijd en gelegenheid getrouw waarnemen; laat onze Leerredenen steeds Christlijker, steeds meer naa den Bijbel, ingericht worden. — Laat de hoofdzaak derzelve steeds meer zijn, hetgeen de hoofdzaak des Bijbels is! — Ach! deze uren zijn voor zoo veelen, de eenige tijd, waar zij ict hooren van u, en van den *Heer* der menschen — Laat ons dit, dit altijd voor den Geest zweeven, als wij ons tot prediken voorbereiden, of dezen Predikstoel beklimmen. Laat ons altijd tot u komen, om van u te getuigen, en van uw en zoon onzen Heere. Laat alle toehoorders hier komen, alleen om van u te hooren, in het geloof en in liefde voor u gesterkt te worden. — Laat ons menigmaal ict zien van de vrucht uwes woords, opdat onze

moed niet valle. Laat ons dezelve als vrucht van u aannemen, u alleen daarvoor danken. Want „van u, door u, „en tot u zijn alle dingen.” U, onzen Vader en Jefus onzen Verlosfer en onzen Heer, zij de lof en eer tot in eeuwigheid.
Amen.

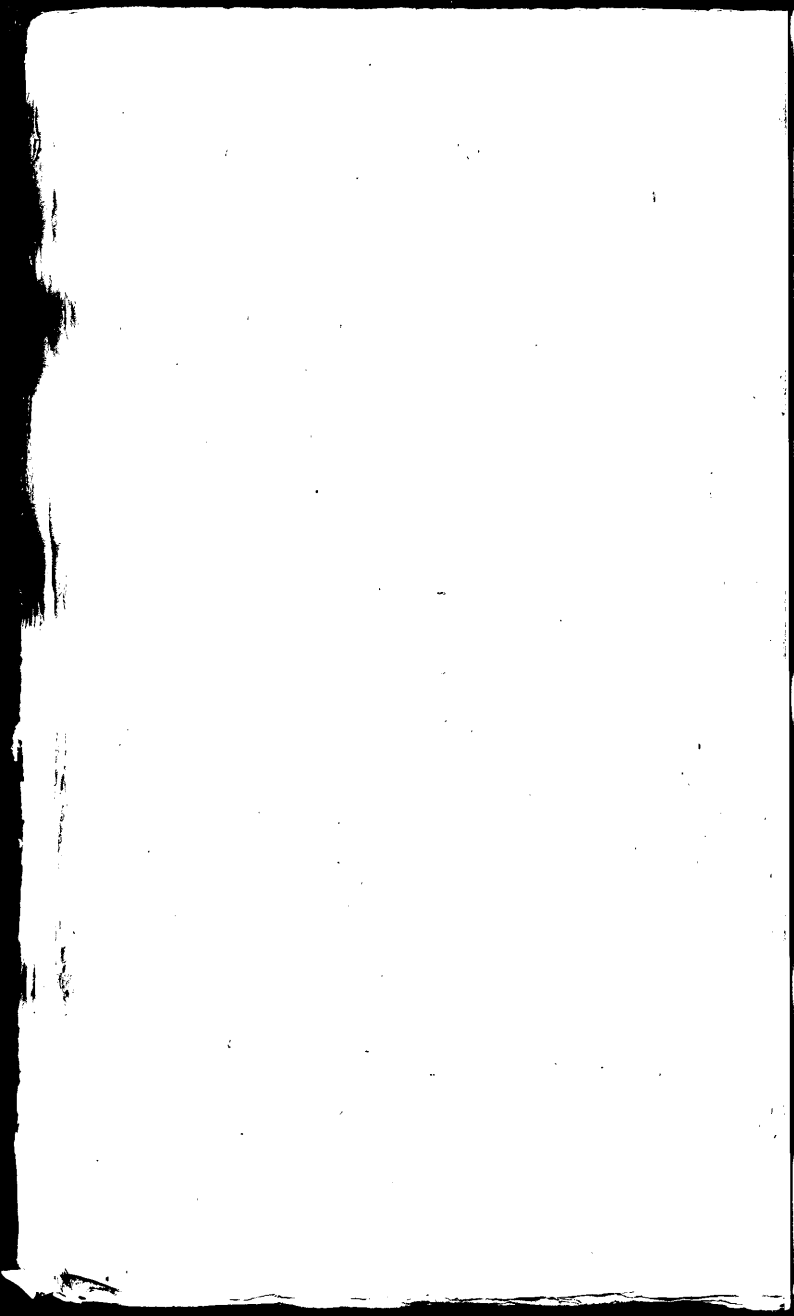

Z E S T I E N D E
L E E R R E D E N

O V E R

Joh. VI: 44.

IN EENE VREEMDE STAD GEDAAN.

Z E S T I E N D E

L E E R R E D E N

O V E R

Joh. VI: 44.

Niet zonder verlegenheid klim ik hier op, mijne Christelijke toehoorders, om voor u te prediken. Niemand onder u ken ik nauwkeurig; de meesten zie ik voor de eerste keer, en zij mij — en ik zal voor u prediken? Ik zal tot harten spreken, zonder harten te kennen? Ik zal zoeken iet van de behoeften dezer vergadering te bevredigen, zonder te weten, wat zij behoeft! — O! hoe zou mijne verlegenheid grooter worden, indien ik het boek van Hem niet voor mij had, die tot alle harten sprak, alle behoeften vervulde die wijsheid was voor hem, die wijsheid van doen hadt, gerechtigheid voor den onrechtvaardigen, heiligmaking voor den onheiligen, en verlossing voor hem, die op deze of gene wijze

ze zich gevatgen en benaauwd voelde! — Van wien zou ik anders kunnen spreken, dan van Hem, door wien het menschdom alles, en zonder wien het niets heeft! — Als vrienden, broeders, zamenkomen, slechts korten tijd met elkanderen spreken kunnen; dan spreken zij van het belangrijkste, hetgeen hun *thans* de meeste zwaarigheid baart, waarover zij zich *meest* bekommeren. En dus willen wij ook heden doen. Elk Christen, die de tegenwoordige inrichting der wereld kent, moet dikwijls de vraag te binnen komen. Hoe komt het, hoe is het mogelijk, dat Christus voor zoo veele menschen *niets* is? dat Hij, de vereeringswaardige, van zoo veelen niet vereerd; Hij, de beminnesswaardige, van zoo veelen niet bemind wordt! Hoe is het mogelijk, dat Hij, die alles doet, om zich bekend te maaken, van zoo veele menschen, niet gekend, of wel miskend wordt? Deze vragen zullen wij heden van Jesus laten beantwoorden. — Geef ons ooren, o Jesus, om u te hooren, en harten om u te verstaan! ook door deze Leerreden moet gij ons dierbaarer worden — en door het lezen en hoo-

hooren van uwe woorden, die woorden des eeuwigen levens zijn. *Amen.*

T E X T.

Joh. VI: 44.

Niemand kan tot mij komen, ten zij dat de vader, die mij gezonden heeft, hem trekke;

Jefus hadt eenige duizend Jooden met weinig brood gefpijst en verzadigd. Zij kwamen weder, zochten hem op, om nog eens gefpijst te worden. Schoon zij het juist niet zeiden; evenwel raadde Jefus hunne gedachten, en zeide hun: dat zij toch eens, aan iet gewigtiger, en niet aan het lichaam alleen zouden denken. — Hij kon hunne inwendige behoeften bevredigen, zoo wel als hunne uitwendige. Doch, daarvan wilden zij niets hooren, maar kwamen fteeds weder op het aardfche brood neder. „Ik ben het levende, levenmakende brood,” antwoordde Jefus hen „hetwelk uit den Hemel nederdaalde.” — En nu waren zij gemelijk — „Hij is „van

„ van den Hemel nedergedaald, zegt hij?
„ En is hij dan niet de zoon van Joseph
„ den timmerman? kennen wij niet allen
„ zijnen vader, zijne moeder, en zijne zus-
„ ter? — Hoe kan hij dan zoo stout
„ zijn, van te zeggen: dat Hij van den
„ Hemel is nedergedaald?” En murmu-
„ reert niet onder elkanderen!” zeide Je-
fus, „ Ik zie wel, dat gij nog niet voor-
„ bereid zijt, om vertrouwen op mij, en
„ genegenheid voor mijne leer te krijgen.
„ Niemand zal en kan u tot het geloof
„ aan mij dwingen. Niemand kan tot
„ mij komen, ten zij de vader, die mij
„ gezonden heeft, hem trekke.”

Deze woorden — dit moet ik vooraf
zeggen — hebben ook eene andere bete-
kenis die ik niet aanroeren zal. Al ware
het ook een geschikt onderwerp voor den
Predikstoel, om de vraag te onderzoeken:
Kan een mensch de trekking van God we-
derstaan? en in hoe verre? — Zoo zou
voor *mij* toch niet voegen, om daarvan
te spreken. Den Leeraars, die den kring van
bevatting en de denkwijze van deze ge-
meente kennen, moet ik het overlaten,
om het nodige daarover te zeggen. Ik

wil

wil alleen, en dat wel kortlijk, dezebeide vragen beantwoorden.

- (1 *Hoe trekt de vader tot Christus?*
 (2 *Waarom kan niemand zonder deze trekking een waar oprecht vereerer van Jefus wezen?*

1. Mijne Christelijke toehoorders, veele Wijzen van verfchillende volken hebben erkend, dat deze aarde een kweekfchool van God is. Befchaafd en opgevoed kan de mensch door alles worden, hetgeen hem omringt, indien hij het weet te gebruiken. Elk geluk en elk ongeluk, elk vriend en iedere vijand, elk geval, dat hem verrast, is een Leeraar en opvoeder voor hem. In den alleruitgeftrekften zin is het waar. „Hen, die op God vertrouwen, op zij- „ ne wegen acht slaan, moeten alle din- „ gen ten beste dienen.” In het algemeen fpreekt God tot het geheele menschdom door de Natuur, door elke opgaande en ondergaande zon, door elke ftille avondftond, door het maanlicht verhelderd, en door elken onweêrsnacht, waar de duisterheid zelve licht is voor God. In het algemeen fpreekt God door dezen Bijbel, die

die zoo zacht en zoo verschriklijk, zoo hard en zoo liefderijk, als Gods natuur is. „Maar” — gelijk een godgeleerde van onzen tijd zegt — „in onze lotge- „vallen neemt God ons alleen, en zegt „ons, hetgeen hij aan eenen anderen niet „te zeggen heeft, hetgeen ook geen an- „der verstaan kan.” — En door deze lotgevallen trekt dan ook de vader tot Christus.

Hij trekt, dat is te zeggen, door omstandigheden, die *Hij* bereidt, door gelegenheden, waar in *Hij* ons plaatst; maakt hij dat wij Christus van doen hebben, opent hij ons verstand voor de waarheid zijner woorden, vertoont hij ons, het één of ander woord, de een of andere daad van Christus juist in die omstandigheden, dat wij ze verstaan kunnen, en haare waarde voelen moeten; toont hij ons redenen, juist in zulke stemmingen, dat wij van de godlijkheid van Christus overtuigd moeten zijn. — Steeds is het één trek tot dien *Eenen*, tot Christus, hoe zeer het ook menigmaal juist van Hem af schijnt te leiden. Maar *verschillend* is de trekking, gelijk menschen-
vorming verschillend is. Het is met de
op-

opvoeding van God gelegen, als met alle goede opvoeding. Het oogmerk van alle opvoeders bij alle kinderen is eenerlei; alle moeten gezond van hoofd, hart, en lichaam, alle moeten goede, geschikte, gelukkige menschen worden. — De hoofdleiding is ook eenerlei. — Zij moeten dit alle door wijsheid en deugd worden; maar de middelen zijn er zoo veelen nodig als er kinderen zijn. De één moet aangespoord, de ander te rug gehouden; in den eenen, moeten de slaapende krachten opgewekt, in den anderen de opklimende neiging gesmoord worden. Bij den éénen moet men een hard woord gebruiken, bij den anderen is slechts een opslag van het oog genoeg. De één doet veel, indien men hem niet vermaant; een ander dan slechts, als hij sterk vermaand wordt; lang moet men wachten bij den eenen; een ander ontwikkelt zich schielijker. — Dus is de opvoeding van God en van menschen!

Mijne toehoorders; wanneer gij op verschillende manier beangst wordt; als uwe vrouw of uw vriend u niet bemint, als uw kind niet zoo wordt, gelijk gij hooptet; als menschen u bedriegen, aan welken

ken gij uw leven zoudt vertrouwd hebben, als u het eene aardfche plan naa het ander ook het beste mislukt, — murmureer niet! Het is „trekking des Vaders tot Christus!” God wil u leeren, dat „het wezen „dezer wereld vergaat.” — Hooger behoefte, gedachten op het onzichtbaare, wil hij in u verwekken, opdat Hij u dierbaar worde, die hooger behoefte alleen kan bevredigen.

Of als gij diep, en daaglijks dieper uwe onreinheid gevoelt, en u zelven daaglijks daarom ondraaglijker wordt; als gij strijdt en poogt, om zuiver van hart te worden, en toch niet kunt, en elken avond weder gevoelt, dat gij niet vermogend zijt — murmureer niet! ook dit is „eene trekking des „vaders, tot Christus.” Tot *hem* zal dit u brengen, Hij zal daardoor voor uw hart dierbaarer worden, die belooft en houdt: „zalig zijn zij, die hongeren en dorsten „naar gerechtigheid; zij zullen verzadigd „worden.”

Of wanneer uw wezen aan een ander wezen hangt, wanneer het u daaglijks liever, daaglijks onontbeerlijker wordt, en gij u zelven ook zeggen kunt, *waarom*
het

het u daaglijks, liever, daaglijks ontbeerlijker wordt — en juist dan verliest gij het door den dood! — Gij voelt alles ledig, en treurig om u — u alleen in de wereld — gij voelt het onmogelijk te zijn, om in het leven te blijven zonder dit beminde van uw hart! — ook dan, hoe zwaar het u ook vallen mag — murmureer niet! Ook dit is weleén smertelijke, maar sterke „trekking des vaders tot Christus.” Eeuwigheid, wederzien is thans uwe eenige hoop; is brood, het eenige voedsel voor uw hart. En als gij dan slechts een woord van Jesus hoort, van Jesus den doodenwekker, den levengever; zoo wendt gij u zeker tot hem. Zijne woorden moeten u lief en dierbaar worden. — Al ware het voor eerst slechts om dit ééne woord: „De „uure komt, in welke allen die in de graven zijn, de stemme des zoons van God „zullen hooren, en die ze hooren, zullen leven.”

Ook wanneer God u eene onverwachte vreugde schenkt; als hij u eenen lang verwachten vriend onvoorziens aanbrengt; als hij u eenen nieuw doet vinden; als eens de uwe weder gezond wordt, daar gij

K

reeds

reeds zijnen dood betreurd hadt, als gij den eerften kiem van liefde, van weldadigheid in het hart van uw kind bespeurd; als u een zachte naauwlijks bedachte wensch vervuld, eene, niet eens weg gewenschte last plotsling, afgenomen wordt — merk ook dan op, en denk aan de oogmerken en wegen van God. Dank God dubbel daarvoor — ook dit is „trekking des „vaders tot Christus!” — Hij doet u wel; om uw hart te openen, en u dan nog gelukkiger te kunnen maaken. Al hetgeen vertrouwen op God wekt, hetgeen dank en liefde voor hem voedt; al hetgeen ons herinnert, bij de zichtbaare gaven aan den onzichtbaaren gever, hetgeen ons verheft van de aarde tot den Hemel — hetgeen onze zin opent voor hooger vreugde dan zinnelijke vreugde — dit alles lokt, trekt, en jaagt op deze of gene manier — middelbaar of onmiddellijk tot Christus.

Onmooglijk is het, om de onderscheiden wegen te beschrijven, door welken de vader tot Christus trekt. Dikwijls was het de verandering van ons geheele lot, het welk ons schudde, dikwijls het geringste, naar den uiterlijken schijn het onbeduidendste

ste — dikwijls ziekte, die ons tot bij het graf bracht, de dood van eenen vriend, van eene vrouw, van een kind — maar dikwijls ook slechts eene kleine reize, het onverschillig lezen van een boek, het gaan in de Kerk zonder oogmerk, hetgeen de eerste aanleiding gaf. Maar dit vindt men dikwijls, dat God juist van die zijde op de menschen werkt, die nog aan hen de beste is. Die nog waarheid minnet, vat hij bij zijne waarheidsliefde, den tederhartigen, bij zijne tederhartigheid, den eerlievenden, bij zijne eerezucht. Hem, die nog een goed man is, moet zijne vrouw, die nog een goed vader is, moeten zijne kinderen, die nog gevoel voor de vriendschap heeft, moet een vriend tot Christus leiden. God gebruikt het kanaal, hetwelk nog open is, om zin voor Christus in hem te gieten. Den openhartigen waarheidsvriend Nathanaël werdt gezegd: „kom en zie, of het de Mesias is.” Aan den schriftnaspeurer, den Moorschen schatmeester werdt Philippus gezonden, om hem de schrift te verklaren.

Beschouw dus steeds de natuur, mijn toehoorer, gij die zoo geern daar uit leert,

hoe vriendlijk God is. Gevoel hem tevens, de dood in den herfst, het leeven in de lente. Voel den onzichtbaare uit het zichtbaare, den alminnenden uit de liefdegaven, die hij op de aarde verspreidt: Hoe zuiverer uwe gevoel voor natuur is, des te zekerer is het door den tijd voor Christus. Hoe meer poogen er in u is, om den onzichtbaaren geest te bevatten, die door de uitwendige natuur waart, des te meer vreugde eens over hem, door wien deze geest zoo almachtig en alzichtbaar praalde. Hoe meer vreugde gij hebt over de aarde — dit gemengde schaduwbeeld van God; des te meer wellust, als gij hem zult kennen, die het uitgedrukte beeld der Godheid is.

Geef u steeds over aan uw teder, medelijdend hart, aan uwe liefde voor uwe kinderen, aan uw gevoel voor de vriendschap, voor uwe huwlijksliefde. — Gevoel daaglijks meer elke ellende van uwen medebroeder; zie het evenbeeld van God in uwe kinderen, in uwen echtgenoot, in uwe vrienden. Elke dezer gewaarwordingen kan en zal u door den tijd tot Christus leiden. Daarenboven zal God u aanvat-

ten,

ten, en u tot hem trekken, indien gij u zelve niet verzet tegen deze trekking. Hoe zou *hij* aan den medelijdenden mishagen, die met alle soorten van ellende zoo veel medelijden heeft? Zou hij die aan zijne vrienden verkleefd is, geen genegenheid voor hem opvatten, aan wiens boezem zijn Johannes lag? — Hoe dikwijls zal hij eenen Christus behoeven, die zijne vrouw en kinderen bemint! — „Weest slechts getrouw, „mijne toehoorders, met hetgeen gij hebt, „en er zal u meer gegeven worden.”

Ach! en gij, edel, veel bevattend, hoogstrevend hart, hetwelk van geene aardfche zaaken genoeg verzadigd wordt; hetwelk niets veracht, maar aan niets gehecht is, — zich verblijdt, als of het zich niet verblijdde, bezit, als of het niets bezat, omdat het zoo onuitspreeklijk sterk gevoelt, dat alle wezens van deze wereld voorbijgaan; dat boven al het aardfche naar iet reikhalst, hetwelk het zelf niet kent, het zoekt en wederzoekt, en op aarde niet vinden kan..... O! als gij mijne stem hoort, en aan uw hart gevoelt, dat ik *tegen u* spreek — hoor *gij* vooral, en geloof het, dit is de sterkste, eigenlijkste,

onmiddelijkste „trekking des vaders tot Christus, us.’ — Gij zult — ja zeker — nader dan duizenden zult gij tot hem komen, als gij dezetrekking volgt. Onuitsprekelijk zal uwe vreugde zijn, als gij in hem vindt, hetgeen gij zoekt, als nu uw hart verzadigd, de geringste, minste behoefte van uw wezen bevredigd is. Zoo menig één der edelste menschen gebeurde dit, en het zal u ook gebeuren. In uwe treurigste, somberste uren staat u levendig voor het woord: „ik heb u altijd be-, „mind, en daarom heb ik u tot mij ge-, „trokken uit enkele liefde.”

2. Zonder zulk eene trekking, zulk eene leiding van God, zegt Christus, zal niemand tot mij komen. — Ja; indien *komen* alleen een uiterlijk Christelijk wezen, zulk eene schijn-eer, en schijn-gelooven, schijn-lieven ware. — Indien ieder reeds tot Christus was gekomen, die in de Kerk van hem hoort prediken, of menigmaal bij zijn Avondmaal verschijnt; dan zag ik waarlijk niet, waar om *daartoe* eene bijzondere trekking door wegen der Voorzienigheid nodig zou zijn. Maar dan hadt Jesus ook onmogelijk zoo
kun-

kunnen spreken; want de Joden *waren* toch in dien zin tot hem gekomen, zij hadden hem toch opgezocht en hem hooren spreken. — Maar duidelijk wil hij daar meer mede zeggen! — „Mij gelijk worden, — „wil hij zeker zeggen — van mij „werkelijk iet, tot zijne gelukzaligheid „onontbeerlijk verwachten, bij mij zoeken; bij mij komen, opdat ik hem zegge, wat hij doen of laten moet, met „oogmerk om het wezenlijk te doen of te laten; mij werkelijk *beminnen*, op mij wezenlijk *vertrouwen*, mij wezenlijk tot „zijne volmaking *onontbeerlijk houden*, dit „kan niemand zonder de trekking des Vaders” — en o! mijne dierbaaren, hoe waar vindt men dit, als men de menschen beschouwt! — Er zijn wel veelen, die in hunne eerste Jeugd getrokken werden, reeds vroeg naar zuiverheid van hart, naar hooger licht en hooger geest streefden, wier behoefte de aarde niet bevredigen kan. Maar een groot, of liever, op verre naa, het grootste gedeelte, wat zoeken zij? Aardsche eer, aardsche vreugde, aardsche goederen! En — zeg mij eens — wat zal hen daartoe de armen Christus? baten

Wil hij wellust bezorgen aan den wellustigen, of aanzien aan den eergierigen, of geld aan den geldzuchtigen? — als hij zegt: „zalig zijn, die hongeren en dorsten naar de gerechtigheid, zij zullen verzadigd worden;” of: „komt herwaarts tot mij, gij die vermoeid en belast zijt, en ik zal u ruste geven;” of: „de Vader in den Hemel zal zijnen geest geven, aan hun, die hem daarom bidden,” — kan dit den eierzuchtigen of geldgierigen of wellustling treffen! kan zoo iet begeerte in hem verwekken, om Jesus nader te leeren kennen? van Hem werkelijk te ontvangen, hetgeen hij beloofd heeft? — Wanneer heeft een bloot wereldling naar gerechtigheid, naa den Heiligen Geest, verlangd? kan het den onverlichten landman aandoen, als men hem een schoon gedicht, of eene voortreffelijke wijsgeerige verhandeling belooft? — Neen, de behoeften moeten eerst bij de menschen verwekt worden, voor dat die geen hem belangrijk worden kan, die dezelve bevredigen wil.

„Maar zou men kunnen zeggen — ook deze behoefte zoekt Jesus insgelijkste verwekken. Hij legt het immers de menschen

„ fchen zoo duidlijk voor oogen , wat zij
„ *zijn*, en zoo duidlijk, wat het wezen *moesten*.
„ Wie den Bijbel leest , dien kan het toch on-
„ mooglijk verborgen blijven , dat hij mag-
„ tige Godlijke hulp van noden heeft , om
„ geheel gelukkig te wezen , dat hij Chris-
„ tus van noden heeft , in wien zij ons aan-
„ geboden is.”

Dit is alles waar , en wie den Bijbel leest , kan en zal dit zeker ondervinden. Maar ik zou vragen : wie leest den Bijbel ! wie leest denzelven zoo , als hij gelezen dient te worden , indien hij eenigzins op een menschlijk hart werken zal ? — Ik geloof niet , dat ik dwaal , wanneer ik zeg : onder de honderd , die zich Christenen noemen , zijn er naauwlijks *tien* , die den Bijbel lezen ; en van de honderd Bijbel-lezers zijn er *zeker geen tien* , die hem met zulk een *menschlijk gevoel* lezen , dat hij voor hun *godlijk* wordt. Men zou denken , dat Jesus aan allen bekend moest zijn , om dat allen eene zoo uitvoerige , eenvoudige geschiedenis van zijne voornaamste daaden en lotgevallen in handen hebben , maar men verwondert zich , en begrijpt het niet , hoe weinig Hij bekend is , van dien eeni-

gen kant, van welken hij bekend wil zijn — als verlosfer, helper, trooster, Heiland van allen, in alle omftandigheden van dit en het aanftaande leven. — Men zou denken, dat ieder Christus verftaan, en in Christus geloven zou moeten, daar hij zoo juist tot elk menfchengevoel, tot ieder menfchenhart fpreekt. Maar de ondervinding leert, dat weinigen Hem verftaan, weinigen Hem ftil en bedaard genoeg aan hooren, en aanhooren willen, om hem te kunnen verftaan. — Helaas! de meesten verftaan *zich zelve*n niet, hoe zouden zij dan Christus verftaan? de meesten letten niet op de ftem van hun *hart*, hoe zouden zij dan letten op de ftem van *Jefus Christus*? — De woorden van Christus onderftellen zeker gevoel voor eenvoudigheid en waarheid vooraf, — een zeker en moed, om den eerften indruk der waarheid te geloven en te volgen, om de waarheid ook voor zich zelve recht te doen; een zekere rust, en nuchterheid van hart, welke niet ieder heeft, die de menfchen steeds minder hebben. Want geloof aan den Bijbel en in Christus vermindert slechts in dien graad, waarin *alle* geloof, *alle* kracht om

om te geloven vermindert. — — Dit weten toch de meesten onder u dat eene schoonheid der natuur slechts van zekere harten zekere omstandigheden recht ondervonden, door een diepgevoelig schrijver slechts in zekere omstandigheden recht gevoeld en gezien wordt. Even zoo behoort er ook eene zekere stemming, een zeker gevoel toe, om Christus recht te verstaan; eene stemming, waar God ons in plaatst — een gevoel, hetwelk God ons opent. Dat is te zeggen: „eene trekking van den Vader „tot Christus.” Zoo goed als men dus zegt: dat zekere gedachten, zekere psalmen zich slechts in zekere omstandigheden laten lezen; — dat men slechts met een open hart de schoonheden der natuur ondervinden kan — dus, en nog veel beter en treffender zegt Jesus: „Niemand kan tot mij komen, ten zij de Vader hem trekke.

Maar — dit was het eerste gevolg uit deze woorden van Christus — zoo moet men toch niemand, in geen geval, het Christendom opdringen. Het Christendom is liefde tot Christus, geloof in Christus — en wie heeft ooit een mensch tot geloof
of

of tot liefde kunnen dwingen? Christus is er, om hooge geestlijke behoefte te bevredigen. Wat zal hij aan een mensch doen, die deze behoefte nog niet gevoelt? — het Christendom is de vrijwilligste zaak der wereld; dus wilde Christus het. — Als hem eene twijfeling van de Joden gemaakt werdt, bij welke Hij overal nog geen gevoel voor zijne leer vondt, zoo gaf hij het verdraagzaamste antwoord: „ murmu-
„ reer niet; niemand kan tot mij komen,
„ ten zij de Vader hem trekke.” — Dus sprak hij, wien er zeker meer dan ons allen aan gelegen ligt, om een menschen hart te winnen, vertrouwen en liefde bij de menschen te verwekken, O laat ons, vereerers van Christus — laat ons Hem ook hier in navolgen. Zoo veel wij doen, om den edelften onzer vrienden met anderen ook bekend te maaken, en Hem ook hunne achting en liefde te verwerven; zoo veel, en *meer niet* willen wij doen, om menschen tot Christus te trekken. Niet als *eigenwillige bekeerers* maar als *werktuigen van God* willen wij handelen. Niet *wij*, maar *de Vader* kan tot Christus trekken. —

„ Nu, derhalven moet men wachten,

„ tot

„ tot dat men van den Vader getrokken
„ wordt, en men kan niets daartoe doen,
„ als men niet gelooft. Men kan volgens
„ dit voorstel niets doen, om tot het ge-
„ loof in Jesus te komen.” — Lieve
broeder, kunt gij daarom *niets* doen, om
dat gij *niet alles* doen kunt? omdat de land-
man *niet* kan maaken, dat zijn zaad op-
groeit, zou hij daarom niet zaaien? zou
hij zich niet met zijn landbouw bemoeien,
omdat hij weet, dat zijn oogsten van het
weder afhangt! — Ja, gij kunt, en moet
op de trekking van God wachten: maar
die zal ook niet achterblijven, als wij doen,
wat wij kunnen. Aan God heeft het nog
nooit gehaperd, als iet goeds tot stand zou
komen. Laat Christus een bedrieger, of
een wereldwijze, of de zoon van God
zijn, onze behoeften blijven evenwel de-
zelfde. Steeds zijn wij niet, die wij zijn
moesten, wij moeten sterven, daar wij
etewig moesten leven. Weest daarom
welmenend mijne toehoorders, gij wilt
Christus geern leeren kennen; gij kunt en
zult daartoe dan ook komen. — Weest dikwijls
een uurtjen alleen, — niet om te lezen,
of te bidden, — maar om over u zel-
ven

ven en over uw lot na te denken: hoe gij *voorheen* waart, en *thans* zijt; hoe het u *voorheen* ging en *nu* gaat; *waarom* gij zoo zijt, *waarom* het u zoo gaat? — Eenzaamheid is voor ieder mensch nodig, die alles worden wil, hetgeen hij worden kan. Gij hebt veel van Jefus, van den Bijbel gehoord; misschien viel valsch, of half waar gehoord. Verlaat u niet op het onderwijs van uwer Katechismus, op het een of ander goed boek, maar beproef zelf. Verwerp Jefus niet, zonder Hem te kennen: grondig uit zijne woorden en daaden te kennen: want dit doet geen verstandig man. Lees den Bijbel, als elk ander goed boek, waaruit gij de eene of andere geschiedenis en gevoelens van eene-godsdiensgezinte leeren wilt. Beproef hem, als elk menschlijk boek: maar zie boven alles *wat* daarin *staat*, zonder daaraan te denken, of het daarin zou *kunnen* staan. Men moet eerst weten, wat iemand *zegt* voordat men onderzoekt, of hij het zou hebben *moeten* zeggen. Geef u aan elken indruk over, die hij op het hart maakt; belijd dien vrijmoedig voor u zelve en voor anderen. Maar dwing u zelve ook niet om
meer

meer te geloven, dan gij *thans* geloven kunt. Twijfel redelijk, waar gij twijfelt, geloofst redelijk, waar gij geloofst. Leest dezen Bijbel in verschillende omstandigheden, bijzonder in die, waarin uw hart teeder en open is. Leest hem, als gij deze of geene beminde van uw hart beweent, — als de dood u levendig voor oogen staat — als gij het ongenoegzame en lediglatende van alle aardfche wezens voelt. En blijft bij dit alles welmenend, laat het u wezentlijk ernst zijn, om te weten, hetgeen aan den hooggeprezen, en diep verachten Christus is. . . . ik weet, gij zult dit ondervinden. Ik ben niet bevreesd, dat gij niet tot hem getrokken zult worden, en Hij zal u niet verwerpen.

En voor ons, die hem reeds kennen, vereeren en beminnen, ten minsten Hem diep wenschen te vereeren en vurig te beminnen, indien wij ook niet kunnen — alles, dat ons omgeeft, en overkomt, is eene trekking tot hem! — Iedere smert, en elke vreugde voerde ons tot Hem, die alle leed in vreugde wil veranderen. Gelijk de slaap en de herfst het beeld van onzen dood zijn; zoo is het opstaan en de lente het

het beeld van een nieuw leven, hetgeen wij door hem verkrijgen zullen. In ieder goed mensch willen wij den besten, edelsten aller menschen, het uitgedrukte beeld van God vereeren. Laat ons elk slecht mensch verdragen met één oog op Hem, die gezegd heeft; „ ik maak alles nieuw! ” Iedere misdaad, waarover wij ons bedroeven, elke onzuiverheid, die wij in ons zelve bespeuren, elke twijfeling, elke duisterheid maake ons Hem dierbaarer, die ons wijsheid, gerechtigheid, heiligheid en verlossing zijn wil. *Amen.*

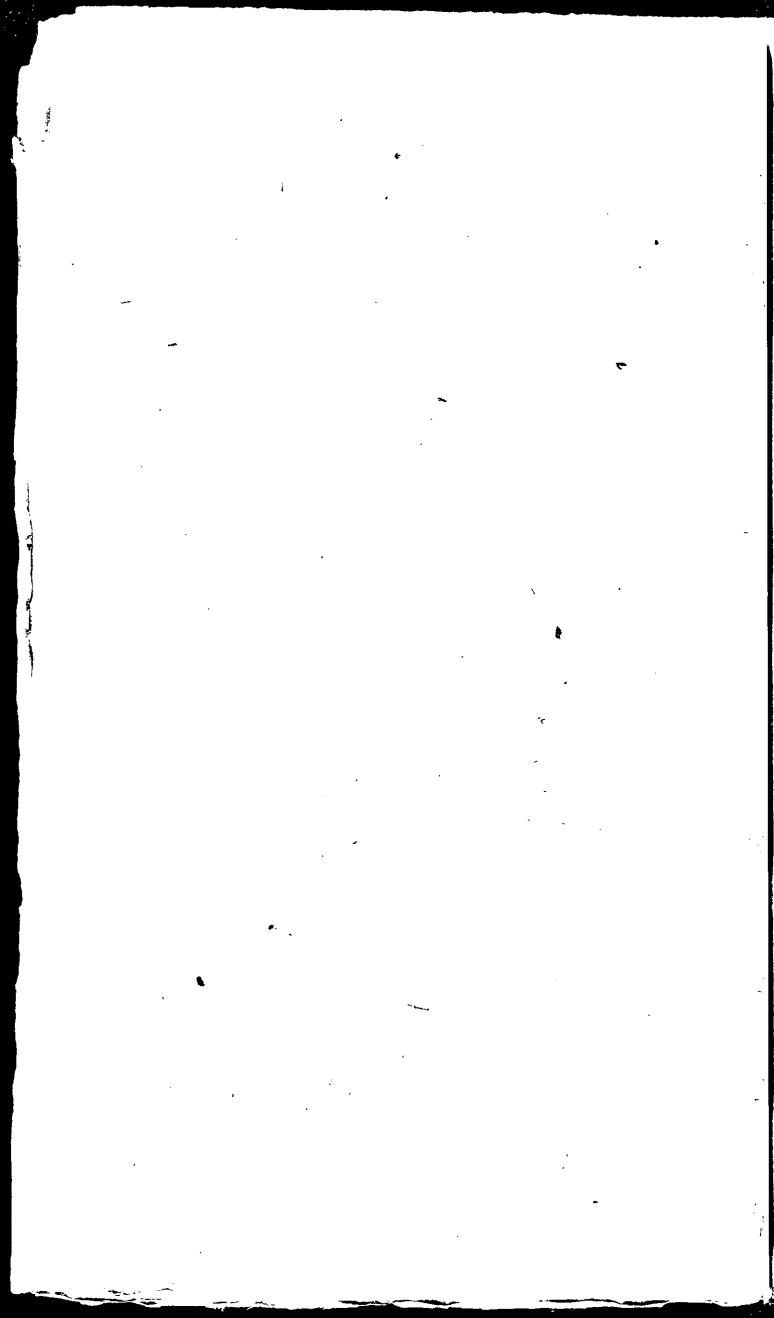

Z E V E N T I E N D E
L E E R R E D E N

O V E R

Matth. XI: 5.

OP EERSTE KERSDAG.

Z E V E N T I E N D E

L E E R R E D E N

O V E R

Matth. XI: 5.

Heden wil ik, waardste toehoorders, danken, en aanbidden, en niet spreken en prediken, nu — *Jefus*, de verlosfer, helper, Zaligmaker geboren werdt. Verheugt zich een geheel land op den geboortedag van zijnen vorst, die slechts voor het land bestaat, en ook dit land zoo dikwijls niet eens helpen kan! Verheugt zich eene geheele familie op den geboortedag van haaren vader, van een onmagtig sterfelijk mensch! Hoe moeten wij ons nu niet verheugen op den geboortedag van *Jefus Christus*, die alles, alles vermag, en de menschen zoo beminde, dat Hij zijn leven voor hen gaf! — o! gij eenige onontbeerlijke dat gij van ons zoo verre zijt! dat wij alleen geloven moeten, niet allen aan ons zeiven

ondervinden, hoe veel meer gij voor de menschen, dan eenig Vorst of Vader, zijn kunt! o! dat het zoo dikwijls ijskoud, zonder vreugde en deelneming gezegd en gehoord wordt: de Verlosfer der menschen, der menschen Zaligmaaker, Jesus is gebooren! — — — Ja; ik gevoel, dat ik ver beneden u sta, o eenvoudige, stil verhevene Euangelisten! die u zelven niet prijst, niet verheft, geene uitroepingen doet, maar eenvoudig verhaalt, hetgeen Hij deedt, en wat Hij was, — daarvoor zaagt gij ook alles en altijd, en ik zie niets! slechts één woord doet mij menigmaal aan, en doet mijn gelaat gloejen, en werpt mij neder tot lof en dank! — Het is mij dikwijls zoo vreemd, dat een Zoon van God mensch werdt, zich van menschen liet mishandelen, om menschen te verlossen! — en dit vreemde treft dan sterk! Laat mij dan van Hem getuigen, gelijk het natuurlijk is te getuigen. En verwarm gij toch mijn wezen, die weet, hoe zeer ik u thans behoef. Laat mij getuigen van u, van uwe magt, en liefde, met een zoo levendig geloof, als of ik dezelfde reeds in mij zelven ondervonden had. Open het hart van deze menschen, die
zich

zich naar uwen naam noemen, dat ook zij zich heden verblijden over uwen geboortedag; dat zij allen gevoelen, wat en hoe veel ons met u gegeven wierdt. Amen.

„ Den armen wordt het Euangelium ver-
„ kondigd.”

En wanneer een God tot de menschen nederdaalde, hij zou geen edeler oogmerk kunnen hebben, dan te doen, hetgeen Jesus hier van zich zelve zegt; hij zou niets kunnen zeggen, hetgeen hem waardiger was, dan: „ ik ben gekomen, om den armen hulpe te bewijzen!” Of hij wezenlijk een Godlijk wezen ware, dit zou men aan niets beter zien kunnen, dan wanneer hij het werk verrichtte, hetgeen Jesus hier deed. Men zou hem in geen eigenlijker ambtbezigheden kunnen aantreffen dan in het werk van God, waarin men Jesus hier aantreft. De Leerlingen van Johannes vraagden in naam van hunnen leermeester, of Jesus de geen was, die men verwachtte of niet? En Jesus laat hun zijn werk zien, zijne taal hooren, en zij moesten Johannes weder zeggen, hetgeen zij gezien en gehoord

hadden. En waarlijk! zij hadden verder ook niets van doen, dan dit; en de Dooper en zij moesten weten, waar voor zij hem te houden hadden. Wanneer de ellendige geholpen, de ongelukkige verlost werd, voor wien te vooren geen redding was, dan moest toch de verlosfer gekomen zijn. En hij was het, die dit deed, fchoon hij het duizendmaal niet zeide; en hij was het niet, die niet verlost, fchoon hij er zich duizendmaal voor uitgegeven hadt. — „Den armen wordt „hulp, een blijde boodfchap verkondigd!” O! mijne hoorers! hoe veel, hoe veel bevat dit woord! Er waren zoo veele duizend armen onder het Joodfche volk, en arm is het geheele mensendom. En deze allen hulp verkondigen; ieder in het bijzonder zeggen; dat hij niet meer arm zal zijn, en het hem geloof baar-maaken, zoo dat hij er zich aan vasthoudt, en zich reeds niet arm meer gevoelt, dewijl hij in de hulp gelooft. — Alle die armen, ellendigen van allerlei zoort troosten, gerust ftellen, en ze niet bedriegen... Wie zou anders God zijn, indien hij het niet was, die dit kan, en dit doet! Het kan wezen, dat ik dit woord

woord van Jesus misfchien te ruim neem; zoo ruim, als Hij het wel niet meende. Hetgeen hij dan hier niet meent, dit meent hij op eene andere plaats. Natuurlijk is het toch, dat armoede mij aan elke foort van armoede, en het Euangelie mij aan elk Euangelie herinnert, hetwelk Jesus aan de menfchen verkondigd heeft. O! men kan zulk een woord niet te ruim nemen! Hij deedt, en doet, en zal doen, oneindig meer, dan het een of ander woord van hem uitdrukken kon.

I.

Er waren, wie weet, hoe veel honderd of duizend armen in Judea, gelijk overal meer of minder. Armen in den eigenlijken zin, die gebrek leden aan voedsel en kleding, die dikwijls hunne kinderen geen brood geven konden, en voor zich zelven geen verblijf hadden. Lazarusfen, die voor de deuren der rijken lagen, en zich gaarn met de kruimeltjens brood, die van de tafel der rijken vielen, verzadigden. Nog armer en ongelukkiger onder ongevoelige Sadduceën, en hoogmoedige Pharifeën,

die hen met geen aalmoes, met geen woord, geen opslag verwaardigden, en hen niet als wezens hunsgelijken aanzagen. Er waren zieken en ellendigen van verschillende soort, blinden, die God's zon niet zagen; dooven, stommen, lammen, gelijk in ieder land. Bijzonder zoo veele melaatschen, die zich van het menschlijk gezelschap verwijderen, en eenzaam zonder opasning hun leven dood treuren moesten; en bezetenen, krankzinnigen, die dan in het vuur, dan in het water vielen, die met ketenen niet te houden waren, en dikwijls een geheele streck onveilig maakten. Er waren zoo veele bijzondere bedrukten, die naar troost, zoo veele berouwhebbende, die naar vergeving, zoo veele zwakken, die naar kracht, en moed dorsten, en dezelve waarlijk niet bij den gevoellozen Pharifeer, en bij den zinlijken, menschen ellende nog bespottende, hoonende Sadduceer vinden konden. Zoo menige weduwe was 'er, die haaren eenigen zoon, zoo veele weezen, die hunne ouders, zoo menige zuster, die haaren broeder, zoo menige minnende, die haaren beminde verlooren hadden, of haast vreesden te zullen verliezen.

zen. O! men behoefde Hem slechts een paar dagen te verzellen, om zich te overtuigen van de menigvuldige ellende in zijn land.

En niet alleen eenigen; maar het geheele volk was arm. En die ook geld en goed genoeg hadt, en alle dagen heerlijk en in vreugde leefde: het inwendige van zijn wezen leedt nogthans gebrek. Hem ontbrak het voedsel, hetwelk zijn leven behoudt. En indien iemand al zeide: „ ik ben rijk, en „ heb alles in overvloed, en behoef niets; „ hij was toch ellendig, ongelukkig, „ blind, en verlaten.” En vroeg of laat kwam de tijd, waarin hij smartlijk gevoelde, hoe arm hij was. In den mensch is een honger naar gezonde leer, naar eene zuivere Gods-verkondiging, naar licht over zich zelve, en zijne bestemming; en dit vondt toch de arme Jood niet! Hij mogt gaan tot welken Schriftgeleerden hij wilde; Twisten over Gods geboden, en menschelijke instellingen vondt hij wel; er werden hem wel lasten opgelegd, die de Leeraars zelf met geen vinger aanraakten: maar wat God is, en voor Hem zijn wilde, hetgeen hij is, en wat van hem worden zou; of

God ook op hem nederzag, ook voor hem zorgde, en ook in eeuwigheid voor hem zorgen wilde; daarvan zeiden zij hem niets. Even daarom volgden zoo veelen Jesus naa, om zulk een woord uit zijn' mond te hooren! Even daarom vergaten zij eten en drinken, en volgden hem tot in de woestijn om voedzel voor hunnen honger te bekomen. Even daarom deedt het hun zoo goed, als Hij hun iet gaf; wanneer hij hun den Vader in den Hemel als hunnen vader verkondigde! En Jesus gevoelde deze armoede; „ Hem jammerde het om het volk, dewijl zij versmaad en verstrooid waren als schaapen, die geenen herder hadden. „ En hij sprak tot zijne leerlingen: „ de oogst is groot, maar de arbeiders zijn weinig, bidt toch den Heer van den oogst, dat hij arbeiders zende in zijnen wijnberg.”

En bovendien het was dit volk niet alleen; maar het geheele menschedom was arm: — zoo arm, dat zij den Vader der menschen tot medelijden verwekten, dat zijn Zoon Hem niet te kostbaar was, om deze armen te helpen. O! Hij is wel arm, die niet heeft, hetgeen tot zijn leven behoort,

hoort, die gebrek lijdt, aan de onontbeerlijkste behoeften van zijn wezen! Hij is wel arm, die zich zelven het onontbeerlijkste voor zijn geluk niet weet te bezorgen! Offchoon hij ook in een ander opzicht in overvloed leeft, en aan anderen nog iet mededeelen kan; hij is dikwijls armer dan hij, wien hij geeft! En dus was het met de menschen gesteld, onder welken Hemelstreck zij ook leefden, hoe wild of beschaafd, hoe arm of hoe rijk zij van een anderen kant ook wezen mogten. Zij hadden *zekerheid* van doen, wegens God, hunne bestemming en hun aanstaand lot, en hadden en vonden ze toch niet! zij behoefden *troost* in veelerhande ellende des levens; en bij menschen was voor hun toch geen troost! zij behoefden *kracht*, om zoo veel te doen, waartoe hun eigen geweten hen aanspoorde; — en waar zouden zij, in den Hemel of op aarde, waar zouden zij deze kracht vinden! zij moesten een' nabijzijnde, alziende, verhoorende, helpende, verbidlijke God hebben, aan wien zij zich in alle omstandigheden van het leven wenden, wien zij openhartig alles zeggen en klaagen, die
hen

hen dan helpen kon, en wilde, waar hun geen mensch helpen kon, — En bij welken verstandigen, of onverstandigen, bij welken Godsdienst der aarde zouden zij zulk eenen God vinden? Ach! dus waren zij arm, schoon zij dit ook een tijdlang niet geloofden, en zich zelven rijk verbeelden in hunne armoede. Iemand kan zich wel verbeelden, dat hem niets ontbreekt, dat hij genoeg heeft, maar des te ellendiger is hij, wanneer dan zijn rijp geworden behoefte ontwaakt.

2.

En deze allen, allen — hoe veele miljoenen zij zijn, hoe menigvuldig schriklijk, diep ingebrand, onherstelbaar hunne ellende zijn of schijnen; mag — dezen allen heeft Jesus het Euangelie verkondigd. De blijde, vrolijkste zaak, die ooit in den Hemel of op aarde verkondigd werdt, en verkondigd kon worden, bij welke vergeleken geen vrolijk bericht in de wereld dezen naam verdient. Indien zij het slechts wilden, of willen; indien zij het hem slechts toevertrouwen, dat Hij hun hulp met

met waarheid kon verkondigen — dan beloofde hij hun hulp. En hij beloofde dit niet alleen: maar Hij hieldt dit ook. „ Ook zijne woorden zijn waarachtig, en „ hetgeen Hij beloofst, volbrengt hij zeker.” — „ En schoon Hemel en aarde voorbijgaat, zijne woorden zullen „ niet voorbijgaan.” En hij beloofde het toen niet alleen, maar ook heden. Waar slechts zijn naam genoemd wordt; waar men slechts dit boek, of iet uit dit boek kent: daar weet men ook, dat Hij — Jesus — heet, en dat Jesus een Zaligmaaker is.

Euangelie verkondigde hij aan de armen en ellendigen in het Joodsche land in het bijzonder. Met een Hemelsch vertrouwen wees hij de armen op den God, „ die de vogelen des Hemels spijst, en „ de lelien op het veld kleedt.” Met eene onwederstaanbaare waarheid zegt hij hun: „ gij zijt toch veelmeer dan deze! Die u „ het leven gaf, zal ook voor uw leven „ zorgen, die u het lichaam gaf, zal u „ ook klederen geven!” Euangelie verkondigde hij aan de zieken, die zich tot Hem wenden, en dit alleen, hetgeen naar hun-

ne behoeften voor hun Euangelie zijn kon. „ Wordt ziende, ” zeide hij tegen den blinden, „ Oor open u ” tegen den dooven. „ Weest rein ” tegen den melaatschen ; „ neem u beddeken op en wandel ” zeide hij tegen den zieken. „ Vaar uit, onreine geest, ” zeide hij tegen den ellendigen, die zijn lichaam en zijne ziel niet magtig was. Kortöm, weinige woorden, het heerlijkste, Godlijkste Euangelie, hetgeen deze lieden verkondigd kon worden. Hij gaf de weduwe haaren eenigen zoon weder, en de liefhebbende zusters haaren broeder, en JAIRUS zijne dochter. „ U zijn uwe zonden vergeven ! ” zeide hij dien moedelozen, en zij voelden het diep, dat zij hun vergeven waren : „ gij hebt een goed werk verricht ! ” zeide hij elken lievenden, en verlegenen. — „ He, „ den zult gij met mij in het Paradijs zijn ” zeide hij aan den ellendigen, die zich nog in het laatste oogenblik tot hem wendde.

Doch niet alleen bijzondere ellendigen, maar zijn geheel volk heeft hij het Euangelie verkondigd. Nooit was God hun zoo geopenbaard geworden, zoo als Hij Hem openbaarde, nooit hadden zij over des menschen bestemming zulk een bericht beko.

komen, gelijk Hij hun gaf. Hemel! hoe goed moet het de Jooden gedaan hebben, te hooren: „ koopt men niet twee musch- „ jens voor eenen penning? en toch valt „ er geen op aarde, zonder den wil des „ hemelschen Vaders. Daarom vreest niet; „ ook de hairen van uw hoofd zijn alle „ geteld! — Zoo lief heeft God de we- „ reld gehad, dat hij zijnen eenigen zoon „ gaf, opdat allen, die in hem geloven „ zouden, het eeuwige leven zouden heb- „ ben!” hoe aangenaam zijn uitroep: „ komt tot mij, alle die vermoeid en be- „ last zijt, ik zal u ruste geven? neemt „ mijn juk slechts op u, gij zult rust vin- „ den voor uwe ziele!” En zijne gelijke- nis van den verloren zoon, en de vreugd in den Hemel over eenen zondaar die berouw heeft! En niet alleen zijne woorden, maar ook zijne daaden; Hij zelf was het Euangelie voor zijn volk. Zoo menigmaal zeide hij: „ Ik en de vader zijn één! Wie mij kent, die kent den vader, wie mij gezien heeft, die heeft den vader gezien.” En hij was de goedheid en de liefde zelfs. Hij liet zich verbidden door een woord; Hij gaf en hielp, waar hij kon,

en

en Hij kon overal, waar Hij wilde, welke godlijke verhevene waarheid: ziet, zoo is de vader in den Hemel gelijk ik!

Doch dit Euangelie zou niet alleen voor zijn volk, maar voor het geheele mensdom zijn. Niet alleen den Jooden, maar allen volkeren der aarde wilde hij hulp en verlossing verkondigen; een helper en verlosser zijn. Algemeen gelijk Gods zoon schijnt, spreekt zijn woord: „ allen die aan hem geloven, zullen niet verloren gaan, maar het eeuwige leven hebben.” Hij gaf den menschen *zekerheid* wegens hun aanstaand lot, welke zij van doen hadden. Met de deftigheid van een Zoon van God, zegt hij: „ de ure komt, in welke alle die in de graven zijn, de stem van Gods Zoon zullen hooren, en die ze hooren, zullen leven- „ Hij zelf wekte veelen op, en stondt zelf op van den dooden, ten eeuwigen Euangelie voor alle tijden. Hij gaf de menschen troost in het lijden, den eenigen troost, dien men geven kan — overtuiging en voorbeeld, dat het lijden de weg tot vreugde is. — „ Het tarwengraan kan geen vrucht dragen, ten zij het sterfe!” —

„ Eene vrouw als zij baart, heeft benaauwd-

naauwdheid." En dit bleek in Hem zelf. Hij ging het pad des geloofs, en toonde waarheen het voerde, Hij was" de voorganger in het geloof en de volëinder van het geloof! „ Hij beloofde en gaf de kracht, die de mensch niet heeft, en toch van noden heeft. Hoe rijklijk gevoelden dat zijne eerste leerlingen, en ons allen zegt hij: „ de vader in den Hemel zal den geest „ geven hun, die hem daarom bidden." En de nabij zijnde, verhorende, al ziende, helpende God, hoe sterk en treffend voor alle menschen harten heeft Hij dien verkondigd: „ Bidt en u zal gegeven worden, zoekt, en gij zult vinden, klopt „ en u zal opengedaan worden. Want „ hij die bidt, ontvangt, wie zoekt, die „ vindt en wie klopt, dien wordt opengedaan. Alles wat gij bidt in het gebed, „ indien gij gelooft, zoo zult gij het verkrijgen, zou God zijne uitverkorenen „ niet verlossen, die dag en nacht tot „ hem roepen? Ja, ik zeg u, hij zal hun „ bienen kort verlossen." En zoo vervolgens. Zeker Ja, zeker heeft hij zijn woord vervuld, en den armen het Euangelie verkondigd.

M

O!

O! dat dan ook mijne stem sterk, mijn hart vrolijk, mijn toon dringend, en overtuigend genoeg was, om u allen, allen in zeker opzicht armen — het Euangelie, verlossing, hulp, geluk, in zijnen naam te verkondigen: Ik moet en zal dit doen, dit weet ik! want daarvoor ben ik hier; daarvoor ben ik leeraar van JESUS CHRISTUS, daarvoor leeraar van het Euangelie. Hij heeft immers gezegd: „ gaat heen in „ de wereld en predikt het Euangelie aan „ alle schepzelen. Wie gelooft en gedoopt „ zal zijn, zal zalig worden” waarvoor zou hij ook gekomen zijn, indien hij niet helpen, verlossen, geluk maaken wilde? waarom heet hij JESUS Zaligmaker, indien hij niet JESUS ware? waarom zou een leeraar hier komen, indien hij niet predikte? waartoe een richter, indien hij niet richten, een geneesheer, indien hij niet genezen wilde? o! een wereldwijze, een zedeleeraar, en wetgever hadt het arme, hulplooze mensdóm niet van doen. Deze waren 'er genoeg geweest, en niemand hadt een dropjen water, om de verhitte tong te verkoelen. Het behoefde eenen liefdevollen helper,
die

die JESUS ook zijn wil. — Voor allen, allen in de geheele wereld zijn wil, indien zij slechts van hem geholpen willen zijn.

— Is er dan deze of gene arme onder u; hoort, ik heb u de vrolijke tijding te brengen; Er is een verlosfer voor u, en heden is zijn geboortedag! —

Is er een zieke onder u; hoort! Ik heb u dit vrolijk bericht te brengen. Er is een geneesheer voor u, en heden is zijne geboortedag! —

Is er een bedrukte om zijne zonden; hoort: ik heb u deze vrolijke tijding te brengen; Er is een zondenvergever voor u, en heden is zijne geboortedag.

Is er iemand, die slechts van eenen almagtigen hulp verwachten kan, en toch voelt, dat hij hulp brood nodig heeft; hoort; Er is een helper voor u, en heden is zijne geboortedag.

Keert u dan tot Hem, en wordt gelukkig, alle gij ellendigen dezer wereld.

Of het geschieden zal, of het vervuld zal worden, daar voor laat ik *Hem* zorgen, die gezegd heeft: „komt allen tot mij, gij die vermoeid en belast zijt, en ik zal u hulpe geven,” als gij dorst, zoo komt

tot mij, en drinkt, en *die* bevolen heeft, dit Euangelie aan de geheele wereld te verkondigen.

En dus haal ik nog eens mijn adem, om het hard genoeg in elks ooren, en indien ik kon, ook in ieders hart te roepen. Nu is heden een Heiland geboren. Eere zij God in den hoogen Hemel, vrede op aarde, in de menschen welbehagen. *Amen.*

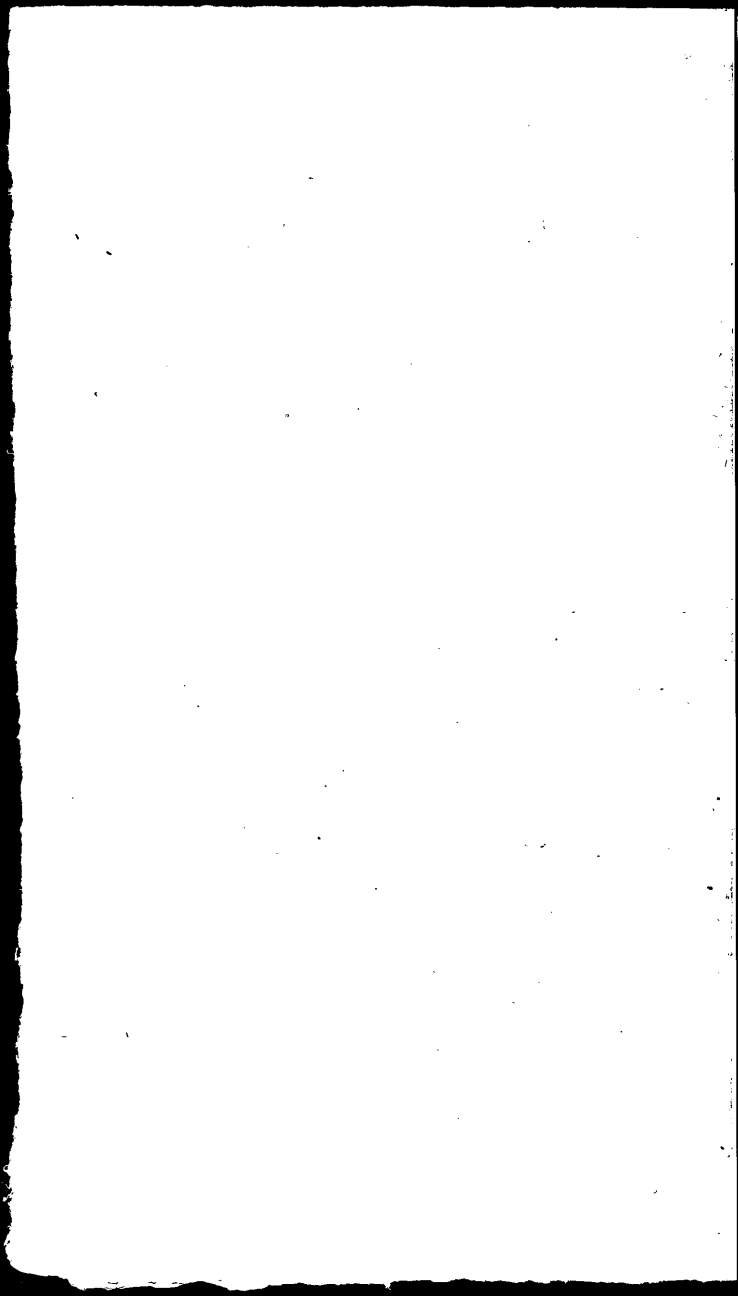

ACHTIENDE
LEERREDEN

OP TWEDEN KERS-DAG.

OVER

Matth. XI: 6.

ACHTIENDE

LEERREDEN

OP TWEDEN KERS-DAG.

OVER

Matth. XI: 6.

Wie zou kunnen twifelen, of hetgeen wij gisteren van Jesus zeiden wenschlyk is. De onbeschaafte mensch moet het zelf toestaan, en voelen, dat er veel armoede en ellende in de wereld is, waarvan men niet bevrijdt kan worden; dat het menschedom dus iemand van noden hadt, die magt hadt, om het van deze ellende te verlossen. O! indien het geloofbaar gemaakt kon worden, dat Jesus dit werkelijk is, werkelijk aan allen het euangelie verkondigd heeft, en thans nog verkondigt. — Wie zou zich onthouden kunnen, van dit aan te nemen? — Wie zou zich niet aan

dien Jesus houden? Men zou geene armocde, geene ellende meer moeten voelen, men zou gaarn ellendig willen zijn, indien men het niet deedt; dat is te zeggen; men zou geen mensch moeten zijn! Geächte toehoorders! het is geloofbaar gemaakt. Die menschen zagen het met hunne oogen, hoorden het met hunne ooren. De Eangelisten schreven daarvan op denzelfden tijd, op dezelfde plaatzen; — En niemand sprak het tegen. Hunne grootste vijanden waagden zelf niet te zeggen: het geschiedt niet! Zij gaven stilzwijgend toe: dat het waar was! — En evenwel werdt het van zoo veelen niet aangenomen; en nog heden ten dage niet! — Onbegrijpelijk zou dit zijn, indien er zich met veele mogelijkheden opdeeden, indien er niet bij alle de grootheid van God en zijne liefde nog veelerhande veranderinge was, die van Geloof afhieldt, veel, dat aanstootlijk was, en aanstootlijk is. — Beklaaglijk voor hem, die zich daardoor liet afhouden; gelukkig voor hem, wien het niet hinderde. Dit zag Jesus reeds vooruit, en noemde hem zalig, die zich aan hem niet ergeren zou.

„ *En*

„ *En zalig is hij , die aan mij niet zal geërgerd worden.*”

Jefus hadt daar voor zijne wijze redenen, waarom Hij dit woord er bij voegde ; kon het op den Dooper , of gelijk het waarſchijnlijkst is, op zijne leerlingen toepaslijk zijn ; wij zien ligt, dat het een woord was, op zijn pas gefproken. Lang was JOHANNES in de gevangenis geweest, en Jefus hadt niets aangewend, om hem te verlofen. Zoo veele groote daaden hadt JESUS verricht ; maar zich nooit openlijk voor den Mesfias verklaard. — Nooit plaatfte hij zich aan het hoofd des volks, om het te verlofen, uit de hand der heidenen. Dit duurde zijnen leerlingen te lang. Zij konden niet afwachten. — Zij begonden te twijfelen, of hij wel de waare Mesfias was. — En daarom beriep Jefus zich op zijne daaden ; en daarom voegt hij er bij: zalig is hij, die niet aan mij zal geërgerd worden.

Wij willen *vooreerst* zien, wat ergernis, en voornaamtlijk ergernis aan Jefus is. *Vervolgens* zullen wij zien, hoe ligt men zich aan Jefus ergeren kon.

En *eindlijk* toonen, waarom hij geluk-

kig is, die zich niet aan Jesus ergert.

I.

Ergernis is in den bijbel niet, hetgeen het in het gemeene leven betekent; — iemand *baloorig* maaken, *verdriet* aan doen, *boos* doen worden. Het betekent: aanstoot geven, of nemen, ergeren of zelf geërgerd worden in zijn geloof, in zijn godsdienst, in zijn geweten. Het betekent, *aftrekken*, of *afdwaalen* van zijnen rechten weg, zodat men niet meer weet, waar men is, wat men denken, geloven of doen zal. „Ergert u uw rechte oog;” — dat is te zeggen: hetgeen u van den goeden weg af trekt; werpt dit van u. „Indien uw broeder zich over uwe spijze ergert;” dat is: over uw eeten zich aan u ergert, of niet weet, wat hij gelooven, of doen zal. Zich aan een’ mensch ergeren, betekent: aan den’ mensch geërgerd worden, door de eene of andere twijfeling tegen hem op te vatten, zodat men niet meer van hem houdt, ten minsten niet weet, wat men van hem denken zal. Dikwijls is zulk iemand schuldig aan dezen aanstoot. Hij handelt

delt geduurende eenigen tijd , goed , edel , groot ; en dan weder dubbelzinnig , onedel , laag . Hij betoont een' tijdlang liefde voor ons ; en wordt dan weder zeer koel . Natuurlijk , dat men zich dan eindelijk ergert aan zulk eenen mensch , zich aan hem ergert en niet weet , wat men van hem denken zal . Maar dikwijls is hij ook buiten schuld : Hij kan wel goed , groot , en edel handelen , en wij zien niet door , hoe en waarom hij zoo handelde . Wij kunnen de redenen van zijn bedrijf niet doorgronden . Hij is voor ons oog te hoog ; wij kunnen hem niet overzien , en beschuldigen hem daarom dikwijls valsch , en worden aan hem geërgerd , en ergeren ons aan hem . Zeker , indien hij ons gelijk was , behoorde hij niet zoo te handelen ; maar wij vergeten dikwijls , dat men anders en grooter kan zijn , dan wij , en dat men wel zoo handelen kan . Zich aan iemand ergeren , is dus natuurlijk zwakheid van hoofd , of verwaandheid , — hetgeen waarlijk hetzelfde is . Hoe grooter iemand is , hoe zwakker hij , die hem beoordeelt ; of hoe meer op zijne wijsheid verwaand is ; hoe vaster iemand gelooft , dat hij alles door.

doorzien, alles met handen voelen moet, of dat het er niet is; des te ligter ontstaat er ergernis. Licht is dan iet naa den eenzijdigen maatstaf te klein of te groot. Dan hadt de man zoo moeten spreken, of niet zoo spreken, zoo handelen, of niet zoo handelen, daar heen gaan of niet daarheen gaan, indien hij billijk wilde zijn. En daar hij dit niet deedt, en nog niet doet; zoo is hij niets; — men ergert zich aan hem.

2.

En dit was juist het geval met JESUS. Waarlijk bij alle grootheid, die hij hadt, bij alle de wonderen, die hij deedt, bij de voortreffelijke leer, die hij verkondigde, is het toch zeer begrijpelijk, hoe die kundigen en wijzen aan Hem geërgerd werden, hem aanstootlijk vonden, zich aan Hem ergeren konden. Het was een heerschend geloof; dat de Mesias als een groot Koning zou verschijnen, zijn volk uit de handen der Romeinen verlossen, de Jooden weder tot het *eerste* volk der wereld verheffen; en JESUS verscheen in eenen armoedigen staat, — en zeide, dat zijn rijk niet

niet van deze wereld was — Hij verkondigde den ondergang van den Joodsche Staat. Het was een heerschend geloof: dat uit *Galilea* niets goeds kwam; en JESUS was van *Galilea*. — Waschen, reinigen, offeren, vasten, bidden op vastgestelde tijden, was de hoogste graad van heiligheid; en JESUS overtradt dit gebod van heiligheid zoo dikwijls; ging menigmaal met ongewaschen handen aan tafel; hadt geen vast uur tot bidden, en van zijn vasten vernam niemand iet. Een vroom Jood durfde bij geenen tollenaar en heiden in huis gaan; en JESUS ging bij hen, en koos hen tot zijne leerlingen. De Phariseën werden voor de heiligsten gehouden, en hij noemde ze geveinsden; — En zeide: „indien uwe ge-
„ rechtigheid niet beter is, dan die der
„ Phariseën en Schriftgeleerden, zoo komt
„ gij niet in het rijk van God: — O! wie
„ zwak genoeg van hoofd was, om de
wijste te willen zijn; wie van te vooren bepaalde eigenschappen van den Mesias bij zich zelve vaststelde, zonder naauwkeurig te onderzoeken, of het die waren, die in de heilige Schriften opgegeven worden, wie zich een' zekeren maatstok maakte, en
ook

ook daarna meten wilde ; die werdt zeker aan Hem geërgerd, die zag de wonderen, en wist niet, wat hij van Hem denken zou, die crgerde zich aan Hem. En ook de beter mensch kon menigmaal aan hem geërgerd worden ; als hij aan de *zaak* volstrekt geen einde zag ; als JESUS in het geheel niet uitkomen, zich voor *Mesfias* verklaren, en op geenerhande wijze zich zoo aan het volk vertonen wilde. Dan vraagde hij natuurlijk bij zich zelve ; is hij het wel, of is hij het niet ? kan men van hem verlossing verwachten, of niet verwachten ? En indien iemand gul genoeg was ; dan vraagde hij openlijk, gelijk JOHANNES liet vragen : „ zijt gij het, die komen „ moet, of moeten wij eenen anderen ver- „ wachten.” Maar ook thans, is er nog veel, waardoor men aan Hem kan geërgerd worden. Dat hij zoo groot van zich zelve, van zijne gemeenschap met den Vader, van zijne onontbeerlijkheid voor de menschen sprak ; zijn, vleesch de *waare levens-spijze* noemde ; dat hij zoo openbaar, en onloochenbaar van booze geesten sprak ; dat hij zoo veel, zoo onbegrijpelijk veel zuiverheid van harten vordert,

en

en zoo onbegrijpelijk veel aan zijne aanhangers belooft: — daaraan ergeren zich duizenden, dewijl zij het niet begrijpen, niet zien, hoe of dit alles zijn kan. Maar hetgeen de leerlingen van JOHANNES ergerde, dat ergert ook thans nog de vuurigten van zijne vereerders. O! Hij zwijgt zoo ondraaglijk lang. Hij laat dikwijls bidden, en smeken, zuchten en weenen. — En doet, als of hij niets hoorde, niets gevoelde, als of Hij er niet was! Hij laat zich verheffen, en lasteren, zich loochenen en in droomen zien, zich beminnen en haaten, en roert zich niet! — Hij zwijgt niet alleen voor den nieuwsgierigen, voor murmureering, op de zucht naar wonderen, voor den geest der verleiding; maar Hij zwijgt ook voor de brandendste, verteerendste behoefte, dikwijls zoo ondraaglijk lang, dat de mensch het niet meer weet uit te houden, dat ook de geloovigste zou vragen, en vraagt: zijt gij dan der menschen verlosfer, of moet ik eenen anderen zoeken? O! en daar behoort waarlijk! een open, en tevens stil, kinderlijk en toch manlijk gemoed, een vast geloof, ver van alle verwaandheid, toe, om het uit te houden,

den, — om zich zelve te zeggen: Hij blijft wel lang weg, maar hij komt toch! Hij zwijgt lang, maar Hij is er toch! Hij helpt zeker, want hij beloofde het! — al schijnt het jaaren lang dat hij niet helpt.

Juist zulk gemoed schijnt JESUS en zijn vader te willen vormen, daar hij zoo menigen aanstoot, zoo menige gelegenheid tot ergernis overliet. Hij schijnt het er recht op toegelegd te hebben, dat er zulke steenen des aanstoots zouden zijn. De menschen, die hij voornaamlijk voortrok, waren meest zoo boos. JAKOB bedroog zijnen broeder om het eerstgeboorte recht en den zegen; en moest toch de eerstgeboren en de gezegende zijn. MOSES was een moordenaar, en toch een zoo groot werktuig in Gods hand. DAVID een overspeler, en moordenaar, en toch een man naar God's hart; ISRAËL, dit hardnekkig, zinlijk, ruw, onhandelbaar volk, en toch Gods volk; dus mag men ook zeggen: „Zalig, die zich aan deze magt van God „niet ergert.” En juist zoo was het met de leerlingen van JESUS en met hunne schriften. Zoo veele gebreken in hun gedrag, zoo veel onächtzaamheid in hunne schriften;

ten; zoo veel, hetgeen tegen den kiefchen fmaak strijdt, en den wijzen ergert! en dit *alles moest* openlijk zoo zijn. Aan den eenen kant zoo veel onloochebaar groot, Godlijk, hetgeen voor den rechten mensch grond genoeg om te geloven was, en toch weder zoo veel zonderlings, onedel fchijnend, onbegrijpelyks, aanftootlyks, zoo dat de verwaande terug gehouden wierdt, en het geloof — geloof bleef. Juist deze fteenen des aanftoots in *JESUS*, en zijne gezanten, en in al hetgeen Godlijk is — Juist dezen waren de proeffteen, waaraan men het kinderlijk gemoed en de duisternis van wijsheid onderscheid. Juist dit moest de kinderkens van den verftandigen fcheiden, voor wien de geheimen van den godlijken raad verborgen zullen blijven. God zou de menschen recht tot het geloof hebben moeten dwingen, als hij alle onloochebaare proeven van Godlijkheid gegeven, en geen fteenen des aanftoots gefield hadt. Geloof hadt geheel geen waarde meer kunnen hebben, indien er ten minften geen fchijnredenen geweest waren, om niet te geloven.

Maar dus is het ook zeer natuurlijk, waarom JESUS daar op zooveel waarde stelt, waarom hij hen zalig noemt, die zich niet aan hem ergeren. Die zich niet aan Hem ergert die heeft den zin welken JESUS van zijne verkeerers vordert: de kinderlijke eenvoudigheid, het onbevlekt, en onvervalschte waarheids gevoel, hetgeen Hem zoo aangenaam is. JESUS weet wel, wat van zulk een mensch zal worden; wat uit zulk een gemoed voortkomen moet. Hij weet, dat een mensch door niets zoo hoog klimmen, zoo veel, zoo rein en edel worden kan, dat hij door niets in de gemeenschap met God kan komen dan alleen door dezen zin.

En wezenlijk, indien wij ons in de plaats van JESUS stellen; — wij kunnen het, mijn's bedunkens, aan ons zelve voelen, waarom JESUS dezen zin zoo gaarn heeft. Wij moeten ook zo menigmaal spreken of zwijgen, werken of stil zijn, waar het een ander niet begrijpt; moeten dikwijls zwijgen, waar de wereld verwacht, dat wij spreken; en spreken, waarde wereld verwacht, dat wij
zwij-

zwijgen zouden. Meest zijn het gevallen, waarin wij juist het zuiverst, en het best handelen. Hoe smert het ons, wanneer men ons miskent, aan ons geërgerd wordt, ons niet meer voor goed en braaf — niet meer voor edel of verstandig houdt, dewijl men onze daaden niet doorziet! en Hoe liever ons een ander mensch is, hoe nader wij aan hem verbonden zijn, des te smartlijker valt het ons, dat ook hij aan ons geërgerd wordt, zich aan ons ergert. Maar welk een aangenaam gevoel, indien 'er iemand is, die niet geërgerd wordt; die gulhartig bekent; — Ja ik begrijp zelf niet, waarom die man zoo handelt, waarom hij zwijgt of spreekt, maar hij moet er goede redenen voor hebben, schoon ik ze niet inzie. Ik weet, hij is anders goed, en handelt goed; ik heb het menigmaal onderzonden, dat hij goed en verstandig handelde, — waar ik het niet dacht. Het zal wel uitkomen! o! hoe verheugt dit ons, als wij zulk een oordeel hooren! Hoe beminlijker wordt ons daardoor deze man, dan hij ons te vooren was! en konden wij van zaligheid spreken, wij zouden ook als Jesus zeggen: zalig is hij, die zich niet

aan mij ergert." En dus moet het JESUS
gegaan zijn, die mensch is gelijk wij!

Het is ook waarlijk eene openbaaring
van den diepsten eerbied, om iemand iet toe
te vertrouwen, ook waar men niets ziet,
of geheel het tegendeel meent te zien.
Edelmoedigheid, goedheid, verstand, ook
dan te geloven, wanneer iemand ons voor-
komt onedel, kwaad, en verstandig te han-
delen. En als nu de zaak ons zelve be-
treft; indien een gedeelte van ons geluk
of ons geheele geluk daarvan afhangt, of
een ander goed, of niet goed, verstandig
of onverstandig is; — dan hem nog ver-
trouwen, dat hij goed is, schoon hij kwaad
schijnt; zijn lot er aan wagen, het onge-
luk tarten, indien hij niet goed ware; —
oprechter, en wezenlijker kan men nie-
mand eeren, dan dus; — Maar dit weet
ik ook: indien hij in staat was, om iemand
te bedriegen, zulk eenen Mensch bedriegt
hij niet! dit vertrouwen kan geen men-
schen hart wederstaan! Zulk een vertrou-
wen overwint eigenbaat en boosheid. En
al ware JESUS bekwaam, om menschen te
bedriegen, hen niet te geven, hetgeen
hij beloofde, niet te zijn hetgeen hij zijn
wil-

wilde. Zulk eenen mensch zou hij zulks niet doen. Wie zoo op hem wacht, zich in het geheel door geen schijn, aan Hem laat ergeren, maar Hem altijd voor den besten, grooten Helper hielt, en zijn lot in zijne handen overgaf, dien zou hij zeker geven, hetgeen hij nodig hadt; ten minsten voor *dezen* mensch zou Hij „ gis- „ teren en heden, en tot in Eeuwigheid „ dezelfde zijn.”

Waarde toehoorders, laten wij op dit Kerstfeest, heilig voornemen, om niet zoo ligt aan hem geërgerd te worden — geen aanstoot vinden in zijne leer, omdat wij veel daarin niet kunnen bevatten. Dikwijls willen wij ons daaraan herinneren, hoe weinig de mensch van God en de onzichtbaare wereld weet. Zoo dwaas de geleerde ons zou voorkomen, die in zijne kamer zou willen bepalen, hoe de inwooners van een onbekend land zijn, en niet zijn moesten, wat daar groeien en niet groejen kon; zoo dwaas schijnt hij ons — die uit zich zelven bepalen wil, wat God en de onzichtbaare wereld kan zijn, en niet zijn moet. Zoo verstandig

als het ons voorkomt, om den geloofwaardigen zeeman te geloven, die wezenlijk in de onbekende landen geweest was; zoo verstandig schijnt het ons ook, om aan Jesus geloof te geven, die in den schoot des Vaders was, en uit Hemel nederdaalde, om ons den Vader te verkondigen.

Wij willen geen aanstoot vinden in de strengheid van zijne voorschriften. Dit zullen wij bij ons zelve als eene ontwijfelbaare waarheid vaststellen: dat Hij niet zal maajen, waar hij niet gezaaid heeft; dat hij niets van de menschen zal eischen, hetgeen de mensch niet doen kan. Wij zullen niet alleen op hetgeen zien, dat hij *eischt*, maar ook op hetgeen hij *belooft* te geven, hoe weinig hij van zijne eerste leerlingen vorderde, toen zij nog niets van hem hadden. Getrouw willen wij onze krachten aanwenden, om zoo goed te worden, als wij kunnen; en ons aan zijn woord houden. Die in het geringe trouw is, die ontvangt meer. Wij zullen hem om meer kracht bidden, en Hij zal ze ons geven. Ook dit zal ons niet ergeren, schoon hij ons zijne hulp nog zoo lang onttrekt.

Hij

Hij verklaarde zich toch reeds voor den Mesfias, schoon hij toen nog niets deed.— Hij zal in heerlijkheid ééns komen, schoon hij nog niet gekomen is. Smartlijk valt het en moet het ons vallen, als wij op de vervulling wachten moeten, en reeds zoo lang vergeefsch gewacht hebben. Als het even eens is, als of wij hetgeen dag meer verdragen kunnen, en even wel nacht en stilte om ons heerscht. Ook die smart willen wij hem niet verbergen, maar voor Hem ons geheele hart bloot leggen; maar daarom niet denken, Hij helpt in het geheel niet, dewijl hij nog niet geholpen heeft. — Zeer levendig willen wij ons zijne daaden, zijne woorden, zijne onbepaalde, zonnelaare, en verstaanbaare beloften voorstellen. Wij zullen ons dikwijls verbeelden, wie hij was, toen hij dit alles zeide, en het den armen mensch niet hielt. — De voorbeelden zullen wij ons herinneren, waar ook gewacht moest worden, en in het geheel geen schijn van hulp meer was; en toch de volkomenste hulp ter rechten tijd kwam. Zeker komt dan de gedachten in ons op: Het is onmooglijk — onmooglijk, dat hij u zou bedriegen. Dus willen

wij onzen weg vervolgen. O! de tijd komt, waarin wij „hem niets meer vragen zullen.” — Waar wij het zien en onder vinden, en met onuitspreeklijke verrukking zeggen zullen: Ja; zijne wegen zijn wonderbaar, maar Hij voert het heerlijk uit.
Amen.

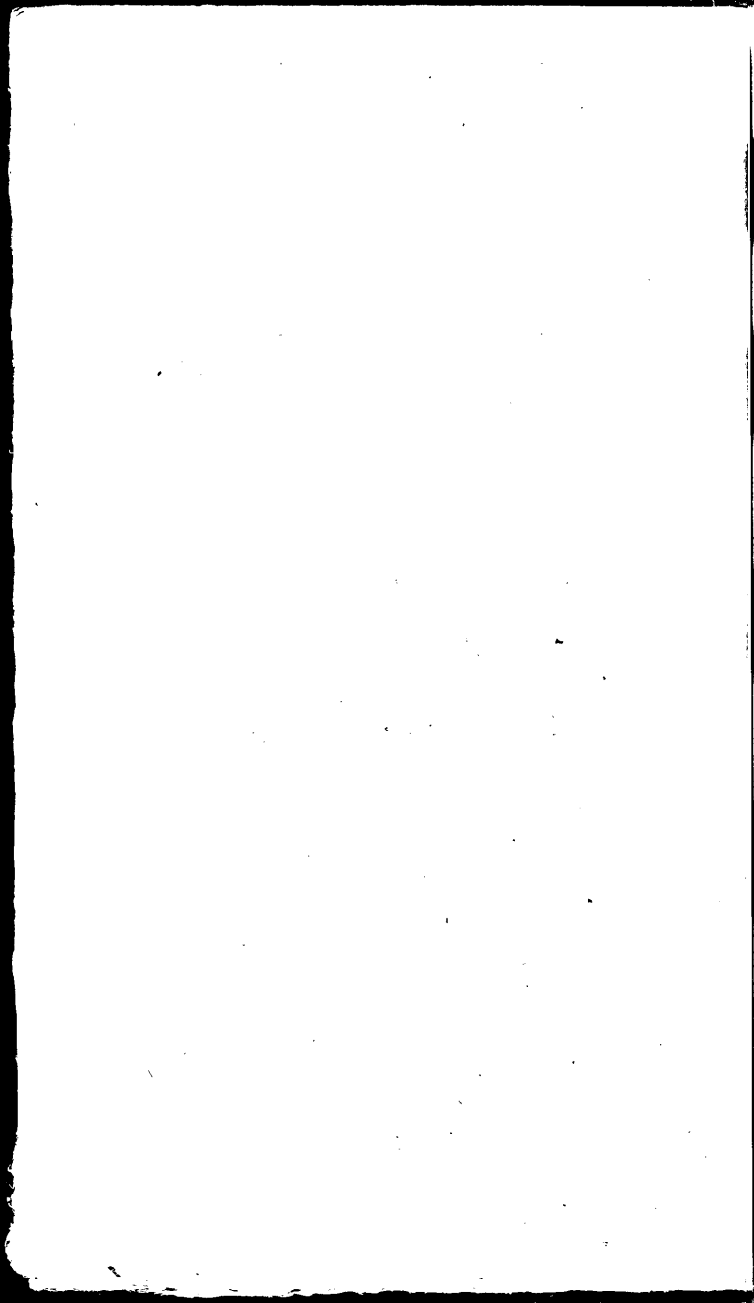

NEGENTIENDE
LEERREDEN

OP NIEUWEJAARS-DAG.

OVER

Jes. XL: 26—31.

NEGENTIENDE
LEERREDEN

OP NIEUWEJAARS - DAG.

O V E R

Jes. XL: 26—31.

Zo hebben wij dan weder een Jaar afgeleegd, en beginnen heden een nieuw. Een groot gedeelte van ons leven is voorbij; veel lijden is geleden, veel vreugde genoten, veel goed en veel kwaad is er gedaan! — Menig een was zeker God nabij in het verloopen jaar; maar zeker nog meer van hem verwijderd! — Veele hebben het doel hunner wenschen bereikt, veele vermachten nog in hunne ellende! Veele zijn, indien het God behaagt, beter, veele zijn erger geworden in het voorbij zijnde jaar! — Natuurlijk wordt ieder, die nadenkt, ernstiger op dezen dag. Het voorleden en aanstaande zweeft ons
le-

levendig voor oogen. Wij voelen ons zelve, als iemand, die van eene lange zee-reis te rug komt, en zich aanstonds weder inschepen wil. Hoe zal het mij dan op die nieuwe reis, in het nieuwe jaar gaan? Welke lotgevallen staan er mij en mijne geliefden te gebeuren? Ik leedt zoo veel, — zal ik zoo voort lijden? Ik had zoo veel vrcugde, — zullen zij ook blijven? zal ik behouden, den vriend, de vrienden, den man, die mij zoo aangenaam was? Ik werd zoo gelasterd, gepijnigd, zullen mijne pij-nigers blijven? zal ik gezond blijven, of zal ik ziek worden? Blijven mijne kinderen op goede wegen, of zullen zij verleid wordeu? — Dit alles, en nog duizend andere dingen komen in ons hert op, en vertonen zich voor onzen geest. — O! zonder eenen God, die voor 's menschen lot zorgde, wat zou de mensch zijn? zonder vertrouwen op een' Almagtigen, en Alwijzen, en Albeminnende vader, hoe zou de mensch gerust kunnen zijn, omtrent het toekomende! — En op Hem, dezen Almagtigen, kan ik u wijzen, terstond bij het begin van het jaar! dat gij de nieuwe reize door het leven aan zijne hand
aan-

aanvaardt; dat gij van Hem eenen goede leiding over uw noodlot; — van Hem vaderlijke zorg, voor uwe gezondheid en uw geluk, voor uw hoofd en voor uw hart en uwe deugd verwacht, en zorg voor het geluk der uwen; — dat uwe oogen als een kind op Hem mogen zien; en uwe ooren naa Hem hooren; — daartoe wilde ik u heden aanmoedigen. Het eerste opslag des oogs op den morgenstond stemt dikwijls voor den geheelen dag: en het is zeker van geen minder gewigt, het eerste opslag in het jaar. — En o! zoo gemakkelijk wordt het, het oog op God te wenden, daar alles, alles van hem getuigt! Hoe gemakkelijk wordt het, tot geloof aan zijne magt, en wijsheid aan te moedigen, daar Hemel en Aarde, het kleinste, en grootste, daar 's menschen lot, en ons eigen ze ons voorpredikt. — Leer mij dan uwe stem verstaan, o God, en ze verstaanbaar maken voor hen, die hier vergaderd zijn! open, nu, daar wij uwe stem horen, ons hart.

Amen.

„ Heft uwe oogen op om hoog, en ziet, wie deze dingen geschapen heeft, die in
ge-

getale haar heir voortbrengt; die ze allen bij name noemt, van wegen de grootheid zijner krachten, en omdat hij sterk van vermogen is, daar en wordt er niet één gemist. Waarom zegt gij dan, o Jacob, en spreekt, o Israël, mijn weg is voor den Heere verborgen; en mijn recht gaat van mijnen God voorbij? En weet gij het niet? En hebt gij niet gehoord, dat de eeuwige God, *de Heere*, de Schepper der einden der aarde, noch moede, noch mat wordt? daar is geen doorgrondinge van zijn verstand. Hij geeft den moeden kracht, en hij vermenigvuldigt de sterkte, dien, die geene krachten heeft. De jonge zullen moede en en mat worden, en de Jongelingen zullen gewislijk vallen. Maar die den Heere verwachten, zullen de kracht vernieuwen, zij zullen opvaren met vleugelen, gelijk de arenden; zij zullen lopen, en niet moede worden, zij zullen wandelen en niet mat worden!”

Als God zich aan ons nabij toont, mijne Toehoorders; als wij zijne magt, liefde en hulp in ons zelve gewaar worden; dan zijn wij gemaklijk op hem te wijzen; dan
is

is er geen aanmoediging, om op hem te vertrouwen, nodig. Maar dit was het geval niet bij de Israëlitcn, toen ESAIA zeide: dat zij in het geweld der heidenen waren, dat de vereerers van God, afgodendienaars moesten gehoorzamen. God schieen zich over hun niet meer te bekommeren, zij schieenen God's volk niet meer te zijn. Dikwijls werden zij verleid, om zoo te handelen, gelijk alle heidenen deden, dewijl zij zagen, dat het de heidenen beter ging, dan hen. En niet alleen toen, maar zoo dikwijls was dit het geval. — En toen verscheen er een man Gods, die hen op hem wees, die Hemel en Aarde geschapen hadt; die hen daaraan herinnerde, hoe God zich zelven gelijk bleef; hoe vaderlijk hij zorgde voor zijn volk „ Heft uwe oogen op om hoog; en ziet wie „ deze dingen geschapen heeft? ”

Ook wij zullen ons laten aanmoedigen, om in alle gevallen God voor oogen te te houden, alles goeds van God te verwachten, ook in dit Jaar Gods bestuur, en regeering in alles te vertrouwen.

Laat ons *vooreerst* het oog vestigen op de schepping en de regeering van God.

Ten

Tentweeden, op de leiding der menschen en *Eindelijk* ons herinneren, hoe goed het is, als men in alle gevallen God voor oogen houdt.

I.

„ Heft uwe oogen om hoog en ziet ! wie „ deze dingen geschapen heeft, die in ge- „ tal haar heir voortbrengt ? ” zegt JESAJA : „ Ziet de vogelen in de lucht , ziet op de „ lelien op het veld ” zegt Jesus , be- „ schouwt slechts hetgeen rondom u , hetgeen u voor oogen is , en gij zult Gods magt , Gods wijsheid , en Gods vaderlijke zorg voelen. „ Vraagt het vee , en dit zal het „ u leeren , spreekt met de aarde , en zij „ zal het u zeggen. De vischen in de zee „ zullen het u vertellen. Wie weet niet , dat „ de hand des Heeren dit alles gemaakt heeft , ” dus spreekt de schrijver van het boek JOB. Ja mijne waardsten , hetgeen wij zoo gemaklijk voorbij zien , omdat wij het zoo dikwijls zien ; hetgeen bijna nooit meer tot ons hart spreekt , dewijl het ons gemeen is geworden ; hoe veel zou het ons leeren van de onveranderde zorg van God , van de

de onuitputbaarheid zijner kracht, en van zijne liefde? — Met God's stemmen en God's openbaringen worden wij omringd, dan zelden is ons oor open, om ze te hooren, en ons hart open, om ze te voelen; meestal vergeten wij: dit heeft *God* zoo gemaakt! Dit onderhoudt *God* elk oogenblik! Het is *God*, die u daardoor zoo wel doet! — Dikwijls evenwel treft het ons, en werkt op ons hart! Dikwijls wekteen zonne-straal, die onverwacht in onze oogen valt, een van de zon verwijderd wolkjen hetwelk evenwel van haar verlicht werdt; dikwijls wekt het opslag van een' vriend, of een woord op zijn tijd gesproken; dikwijls het wormpjes, dat wij stiel beschouwen, of een grashalmpjes, hetwelk ons in handen komt, in ons het gevoel van God; roept ons in het hart toe, God bestaat, en de hoogste magt, en grootste liefde, is God. Het is tog wel, hetgeen God wil! Niemand onder u, die dit niet menigmaal, ten minsten in de jaaren zijner jeugd ondervonden heeft; veele, welke de traanen in de oogen staan, en die zich inwendig zeer naa bij God gevoelen op dit oogenblik? — Ik kan hïer niets uitzonderen, dewijl, alles, al-

les van God getuigt. Het zou veelen dan voorkomen, als of slechts dit alleen zoo getuigde, als of men in het uitgestrekte rijk der schepping hadt moeten zoeken, om zoo iet te vinden.

Ja, mijne toehoorders! Heft uwe oogen om hoog, en ziet, — deze zon, deze maan, deze starren! Hoe schoon en groot, en onmeetbaar! En met welke orde zich alles beweegt! Hoe niets in den weg staat, en zedert zes duizend jaaren, niets in den weg gestaan heeft? Hoe elke star voortgaat, als zij voortgaan, wederkomt, als zij wederkomen moet, en ook niet vroeger of later! Geen één ontbreekt het aan licht, als zij verlichten, geen zon aan warmte — als zij verwarmen moet. En dus worden, en werden zij allen onderhouden, de geringste zoo wel als de grootste; de eene dag, en het eene Jaar zoowel als het andere? Wie, wie heeft ze geschapen, en wie onderhoudt ze? Ontbreekt het hem hier ooit aan wijsheid of aan kracht? Vergat hij ooit door de menigte één enkele van deze starren? Werdt het hem eindlijk te veel moeite? Hoe kunt gij mensch dan ooit denken: Mijn weg is voor God verborgen? Zou
hij

hij bij het gestarnte verstandig zijn en bij u niet? Bij deze kracht hebben, en bij u onmagtig zijn? Zouden die koude, ziellooze lichaamen hem meer ter harte gaan dan gij? Zou hij voor hen zorgen, en u vergeten, dien hij naa zijn beeld schiep? — Neen, lieve mensch; laat het beschouwen van de ruime wereld u daaglijks eene nieuweop enbaaring zijn, dat God de Almagtige en Alwijze, is, en voor alles zorgt, hetgeen hij schiep. Zoo dikwijls de zon door uw venster schijnt, en de maan treurig nederziet; denk ook zoo dikwijls: Hij, die voor de zon en maan zorgt, zorgt ook voor mij; hij, die haar behoudt, zal, ook mij behouden, die ze op haaren weg geleidt, zal ook mij geleiden, dat ik daar kome, waar ik komen moet. En als het donker om u wordt, en de maan opkomt en bij nacht schijnt, of het starrenheir de akeligheid des nachts vermindert, tot dat de dag aanbreekt, laat het u een getuigenis zijn van hem, die licht schenkt in de duisternis, en uit de duisternis het licht voortbrengt (*).

Ziet

(*) Bijvoegzel van mijnen broeder *Pasfevant* welk hij mij wel hadt willen inluisteren, gelijk hij zeide.

Ziet rondom u, mensch, op dieren en wormen, op boomen en planten; ziet onder u op het grashalmpjes, hetwelk uw voet vertreedt. Is er wel iet zoo klein, waar voor hij niet zorgde? Iet zoo gering, waar hij niet aan dacht? Geeft hij geen voedsel voor ieder dier, en elken worm, en ieder plant, en mos uit de muuren? Heeft hij niet aan elk dier, elke vogel in de lucht, elke worm op aarde zijne vreugde gegeven? Zuigt de bloem niet met wellust den daauw des hemels, en de levendmakende stralen der zon in; en wordt schooner, en ruikt lieflijker, dewijl zij vermaak schiept? Blijft deze of geene bloem of kruidgewas achterlijk, en wordt ze van Hem vergeten? Sterft het kleinste zoort van wormpjes wel uit, omdat hij aan geen voedsel voor hun gedacht hadt? Waarom zegt gij dan, o mensch: mijn weg is voor God verborgen? — Voor het kleinste zorgde God, als een vader voor zijn kind, — en voor u, tot wiens gebruik hij dit alles schiep, gij die dit alles als een Aardsch-God geniet, en genieten moet, voor u zou hij niet zorgen? Hij zoudt u gebrek doen lijden aan voedsel en vreugde, juist
als

als gij ze nodig hadt? Hij zou vader zijn, over schezelen, die Hem niet kennen, Hem niet kunnen danken. — En niet *uw* vader, gij die in alles zijne liefde gevoelt, gij die tot Hem opklimmen, Hem beminnen kunt? geeft hij niet elken morgen voor u het licht, hetgeen! u zoo wel doet, zonder hetwelk de geheele schepping voor u dooden onnut zou zijn! Vervult hij niet alles om u met gezonde, verkwikkende lucht, zonder welke gij niet leven kunt, en onderhoudt elken spier van uwen borst, opdat hij lucht ademen kan? Gaf hij u niet deze zinnen, als kanaalen, waardoor het vergenoe-gen stromen moet, en het hart tot een schatkamer waarin gij het bewaren zoudt? Lag hij in u zelf niet zoo veel gaven van blijdschap, van vermaak, welke hij slechts geven kan, die ze zelf heeft! Kweekte hij u niet op, en vormde hij uw wezen, eer gij Hem en u zelven kendet! „Weet gij dit „niet? hebt gij dit nooit gehoord.” O! zoo dikwijls als het weldadige licht, in uwe oogen valt, zoo dikwijls gij adem haalt, bloemen opgaan, en wasfen ziet, de vogelen vrij vliegen, en vrolijk zingen hoort, zeg zoo dikwijls: „De schezper van He-

mel en Aarde wordt noch moede, noch mat, daar is geen doorgronding van zijn verstand." Ziet op hem den Alwijzen, vertrouwt op hem den algoeden Vader. De weg, waar op hij u leidt, is zeker een goede weg.

2.

En daar toe kan de leiding der menschen u ook aansporen, indien gij ze opmerkzaam beschouwen wilt. Men ziet het overal in de geschiedenis der Israëlitzen, overal in de geschiedenissen van de tegenwoordige menschen, en men kan het ook zeker in zijn eigen leven ondervinden: „De jonge menschen in den bloei der jeugd zullen moede en mat worden.” — Jongelingen, menschen in volle kracht, zonder vertrouwen op God — vallen; „Maar hij geeft den moeden kracht en hij vermenigvuldigt de sterkte van hem, die geene krachten heeft. Die op den Heere wachten, krijgen nieuwe kracht, zij zullen opvaren met vleugelen, gelijk de arenden; zij zullen lopen en niet moede worden, zij zullen wandelen, en niet mat worden.”

O!

O! dat ik het u zoo levendig kon voorstellen, gelijk het in mij levendig is! dat gij het zoo dikwijls ondervonden en gezien hadt, gelijk ik het ondervonden en gezien heb! en dat alle die gewaarwordingen zoo voor den geest stonden, gelijk zij mij voor den geest staan!

Zekerlijk zou dit ten minsten uw besluit zijn.

*Op God en niet op eigen kracht
Wil ik mijn leven bouwen
Mijn schepper, die door zijne magt
Mij schiep, vol maakt betrouwen.*

— Dat Pharao zijn wil niet volbracht, en de Israëlitcn in zijn land hieldt; gewis dit was in zijne kracht niet gelegen. Waar heeft een Koning meer vermogen vertoond, dan hij! Ook haperde het niet, dat hij het niet volhieldt! Ik geloof, dat hij het lang genoeg uithieldt — dewijl hij door zijn eigen kracht zijn oogmerk doorzetten wilde, tegen God. En dat de Jooden hun doel bereikten, en uit het land raakten; waarlijk dit lag niet in hunne wijsheid, of in hun vermogen. Waren zij niet reeds moedeloos, en verzwakt! hadden zij

zich niet reeds onder het juk gebogen! Het was, omdat zij op God verwachtten, en God aanbaden. En hij zag de ellende van zijn volk; en hij hoorde hun geschrei, over hen die ze regeerden, en hij verlostte hen uit de hand der Egijptenaaren." Het was niet in de dapperheid der Israëlitent gelegen, dat zij Kanaan veroverden. Hoe moedeloos waren zij, toen de versjieders te rug kwamen; en zij werden geslagen, zodra zij iet op hen eigen krachten steunende ondernamen. Neen! Het was omdat zichten minsten veelen onder hun, aan God hielden, en op Hem wachten? — En geenzins haperde hen den Kanaaniten aan lafheid en zwakheid, dat zij hun land verloren. Zij waren dapper genoeg en overwonnen, zodra God niet tegen hen was, het haperde eigenlijk, omdat zij zich niet aan God hielden, en zich zelve redden wilden uit het gevaar. En even eens gaat het, als men opmerkzaam is, nog heden ten dage. Dat zoo veele menschen vol kracht en geest zoo weinig uitvoeren, en doorzetten; dat zij zoo groot en pralend beginnen, en evenwel zoo laag, en nietsbeduidend eindigen. — Waarlijk! Het is niet, dat zij
geen

geen kracht, en geen geest hebben. In den eersten bloei van hun leven vertoont zich dit genoeg! Als men ze nader kent, dan bespeurt men schiekelijk; dat het is, omdat zij hunne zaak niet met God beginnen; God niet in het oog houden, van God geen kinderlijke zegen en een gelukkigen uitslag verwachten. En als anderen, zoo als het schijnt, zwakkere, gemeene menschen zoo veel werken, zoo veele groote dingen doorzetten, zoo onbeschrijflijk veel lijden, en toch staan blijven en hun loop volbrengen; — Wanneer men ze nader leert kennen; zoo ziet men schiekelijk, dat het niet gelegen is, dat zij meer kracht en geest hebben, dan men zich verbeelde, maar dat zij hunne zaak met God begonnen; kinderlijk geloofden, de gelegenheid om goed te doen, afwachten, getrouw hun verstand en hunne krachten gebruikten en wachten op Hem, en verwachtten van hem werking en hulp! Het doet mij op dit oogenblik leed, dat ik met ecnige voorbeelden daarvan kan bijbrengen. Maar let er op, mijne toehoorders! in den kring van uwe kennissen. — Men versta mij wel, dat ik hiér niet van rijk en voornaam worden,

maar van edel te worden, en goed uit te voeren spreek, — en ik weet zeker, dat ieder nadenkend, en een tot nadenken bekwaam kinderlijk mensch zal vinden: „ die den Heere verwachten, zullen de „ kracht vernieuwen, zij zullen opvaren „ met vleugelen, gelijk de arenden; zij „ zullen loopen, en niet moede worden, „ zij zullen wandelen en niet mat worden.” Ten minsten ik wil wel voor mij zelven openlijk bekennen, dat ik het aan God te danken heb, wanneer ik veel dragen, en veel doen kon; dat *in mij* de kracht niet gelegen was en niet ligt, maar dat hij mij zwakken, kracht, en mij onvermogens sterkte gaf;” — En wie mij kent, weet, dat dit geene vroomme uitdrukking is.

Waarlijk mijne geliefden! Hij gaat het zekerst, die zich aan God's leiding overgeeft, die eerlijk handel, en draagt, hetgeen hij kan, maar als een kind op den Alwijzen, en Almagtigen zijnen vader, vertrouwt, dat Hij hem helpen zal, waar hij niet meer kan. Die heeft het aan het rechte einde, die met kinderlijke eenvoudigheid, en kinderlijke openhartigheid aan God openbaart, hetgeen hij nodig heeft —
God

God klaagt, hetgeen hem drukt, en het zijnen Vader toevertrouwt, dat hij hem het nodige geven, en uit zijnen nood verlossen zal.

3.

En waarlijk! dit is ook het zekerste, voor de zuiverheid, en verbetering van den mensch. Dit zal hem verder brengen, dan hem het een of ander nog zoo kunstig middel brengen kan. Op *God* bij *Alles* zien, om *God's* wil doen, hetgeen men doet, en lijden, hetgeen men lijdt. Dit is de zuiverste bron van het goed, die bij één' mensch zijn kan. Een mensch zal zekerreeds niet zeer snood handelen, wanneer hij onder het oog van eenen grooten, en goeden mensch handelt. Hij zal menig woord niet zeggen, hetgeen hij anders wel zou gezegd, menige slechte daad niet begaan, die hij anders wel zou begaan hebben, indien hij ver van zulk een' mensch was geweest. — En hoe veel beter, en dieper indruk moet het maaken, als de mensch gevoelt, dat hij onder het oog van *God* is; — van *God* die hem voedt en bezorgt, leert en
be-

bestuurt, die zijn onbepaalde Heer en zijn eigen Vader is. „Voor God wandelen.” Was daarom eertijds eene uitdrukking, waarmede men rechtschapenheid, vroomheid en alles goeds te kennen gaf; en thans nog is het zeker een goed kind, dat steeds onder het oog van zijnen besten Vader wandelen wil.

En ook daarom wilde ik zoo gaarn het oog van u allen op God doen vestigen, bij het begin van dit jaar; ik wilde door alles, hetgeen ons omringt, door Hemel en Aarde, en menschen leiding daaraan herinneren, wat God voor ons is, en wat wij voor hem behooren te zijn. Geloofst mij, mijne geliefde; dat ik u geen beter zegen bij den aanvang van dit jaar kan geven; dat ik van God niets meer voor u kan affmeken, dan een vast, onwrikbaar geloof: God ziet op mij! God zorgt voor mij! God is mijn Vader! — Daar door zult gij niet alleen beter, geruster in alle omstandigheden van uw leven worden; maar gij zult ook gelukkig zijn. Zeker zult gij krijgen, hetgeen gij van noden hebt, en begeert. — Want die op den Heere verwachten, krijgen nieuwe kragt, zij zullen opvaren met vleugelen

len gelijk de arenden, zij zullen lopen en niet moede worden; zij zullen wandelen, en niet mat worden. — „Wie zijn' lust „heeft in den Heere, hem zal gegeven worden, hetgeen zijn hart wenscht.”

Nu ten minsten op den eersten dag van dit Jaar wenden wij onze oogen op u, o God, en Vader! — Heden gevoelen wij ten minsten, dat uw oog ook op ons gevestigd is, uwe hand ons geleidt, dat gij onze Vader zijt! o! laat ons dit elken dag van dit jaar, elken dag van ons leven gevoelen! geef, dat ons aller oog in alles op u gericht is, onze ooren naa u hooren, dat wij voor uw aangezicht wandelen. Alles, hetgeen ons omringt, alles hetgeen ons voedt en versterkt, en verblijdt, zij voor ons eene openbaaring van u, den voeder en verblijder der menschen. Elk lotgeval van ons leven predike ons uwe wijsheid, en uwe liefde voor, gij die ons noodlot regeert. — Dus ondervinde u, de Vorstin weduwe, die zich met ons voor u nederbuigt, en ook van u zegen verwacht. Vervul haar hart opdat zij u als de versterker der zwakken, en hersteller der onvermogenen gevoele! Laat zij zien hetgeen zij gelooft, dat uwe kracht

on-

onvermoeid , en uw verstand onbegrijpelijk , en uwe liefde onuitputbaar zij. — Weest hem nabij , *den. Voogd*, en *regent van dit land en zijne gemaalin*. Geef dat zij beide u steeds voor oogen , en steeds in het hart hebben ; dan zal het hun wel gaan , en allen , over welke zij regeeren. — Met een warm gevoel , en uit het binnenste van ons hart bidden wij u ook voor *onzen Erfgraaf*, die eens dit land regeeren zal. — Zonder u , zou ook hij , de jongeling , vallen , en met u , met een oog op u , en vertrouwen op u , zal hij gelukkig zijn , en dit geheele land gelukkig maaken. O ! Neem hem aan , Vader , en houdt Hem vast aan u , dat de wereld en verstroojing hem nooit van u kunnen los scheuren. Op u te zien , zij zijne wijsheid , op u te vertrouwen zijne kracht ; uw beeld te worden in dit land , zij zijn beroep en zijn roem. — Groote menschen voeden ; voed ook naa uw beeld den Jongeren Graaf van dit huis op. Zegen elk woord van u , en elk goed woord , dat tot hem gesproken wordt. Geef , dat hij voor uwe oogen wandele , gelijk hij thans voor de oogen van zijne Leeraars wandelt. Zegen steeds

mee

meer en meer de naastbestaanden van *her Lippische huis* ieder zoo, als gij zijn hart nabij vindt. Laat uwe nabijheid bijzonder allen ondervinden, die aan het *welzijn van dit land arbeiden!* Geef hun wijsheid, waar zij wijsheid, kracht, waar zij kracht, en geduld waar zij geduld van doen hebben; veredel, en verhef hun wezen, door een zalig gevoel. — Dat zij het goede werken het geen van u, den kenner van alles Goeds gedaan zal worden! Zegen elke goede pooging van de *overigheid dezzer Stad*; Richt hun aller oogen op u, aan wiens, zegen alles gelegen is — en geef dat zij richten en gebieden, belonen en straffen als of gij zichtbaar onder hen, en in hunne raadsvergadering waart. Geeft moed en vrede, liefde en ernst, wijsheid, en werkzaamheid aan alle Leeraars van *onze school*. Wek ze dikwijls door deze groote gedachten op, dat zij, eigenlijk, geheel uw werk verrichten, aan menschen arbeiden, die naar uw beeld geschapen zijn. — Met een vurig hart bid ik u ook voor *mijnen Broeder* die door de wegen der Voorzienigheid kortlings aan deze gemeente gegeven is. Geef hem,

hem, hetgeen hij nodig heeft. — Sterk zijn geloof op u, en op zich zelve; laat hem ondervinden, dat hij niet vergeefsch werkt, dat liefde en vertrouwen voor hem de harten reeds geopend heeft, en nog meer openen zal. Geef hem kracht, als hij zich moede, en sterkte genoeg, wanneer hij zich afgemat gevoelt; dat hij „loope en niet moede, wandele en niet mat worde.” Weest ook bij mijnen broeder, *den derden Leeraar* van deze gemeente; laat de geest van zachtmoedigheid, der liefde, en der vreugde, laat uw versterkende, en levend- en zaligmaakende Geest meer en meer op hem rusten; en gezegend zijn al het goede, hetgeen hij in zijn ambt verricht. — Wees, o Vader der liefde — wees bij alle leden van deze gemeente; bij alle mannen, en vrouwen, jongelingen en jonge dochters, en bij alle kinderen! gelijk uwe zon over allen schijnt, uw lucht ze allen omringt, zoo zij ook uw oog op deze allen gevestigd, uwe wijsheid en uwe magt en uwe liefde voor allen. Maak elk, elk zoo goed als hij worden kan, en zoo gelukkig als zijn wezen bevatten kan.

Geef

Geef elken ongelukkigen troost; elken zleken hulp; elken moede kracht; weest hun aller God, en Vader!

Ja Vader van ons allen, die van den Hemel op ons nederziet — mogt het u behagen, dat gij toch recht gekend werdt in uwe liefde en in uwe kracht, dat gij steeds zichtbaarer onder ons regeerdet! dat wij allen, allen, uwen wil zoo deeden — zoo gaarn, zoo aanhoudend, zoo schielijk als de Engelen in den Hemel doen! Geef ons heden, hetgeen wij heden, en elken dag, hetgeen wij elken dag, van noden hebben. Vergeef ons, o Vader! onze ongehoorzaamheid jegens u; gij weet, wij vergeven ook allen, die ons onrecht deeden. Gij weet, met hoe veele verleidingen tot het booze wij omringd zijn — bewaar ons, opdat wij in dergelijke verzoeking niet vallen: en verlos ons toch van alle kwaad, en van de zonde, die de bron van alle kwaad is. — Gij kunt het o God, en kundt het ook thans doen. Van u hangt alles af. — Gij vermoogt alles, hetgeen gij wilt, zult het elk jaar, elken dag, kunnen doen, tot in de eeuwigheid. *Amen.*

Ik beveele bij deze Leerreden mijne lezers nog het voortreffelijke 150 Lied uit ons nieuwste gezangboek , en ik wenschte zeer dat de geest , die in dit lied doorstraalt , ook in mijne Leerreden mooge gevonden worden. Naauwlijks kan ik mij onthouden , om het lied hier nevens niet te laten drukken , zie hier ten minsten het laatste couplet.

*Doe , als een kind , en werp uw vrij
In uwes Vaders armen ;
Bidt Hem aanhoudend , tot dat Hij
Zich uwer zal ontfermen :
En u eenmaal , van alle ellend ,
Langs wegen , u thans onbekend ,
Na 't doorgestaane lijden ,
Door zijnen Geest , bevrijden.*

EWALD.
LEERREOENEN
II. Deel.

EWALD.
LEERREDENEN
II. Deel.

Q 13 574

